

Ethica, activisme en netwerken van de dierenbeschermers tijdens het *fin de siècle* (1897-1914)

De casus van Belgisch activist Jules Rühl

Lise Foket

Studentennummer: 01607158

Promotoren: Dr. Violette Pouillard, Prof. Christophe Verbruggen

Tweede lezer: Dr. Jan Vandersmissen

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de Geschiedenis

Aantal woorden: ca. 43.000

Academiejaar: 2019 - 2020

Dankwoord

Dit werkstuk had niet tot stand kunnen komen zonder de vakkundige en mentale steun, die ik van velen heb verkregen de laatste maanden. Allereerst wil ik mijn promotor bedanken, Dr. Violette Pouillard. Niet alleen de casus, die ik zal analyseren, werd mij door haar aangereikt, maar ook veel literatuur die verwerkt is in dit onderzoek, en zo ook verdere denkpistes. Ook wil ik mijn promotor bedanken voor de woorden van aanmoediging tijdens de feedback, en dat ik niet moet twijfelen aan mijn capaciteiten als historica. Daarnaast wil ik mijn copromotor professor Christophe Verbruggen bedanken voor de aanrader om transnationaal activisme in deze casus te verwerken. Ook wil ik mijn grootvader, André De Schryver dankzeggen, om dit werk volledig na te lezen en tips te bieden. Tot slot wil ik ook de rest van mijn familieleden bedanken voor hun continue steun die ze gaven aan mij de laatste maanden.

Inhoudstafel

1. Inleiding	8
2. De biografie van Jules Rühl (1864-1936) en zijn verwezenlijkingen voor de Belgische dierenbescherming	16
Hoofdstuk 1: De overtuiging van Jules Rühl over de dierenbescherming en de relatie tot het sociale vraagstuk.....	24
3. Het grondbeginsel van Jules Rühl voor zijn dierenbescherming	24
3.1 Historische context	24
3.2 Rühl's visie op dierenbescherming.....	30
4. De visie van Jules Rühl op het sociale vraagstuk	42
4.1 Historische context	42
4.2 Rühl's visie op de sociale kwestie.....	45
5. De link tussen dierenbescherming en de sociale kwestie.....	59
Hoofdstuk 2: Rühl's visie op activisme voor de dierenbeschermingsbeweging	67
6. De actieterreinen, strategie en organisatie van de dierenbeschermers.....	67
6.1 De preventieve missie van de dierenbeschermers	67
6.2 De repressieve missie van de dierenbeschermers	77
6.3 De strategieën van de dierenbeschermers	81
6.4 De organisatie van dierenbeschermers	87
7. De verspreiding van activisme en de respons op Jules Rühl.....	94
7.1 De school en onderwijzers	95
7.2 De arbeidersklasse.....	97
7.3 Ministers, rechters, het parlement, de senaat, etc.	100
7.4 De pers	104
7.5 Resterende doelgroepen	106
Hoofdstuk 3: Het transnationaal activisme van de dierenbeschermers en het egonetwerk van Jules Rühl	109

8. Dierenbeschermers in contact tijdens het <i>fin de siècle</i>	109
8.1 Manieren van correspondenties via OBV en internationale congressen	109
8.2 Internationale samenwerking tussen dierenbeschermers	113
9. Het egonetwerk van Jules Rühl	116
9.1 De vorming van een filosofische basis voor dierenbescherming	116
9.2 In de milieus van de anti-vivisectionisten	119
9.3 Het internationaal congres voor dierenbeschermers te Verviers in 1905.....	121
9.4 De ontmoeting tussen Jules Rühl en Lizzy Lind-af-Hageby	124
9.5 Een verdere toegang tot een netwerk van humanitaire denkers	130
9.6 Andere contacten en netwerken van Rühl?.....	131
10. Conclusie.....	133
Bibliografie.....	140
Bronnen	140
Literatuur	140

Lijst met gebruikte afbeeldingen:

Figuur 1. Pierre Theunis, Anderlecht Parc, Monument commémoratif Jules Rühl.
<https://adore.ugent.be/IIIF/images/archive.ugent.be%3A85A306B2-9FA7-11DF-9C06-946AC2C209CF%3ADS.1/full/254%2C187/0/default.jpg>

Figuur 2. Foto van de memoriale dienst voor Jules Rühl op 5 januari 1964 door de dierenbeschermers. Société contre la cruauté envers les Animaux, *Rapport annuel de 1964*, 47.

Figuur 3: Plakkaat van de Dierenbeschermingsmaatschappij jegens wreedheid tegen de dieren getiteld 'L'alcool est le grand bourreau des animaux.' Jules Rühl, *Manuel des sociétés contre la cruauté envers les animaux* (Verviers: Imprimerie Commerciale L-M Léonard, 1903), 96.

Figuur 4. Postkaart van de Maatschappij jegens de Wreedheid tegen de Dieren te Verviers. Tijdschrift der Maatschappijen, welke voor doel hebben de mishandelingen jegens de dieren te voorkomen/Organe des Sociétés établies pour prévenir les Cruautés envers les Animaux, *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1903, "Propagande par la carte postale."

Figuur 5. Decoratieve afbeelding ter promotie van de bescherming van vogels en vogelnesten. Rühl, *Manuel des sociétés*, 3.

Figuur 6. Afbeelding van de ambulancewagen van de Maatschappij jegens de Wreedheid tegen de dieren te Verviers. Rühl, *Manuel des sociétés*, 105.

Figuur 7. Decoratieve afbeelding van een hond die meisje redt uit het water. Jules Rühl, *Soyez bons envers les animaux: Petit manuel de protection sur le modèle du Manuel anglais "Kindness to Animals" de John P. Haines* (Brussel: Bureau du Bien Social, 1898), 18.

Figuur 8. Afbeelding van een hond tijdens een wetenschappelijk experiment (vivisectie). Jules Rühl en Felix Ortt, *La vivisection, est-elle utile à l'humanité? Appel à tous les médecins de la Belgique* (Verviers: Imprimerie de Ch. Vinche, 1902), 21.

Figuur 9. Afbeelding van een kikker tijdens een wetenschappelijk experiment (vivisectie). Rühl en Ortt, *La vivisection, est-elle utile à l'humanité?*, 29.

Figuur 10. Decoratieve afbeelding van de vitrinekast van de Maatschappij jegens de Wreedheid tegen de dieren te Verviers. Rühl, *Manuel des sociétés*, 21.

Figuur 11. Afbeelding van Rühl en een andere dierenbeschermer. Rühl, *Manuel des sociétés*, 120.

Figuur 12. Deel van een brief die Rühl steunde aan de kolenmijnwerkers. *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1909, "Une autre appel."

Figuur 13. Afbeelding van Jules Rühl uit een onbekende satirische krant, overgenomen in *Onze Beste Vrienden. Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1913, 35.

Figuur 14. Lijst van alle dierenbeschermingsmagazines die Jules Rühl kende. *Rühl*, *Manuel des sociétés*, 64-5.

Figuur 15: Foto van activiste Louise Lind-af-Hageby. *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1913, "La lutte contre la vivisection.

1. Inleiding

“Misschien dat gij zult zeggen, dat de Beschermingsmaatschappijen zich daarmede bemoeien moeten, en de goede wil, de opoffering van één man daar niets bijbrengen kan. Maar hoor ! Hebt gij het voortkronkelen van een vlamvend vuurvonkje opgemerkt? Het loopt hier en daar, ontmoet een droog takje of een halm – wat verder nog een takje en een halm, en zoo ontstaat er weldra een heerlijk vuur, dat krachtig schittert en alles met zijn flikkerend licht beschijnt.”¹

Bovenstaand citaat verscheen in het Belgische magazine *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis* in juli 1897. Het beschrijft de hoop die dierenbeschermingsbewegingen hadden aan het *fin de siècle* over de vooruitgang van dierenbescherming. *Onze Beste Vrienden* (OBV) was het “Tijdschrift der Maatschappijen, welke voor doel hebben de mishandelingen jegens de dieren te voorkomen.”² Dit magazine rapporteerde over de vooruitgang van de dierenbescherming in België. In datzelfde nummer waarin bovenstaand citaat stond, werd aangekondigd dat de redactie van *Onze Beste Vrienden* overgenomen zou worden door een andere dierenbeschermingsmaatschappij, namelijk die van een activist uit Verviers, genaamd Jules Rühl.³

De dierenbeschermingsbeweging is een sociale beweging, die haar origine vond in Engeland tijdens de negentiende eeuw. Tijdens de tweede helft van de negentiende eeuw waaide die over naar andere landen, naar Europa en Amerika, waar verenigingen ontstonden van gelijkgestemde activisten, die het nodeloze dierenleed bekritiseerden.⁴ In België ontstond de eerste vereniging voor dierenbeschermers in 1863, genaamd de Koninklijke Vereniging ter Bescherming van de Dieren (Brussel). Historici discussiëren nog steeds over de motieven van de dierenbeschermingsmaatschappijen tijdens de negentiende eeuw in de westerse landen. Sommigen argumenteren dat dierenbescherming ontstond uit een bezorgdheid van de bourgeoisie, over zowel de slechte moraliteit als hygiëne van de arbeidersklasse. Volgens die these waren de dierenbeschermers weinig begaan met de dieren zelf. Andere historici gingen in tegen die argumentatie, en stelden dat de eerste dierenbeschermers wel begaan waren met de situatie van de dieren. Zij verklaren het ontstaan van dierenbescherming niet

---

¹ Tijdschrift der Maatschappijen, welke voor doel hebben de mishandelingen jegens de dieren te voorkomen/Organe des Sociétés établies pour prévenir les Cruautés envers les Animaux, *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1897, “Laat ons de dieren beminnen!”

² Ook wel “*Organe des Sociétés établies pour prévenir les Cruautés envers les Animaux*” in het Frans genoemd

³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1897, “Ernstige vragen.”

⁴ Kevin Verlot, “De geschiedenis van de dierenbescherming in België,” (Licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, 1998), 11-27.

enkel op basis van menselijke motieven, maar argumenteren dat dierenbeschermers ook een gevoeligheid hadden tegenover het lijden van dieren.⁵

Het *fin de siècle* was een belangrijke periode voor de verdere ontwikkeling van de dierenbeschermingsbeweging in de Westerse landen, en eigenlijk ook voor de ontwikkeling van andere sociale bewegingen. Het *fin de siècle* kan omschreven worden als een periode waar vele traditionele ordes werden doorbroken. Bovenstaand citaat, beschreef het vooruitgangsoptimisme dat heerste aan het *fin de siècle*, ook bij de dierenbeschermingsbeweging. Dit vooruitgangsoptimisme voor de mogelijkheden van de nieuwe eeuw, ging echter gepaard met angsten over de negatieve effecten van de industrialisatie en de urbanisering, waar de arbeidersklasse de gevolgen van had gevoeld. De afschaffing van slavernij zou inspiratie en hoop bieden voor nieuwe emancipatiebewegingen. Zowel de arbeidersbeweging als de vrouwenbeweging wonnen terrein in die periode en de bourgeoisie kon die bewegingen steeds minder negeren.⁶ Ook werd de evolutieleer van Darwin, die de westerse visie over mens en dier deed wankelen, wijdverspreid geaccepteerd naar het einde van de negentiende eeuw.⁷ Dit doorbreken van die traditionele ordes, zorgde ervoor dat de bourgeoisie in verwarring was, en naar allerlei manieren zocht om die ordes te herstellen. Het *fin de siècle* was een periode van uitersten, waarbij er gediscussieerd werd over hoe er moest omgegaan worden met het sociale vraagstuk.⁸

Hilda Kean beschreef de veranderingen die plaatsvonden in de Engelse dierenbeschermingsbeweging tijdens deze periode. Ze argumenteerde dat dierenbescherming steeds meer gerelateerd werd aan de opkomst van nieuwe emancipatorische bewegingen, zoals het socialisme en feminisme. Daarnaast begonnen steeds meer dierenbeschermers de vivisectie te bekritisieren. Vivisectie was een nieuwe praktijk uit de negentiende eeuw, gestimuleerd door de opkomst van de moderne geneeskunde, waarbij fysiologen en dokters experimenten uitoefenden op levende dieren. De nieuwe campagnes van dierenbeschermers zouden aan het *fin de siècle* steeds meer betrekking hebben tot de anti-vivisectie.⁹ Ook is het *fin de siècle* ook een periode waar transnationaal activisme aan belang won onder de dierenbeschermers: er vonden internationale congressen plaats. Via die congressen kwamen

---

⁵ Éric Baratay, "La souffrance animale, face masquée de la protection aux XIXe-Xxe siècles," *Revue québécoise de droit international* 24, nr. 1 (2011): 198-201.

⁶ Gita Deneckere, *Les turbulences de la Belle Époque* (Brussel: Le Cri, 2010): 175-80.

⁷ Hilda Kean, *Animal rights: political and social change in Britain since 1800* (Londen: Reaktion Books, 1998), 69-72.

⁸ Thomas D'haeninck, Lisa van Diem en Amandine Thiry, "Hervormers en de sociale kwestie in België tijdens de negentiende eeuw," *Contemporanea* 38, nr. 4 (2016): 1-2.

⁹ Kean, *Animal rights*, 136-40.

activisten uit diverse landen in direct contact met elkaar, en wisselden ze ideeën uit over hun activisme. Dit stimuleerde het opbouwen van netwerken.¹⁰

Hoewel historici veranderingen op vlak van dierenbescherming tijdens het *fin de siècle* aanduiden, zijn er nog steeds weinig historische studies naar de ontwikkeling van de dierenbeschermingsbeweging tijdens die periode.¹¹ Ondanks een grotere interesse in de historiografie naar dierenbescherming sinds het einde van de twintigste eeuw, en ook de introductie van *animal studies*, zijn de bestaande historische werken ook niet overvloedig. Historicus Eric Baratay pleitte voor een herziening van het historisch onderzoek naar de motieven van de dierenbescherming in de negentiende en twintigste eeuw. Hij argumenteerde dat dierenbeschermers al vanaf de negentiende eeuw gedreven werden door een gevoeligheid voor het lijden van het dier. Dit werd voor een lange tijd verkeerd ingeschat: een eenzijdige aandacht werd door de historici gegeven aan de menselijke motieven van de dierenbescherming. Baratay zei dat kwam omdat die historici niet alle bronnen geanalyseerd hadden. Om alle motieven van dierenbeschermers te begrijpen – zowel de menselijke als dierlijke, is het volgens Baratay belangrijk om ook hun anekdotes en persoonlijke ervaringen te analyseren. Er moet rekening gehouden worden met dat hoe de dierenbescherming werd voorgesteld door activisten, niet per se gelijklopend was met hoe de dierenbeschermers dit ervaarden. De culturele context van de negentiende eeuw, waardeerde namelijk de uiting van het sentiment niet altijd. Volgens Baratay zijn nieuwe historische studies en revisies naar de dierenbescherming dus uitermate wenselijk.¹²

Daarnaast focusten de huidige studies naar de ontwikkeling van dierenbescherming, amper op het belang van transnationaal activisme en netwerken. Historici hechtten steeds meer belang aan transnationale invloeden in de studies naar de ontwikkeling van sociale bewegingen, voornamelijk sinds het begin van de 21ste eeuw: dit wordt ook wel de *transnational turn* in de historiografie genoemd. Hierdoor werd sociale hervorming gezien als een grensoverschrijdend proces, waarbij kennis en ideeën tussen activisten en hervormers worden uitgewisseld.¹³ De *transnational turn* was een tegenreactie op de geschiedschrijving die enkel focuste op de ontwikkeling van sociale bewegingen in de natiestaten – waardoor dit proces van totstandkoming enkel als iets nationaal werd gezien. Verbruggen, Laqua en Deneckere argumenteerden dat België een interessante casus is om transnationaal activisme te bestuderen. Als redenen geven ze aspecten van België die uiterst gunstig waren voor transnationaal activisme: de meertaligheid, de Belgische economie en de positie van België

---

¹⁰ Christophe Verbruggen, Daniel Laqua en Gita Deneckere, "Belgium on the move: transnational history and the *Belle Époque*," *Revue belge de Philologie et d'Histoire* 90, nr. 4 (2012): 1214-26.

¹¹ Kean, *Animal rights*, 136-60.

¹² Baratay, "La souffrance animale, face masquée de la protection aux XIXe-Xxe siècles," 198-216.

¹³ D'haeninck, van Diem en Thiry, "Hervormers en de sociale kwestie," 4.

in het internationale politieke systeem. Daarnaast is volgens hen ook het tijds kader de *Belle Époque* als uiterst gunstig: die is namelijk gekenmerkt door een groeiende economische convergentie en dichtere culturele contacten tussen landen, contrasterend met een stijgende politieke rivaliteit tussen de westerse landen. België is bijgevolg een interessante case-study om transnationaal activisme te onderzoeken, en te zien hoe de uitwisselingen van ideeën plaatsvonden.¹⁴

De historische studies naar de Belgische dierenbescherming zijn ook beperkt tot op heden. Enkel Kevin Verlot bestudeerde in een uitgebreid onderzoek het gehele ontstaan van de Belgische dierenbescherming van 1890 tot 1940. Verlot bemerkte dat één activist een uiterst grote rol heeft gespeeld in de ontwikkeling van de dierenbescherming, en dat was Jules Rühl (1864-1936). In 1897 zou hij een dierenbeschermingsmaatschappij te Verviers oprichten onder de naam, *Maatschappij tegen de wreedheid jegens de dieren*. Hij zou één van de belangrijkste activisten worden van de Belgische dierenbeschermingsbeweging tot aan zijn dood in 1936.¹⁵

Probleemstelling en methodologie

In dit onderzoek zal ik de casus van Belgische activist Jules Rühl centraal stellen om zo de ethica, het activisme en de netwerken van de dierenbeschermers tijdens het *fin de siècle* te onderzoeken. Er wordt gekozen voor een casus om juist de complexe verhoudingen tussen die drie aspecten van dierenbescherming tijdens het *fin de siècle* te analyseren. Deze studie zal de verhouding onderzoeken tussen de persoonlijke drijfveren, overtuigingen en het activisme van de dierenbeschermers tijdens het *fin de siècle*. Ze zal blootleggen of er verschillen bestonden tussen hoe de dierenbeschermers hun motieven zelf ervaarden, ten opzichte van hoe ze die voorstelden aan hun publiek. Daarnaast zal ook de totstandkoming van dat gedachtegoed van Rühl onderzocht worden: er wordt rekening gehouden met zowel het belang van persoonlijke ervaringen, als het belang van netwerken van activisten. De studie naar het transnationaal activisme van Rühl, zal ook aantonen met wat voor andere sociale bewegingen de dierenbeschermers verbonden waren tijdens het *fin de siècle*.

Structureel is dit historisch onderzoek opgedeeld in drie verschillende hoofdstukken. Om de casus van Rühl te begrijpen, is het belangrijk om allereerst een biografie te schetsen, om te analyseren wat dit voor verdere invloed had op zijn ethica en activisme. Onder andere Christophe Traïni haalde de complexiteit aan van de motieven en achtergronden van dierenbeschermers en activisten. In een historische, sociologische studie kwam Traïni tot de conclusie dat mensen betrokken geraakten in

---

¹⁴ Verbruggen, Laqua en Deneckere, "Belgium on the move: transnational history and the *Belle Époque*," 214-26.

¹⁵ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 31-5.

dierenbescherming om heterogene drijfveren, die niet exclusief tot een bepaalde politieke of filosofische traditie behoorden. Een groot belang legde Traïni bij de eigen persoonlijke ervaringen van de activisten: dit zou een bepalende factor zijn om aan activisme te doen.¹⁶ In dit onderzoek zal dus ook in enige mate op die persoonlijke ervaringen van Rühl worden gefocust. Ook bij de biografie, zullen de belangrijkste verwezenlijkingen van Rühl worden besproken doorheen zijn leven. Dit zal aantonen hoe groot de persoonlijke rol was van Rühl in het ontstaan van de Belgische dierenbeschermingsbeweging.

In het eerste hoofdstuk worden Rühl's grondbeginsel en zijn motieven van zijn dierenbescherming onderzocht. Allereerst wordt het historische debat gekaderd, die de veranderende visie op dieren, en het ontstaan van dierenbeschermingsverenigingen in de westerse landen tijdens de negentiende eeuw zal schetsen. Vervolgens wordt onderzocht wat het grondbeginsel was van Rühl's dierenbescherming, zijn ethische en filosofische fundamenten, en wat voor gevolgen dit had voor zijn visie op het doden en het eten van dieren. Daarnaast zal ik Rühl's visie op het bredere sociale vraagstuk onderzoeken, en ten slotte hoe de dierenbescherming volgens hem gerelateerd was aan de sociale kwestie.

In het tweede hoofdstuk van deze studie, wordt het nationaal activisme van Rühl bestudeerd. Dit zal aantonen hoe Rühl's gedachtegoed over zowel de dierenbescherming als de sociale kwestie, vervat zat in zijn actieterreinen en zijn activisme. Ook zal zijn visie op activisme worden onderzocht en wat voor tactieken hij efficiënt achtte, en of hij eventuele strategieën had bij de voorstelling daarvan. Ook zal ik reflecteren naar het eerste hoofdstuk en zien hoe zijn activisme zich verhiel tegenover zijn eigen motieven voor dierenbescherming. Hoe Rühl de dierenbescherming neerzette aan zijn doelgroepen ten opzichte van hoe Rühl dit zelf ervaarde, kan namelijk verschillen. Ten slotte analyseer ik in dit hoofdstuk de interactie tussen Rühl en zijn belangrijkste doelgroepen, om te zien of hij tactieken toepaste in de praktijk, en wat voor respons hij kreeg op zijn activisme van deze doelgroepen.

In het derde hoofdstuk zal ik het transnationaal activisme en het egonetwerk van Rühl onderzoeken. Dit zal een andere kant van het verhaal tonen, over de totstandkoming van Rühl's gedachtegoed, namelijk wat de invloed was van netwerken. Ook zal dit aantonen hoe Rühl's overtuigingen evolueerden tijdens het *fin de siècle*, juist door die connecties met andere activisten en denkers. Hiervoor zal gekeken worden naar invloeden en inspiratiebronnen op Rühl's ethica en activisme tijdens het *fin de siècle*. Daarnaast zal geanalyseerd worden aan welke andere sociale bewegingen Rühl verbonden was. De toevoeging van dit derde hoofdstuk laat toe om de bevindingen van Rühl's ethica

---

¹⁶ Christophe Traïni, *La cause animal, (1820-1980). Essai de sociologie historique* (Parijs: Presses Universitaires de France, 2011), 219-20.

en nationaal activisme in een breder engagement van activisten aan het *fin de siècle* te plaatsen. Dit zal gedaan worden via een ego-netwerkbenadering. Verbruggen definieerde een ego-netwerkbenadering als volgt: “*een individualiserende en microanalytische benadering geconcentreerd rond één organisatie en/of persoon, die niet als doel op zichzelf worden bestudeerd, maar van waaruit we juist vertrekken om een breder sociaal netwerk in kaart te brengen.*”¹⁷

Verbruggen stelde dat een kwalitatieve benadering van een ego-netwerk een beter inzicht geeft op de aard van relaties en de overdracht van ideeën. Wanneer sociale bewegingen en netwerken geanalyseerd worden in structuralistische onderzoeken, verdwijnt soms die nuancering van persoonlijke actoren.¹⁸ Toch mag het transnationaal activisme niet onafhankelijk gezien worden van lokaal activisme: lokale netwerken gaven immers een ondersteuning aan transnationaal activisme.¹⁹ Deze nieuwe aanpak van geschiedschrijving heeft ook wel de term *histoire croisée*, of vervlochten geschiedenis. *Histoire croisée* tracht om zowel nationale als transnationale relaties inzake de verspreiding van deze ideeën te onderzoeken.²⁰ Door het egonetwerk van Rühl centraal te stellen, zal een bredere kijk verkregen worden op het transnationaal engagement van de dierenbeschermers, en de invloeden die onderling werden uitgeoefend. Zo zal bij het derde hoofdstuk de aanpak van de *histoire croisée* worden gehanteerd, om het egonetwerk van Jules Rühl te analyseren.

Uiteenzetting van het bronmateriaal

De bron die centraal staat in dit onderzoek is het magazine “*Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*”²¹ van de jaargang 1897 tot en met 1914. Dit magazine werd in leven geroepen door de Koninklijke Vereniging voor de Bescherming van Dieren in 1892, maar werd in 1897 overgenomen door Jules Rühl’s Maatschappij jegens de wreedheid tegen de dieren. Zelf was Jules Rühl de redacteur van dit magazine vanaf 1897 tot aan zijn dood in 1936. Dit magazine wilde een overkoepelend blad te zijn van alle Belgische dierenbeschermingsmaatschappijen, en werd uitgebracht op maandelijkse basis en zo verspreid naar haar lezers. OBV bevat informatie over de moraliteit en ethica, activisme en transnationale contacten van Rühl: de meerderheid van de artikels schreef Rühl zelf. Zelfs als Rühl niet de auteur was, schaarde hij zich vaak achter de berichtgeving van het artikel of maakte hij een nota bij

---

¹⁷ Christophe Verbruggen, “Het egonetwerk van Reiner Leven en George Sarton als toegang tot transnationaal intellectueel engagement,” *Belgisch Tijdschrift voor de Nieuwste Geschiedenis* 38, nr. 1-2 (2008): 88.

¹⁸ Verbruggen, “Het egonetwerk van Reiner Leven en George Sarton,” 89.

¹⁹ Verbruggen, “Het egonetwerk van Reiner Leven en George Sarton,” 89-90.

²⁰ Julie Carlier, “Entangled feminisms: rethinking the history of the Belgian movement for women’s rights through transnational intersections,” *Revue Belge de Philologie et d’Histoire* 90, nr. 4 (2012): 1341; De term “*histoire croisée*” werd geïntroduceerd door Werner en Zimmerman.

²¹ Vanaf nu zal naar het magazine “Onze Beste Vrienden” verwezen worden met “OBV.”

het artikel. Wel moet er rekening gehouden worden met het feit dat OBV voor Rühl een middel van propaganda was, dat hij verspreidde naar lezers als een vorm van activisme. Zoals Baratay al benadrukte, moet de culturele context van die tijd, die niet altijd positief stond tegenover het uiten van het sentiment, ingecalculereerd worden.²² Belangrijk is dus een analyse van alle artikels in OBV, waaronder ook Rühl's anekdotes en de verhalen die hij liet publiceren in dit magazine. Vooral die artikels zullen informatie geven over hoe Rühl de dierenbescherming zelf ervaarde.

Het bronmateriaal wordt aangevuld met traktaten en handleidingen die Rühl heeft geschreven en gepubliceerd. Één handleiding springt eruit, en dat is de handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen, die hij geschreven heeft in 1903, gericht naar andere dierenbeschermers. In de handleiding beschrijft Rühl uitvoerig over de fundamentele van dierenbescherming, de beste actiegebieden, doelgroepen en methodes om zo'n efficiënt mogelijk activisme te voeren. Daarnaast lichtte Rühl in de handleiding ook andere zaken toe, zoals de link tussen dierenbescherming en politieke partijen, het vegetarisme, het belang van transnationaal activisme, etc.²³ Aangezien de handleiding gericht is naar andere dierenbeschermers en dus gelijkgestemden, is deze bron voornamelijk interessant omdat Rühl al uitging van het feit dat zijn lezers al achter het gedachtegoed van dierenbescherming stonden. Door die bron tezamen met het magazine OBV te bestuderen, kunnen strategieën achterhaald worden die Rühl gebruikte. Dit kan inzichten geven over de verhouding tussen Rühl's drijfveren, ethica, activisme en de rol van strategie.

Verder vertaalde Rühl soms geschriften van anderen, buitenlandse dierenbeschermers. Al deze geschriften en handleidingen publiceerde hij in zijn stad Verviers, en verspreidde ze naar de doelgroepen. Dit soort bronnen zijn interessant voor het derde hoofdstuk van deze studie, aangezien dit een directe weerspiegeling is van zijn buitenlandse inspiratiebronnen. Ook een bron voor het transnationaal activisme van Rühl is het verslag van het internationaal congres voor de dierenbescherming, dat georganiseerd werd in 1905 te Verviers, Rühl's thuisstad. De invloed van Rühl op de organisatie van dit congres was essentieel, en volledig zijn initiatief. Die bron geeft informatie in hoe de organisatie van een internationaal congres van dierenbeschermers verliep, wat er allemaal gedebatteerd en beslist was en welke personen aanwezig waren.²⁴ De meerderheid van de bronnen die gebruikt werden zijn dus de geschriften van Jules Rühl zelf. In mindere mate zullen ook

---

²² Baratay, "La souffrance animale, face masquée de la protection aux XIXe-Xxe siècles," 210-6.

²³ Jules Rühl, *Manuel des sociétés contre la cruauté envers les animaux* (Verviers: Imprimerie commerciale L.-M. Léonard, 1903).

²⁴ Sociétés contre la cruauté envers les animaux, *Congrès international tenu à Verviers: les 29 et 30 août Rapport des travaux* (Verviers: Imprimerie Ch. Vincke, 1905), 1.

persartikels over Rühl worden geanalyseerd. Die bronnen zijn voornamelijk interessant om de respons op Jules Rühl toe te lichten. Voor de verzameling van de persartikels is *BelgicaPress* gebruikt, een databank van het KBR.²⁵ De zoektermen “*Jules Rühl*” en “*Société contre la cruauté envers les animaux*” (en variaties van beide termen) werden gebruikt in de databank van *BelgicaPress* om de relevante artikels te zoeken, die dit onderzoek zullen ondersteunen.

---

²⁵ BelgicaPress, *Koninklijke Bibliotheek van België*.

2. De biografie van Jules Rühl (1864-1936) en zijn verwezenlijkingen voor de Belgische dierenbescherming

2.1 Een korte biografische schets van Jules Rühl

Jules Rühl werd geboren in 1864 te Verviers in België (Wallonië): hij had een Duitse vader en een Belgische moeder. Rühl's familie was afkomstig van de bourgeoisie: ze zouden actief geweest zijn in de wolindustrie te Verviers.²⁶ Aan het einde van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw was Verviers immers één van de belangrijkste steden op het vlak van de wolindustrie.²⁷ Rühl werd tweetalig opgevoed, waardoor hij zowel Frans als Duits kon spreken. De kennis van het Duits is vooral belangrijk, want zoals in het derde hoofdstuk zal geanalyseerd worden, stelde dit hem in staat om connecties te leggen met Duitse activisten. Ook zou Rühl zowel Nederlands als Engels geleerd hebben tijdens zijn opleiding, hoewel hij die taal minder machtig was dan het Duits. Rühl zou afstuderen aan de universiteit als dokter in de natuurwetenschappen. Lodewijk Scheltjens, één van Rühl's vrienden en ook actief in de dierenbescherming, schreef in een artikel in 1922 dat Rühl zijn academische carrière om gezondheidsredenen heeft moeten staken, maar verdere informatie was niet echt te vinden.²⁸ Nadat Rühl gestopt was met zijn academische carrière, ging hij zich actief bezighouden met dierenbescherming.²⁹ Blijkbaar zou Rühl een paard hebben gezien, dat mishandeld werd op straat door een voerman, en was hij uiterst geëmotioneerd door dit feit. Volgens vriend Lepaffe was deze negatieve ervaring de rechtstreeks aanleiding dat het Rühl's levensmissie werd om activisme te voeren, met als doel een betere dierenbescherming te verwerven: een missie die hij tot aan zijn dood in 1936 zou vervullen.³⁰

Het is jammer dat de geanalyseerde bronnen weinig informatie gaven over de eerste vijftig levensjaren van Rühl. Het zou interessant geweest zijn om te zien of dit een invloed heeft gehad op zijn activisme. Rühl heeft echter zelfden gepraat over zijn ouders, zijn opvoeding en zijn carrière aan de universiteit. Meerdere bronnen gaven aan dat Rühl een uiterst privaat en bescheiden persoon was, die weinig persoonlijke dingen deelde in zijn magazine en geschriften. Dit uitte zich ook in de

---

²⁶ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 32-5.

²⁷ Drouguet, Noémie. "Verviers, au fil de l'eau et de la laine: histoire, tourisme et politique." *La lettre de l'OCIM. Musées, Patrimoine et Culture scientifiques et techniques* 119 (2008): 18-21.

²⁸ "Een edelmoedig streven: de strijd tegen dierenmishandeling," *Het Laatste Nieuws*, 9.10.1922, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

²⁹ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 32-5.

³⁰ "La vie généreuse et la mort tragique de Jules Rühl," *Le Soir*, 29.09.1946, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

krantenartikelen die over hem verschenen: hij werd omschreven als een “grote weldoener”, maar ook als “*obscure apostel*” en ook “*een kluizenaar*.”³¹ Een artikel uit *Le Soir* zegt dat slechts weinige mensen wisten hoeveel tijd, moeite en geld Rühl stak in de dierenbescherming, in 1905: dit was zijn levensmissie geworden, en zijn activisme slorpte al zijn vrije tijd op.³² Rühl zou ook nooit trouwen, omdat hij, naar eigen zeggen, daar gewoon geen tijd voor had: hij was zo verknocht aan de dierenbescherming, en zou zich, zoals gezegd, zich aan zijn dood in 1936 hiervoor inzetten.³³ De meeste informatie over Jules Rühl weten we dus pas vanaf de jaren dat hij begon als activist.

2.2 De maatschappij jegens de Wreedheid tegen de Dieren te Verviers (1897-1907)

Vanaf de jaren 1890 werd Rühl echt actief in de Belgische dierenbeschermingsbeweging.³⁴ Rühl was eerst een lid van de Koninklijke Vereniging ter Bescherming van Dieren, de oudste en ook eerste dierenbeschermingsmaatschappij van België, die gesticht was in 1863. Hij zou die achter verlaten in 1897, en dierenbeschermingsmaatschappij te Verviers oprichten in 1897, genaamd de “*Maatschappij jegens Wreedheid tegen de Dieren*.” De reden waarom hij dit deed was niet zeer duidelijk, maar was hoogstwaarschijnlijk omdat zijn visie over dierenbescherming radicaler was dan dat die van de Koninklijke Vereniging. In datzelfde jaar, 1897, werd Rühl redacteur van het magazine “*Onze Beste Vrienden*,” een magazine dat voordien uitgegeven werd door de Koninklijke Vereniging voor Dierenbescherming te Brussel.³⁵ De masterthesis van Kevin Verlot behandelde de ontwikkeling van de dierenbeschermingsbeweging in België gedurende de periode 1890 en 1940, en benadrukte in hierbij de essentiële rol die Jules Rühl speelde. Verlot kwam tot het besluit dat Rühl een essentiële rol speelde in quasi elk aspect van de ontwikkeling van de dierenbescherming. Rühl verdeelde de actieterreinen van zijn dierenbeschermingsmaatschappij als volgt: (1) De bescherming van trek – en lastdieren. (2) De strijd tegen de wrede behandeling van dieren bij het transport naar de slachthuizen. (3) De bescherming van vogels. (4) De strijd tegen wrede sporten en wreedheden bij de jacht, de visvangst en in de mode-industrie. (5) De strijd tegen vivisectie. Verlot concludeerde al dat Rühl als volgt tewerk ging: Verviers was de stad waar hij zijn praktische visie op de dierenbescherming implementeerde, en vervolgens probeerde hij dit verder te verspreiden naar andere steden in België.³⁶

---

³¹ “Un congrès pour la protection des animaux,” *Le Soir*, 14.07.1905, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

³² “Un congrès pour la protection des animaux,” beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020; “Ce qu’on fait en Belgique pour arrecher chiens et chats à la misère et à la mort cruelle,” *La Nation Belge* 05.06.1924, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

³³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1911 “Avis.”

³⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1909 “Pionniers de la protection des animaux en Belgique.”

³⁵ Verlot, “De geschiedenis van de dierenbescherming in België,” 32-5.

³⁶ Verlot, “De geschiedenis van de dierenbescherming in België,” 32-5.

Bij zijn activisme in Verviers was de bescherming van trek- en lastdieren en ook van slachtdieren één van zijn belangrijkste agendapunten. Rühl focuste zich hoofdzakelijk op de verspreiding van informatie over het correct gebruik van materiaal en dat dit in reglementeringen werd bepaald. Een groot deel van Rühl's werk was het zoeken en promoten van nieuwe methodes en apparaten die het slachten van dieren zowel efficiënt als pijnloos zouden maken. Ook onderzocht hij de methodes voor het inspannen van honden. Hij liet in de administratieve raad enkele verordeningen aannemen voor maatregelen omtrent het inspannen van trekhonden en lastdieren. Hij stichtte ook een school voor slachters in Verviers.³⁷ Daarnaast was Rühl de eerste dierenbeschermmer die zich bezig ging houden met de problematiek rond zwerfdieren. Dit begon hij zelfstandig in Verviers, door zwerfdieren te doden met een pistool. Volgens zijn overtuiging was het de taak van de dierenbeschermingsmaatschappijen om dit probleem zelf aan te pakken door ophaaldiensten op te richten en zelf te leiden en beheren. Hij richtte te Verviers een dienst op waar mensen zwerfhonden en – katten konden binnenbrengen. De dierenbeschermers moesten vervolgens de dieren een snelle en humane dood te geven.³⁸

Rühl wilde het activisme van uit Verviers over het gehele Belgische grondgebied te verspreiden. Zo gaf hij lezingen en conferenties in andere steden van België. Rühl was ook betrokken bij de oprichting van andere dierenbeschermingsmaatschappijen. Dit was onder andere het geval bij de dierenbeschermingsmaatschappij te Gent, die opgericht werd in 1897 naar aanleiding van een conferentie die hij er gaf.³⁹ Daarnaast voerde Rühl tijdens deze jaren een uitgebreid propagandawerk naar vele mensen. Hij verspreidde massaal zijn eigen magazine "*Onze Beste Vrienden*" naar scholen, onderwijzers, ministers, clerici, en andere doelgroepen, iets waar later nog op zal teruggekomen worden. Ook verspreidde zijn maatschappij kalenders en almanakken over het gehele land, en allerlei plakaten met berichten over dierenbescherming. Deze waren bedoeld om mensen bewust te maken van dierenbescherming, en ook om zijn dierenbeschermingsmaatschappij te steunen, zij het via een lidmaatschap of via directe financiële bijdragen.⁴⁰

2.3 De maatschappij jegens de Wreedheid tegen de Dieren te Brussel

In 1907 maakte Rühl een ingrijpende beslissing: hij liet zijn maatschappij in Verviers over aan zijn metgezellen, en zou in Brussel een nieuwe dierenbeschermingsmaatschappij oprichten met dezelfde naam als deze van Verviers. Brussel zou zijn nieuwe woonplaats worden van waaruit hij activisme zou

---

³⁷ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 34-5.

³⁸ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 33-4.

³⁹ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 32-5.

⁴⁰ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 50-4.

voeren. Toch zou hij Verviers niet vergeten, en nog regelmatig terugkeren, en daarnaast ook blijven activisme blijven voeren over het hele grondgebied in België, door conferenties en dergelijke te geven. Ook bleef Rühl en zijn dierenbeschermingsmaatschappij, heel veel propageren aan zijn doelgroepen, voornamelijk via zijn magazine OBV, via kalenders en almanakken.⁴¹

Zijn grootste verwezenlijking in Brussel was veruit de stichting van het eerste asiel in België in 1908, genaamd Veeweyde. Hier verbleven de honden langer en werden er baasjes gezocht voor de dieren. Toch moest de meerderheid van de honden nog afgemaakt worden vanwege de grote aantallen, en dit gebeurde door de dierenbeschermers van Rühl's maatschappij zelf op, een zo pijnloos mogelijke wijze. Vanaf de jaren 1910 stelde Verlot dat ook de andere dierenbeschermingsmaatschappijen in België zich steeds meer begonnen bezig te houden met de opvang van zwerfdieren. Ook lag Rühl aan de basis van de opstart van het dierenasiel in Gent, door een donatie te maken, een schenking van een paard en een rijtuig zodat een ophaaldienst kon worden gedaan: het was Rühl's droom om dit zoveel mogelijk te verspreiden over België.⁴² In Brussel zou hij zich ook beginnen bezighouden met slachthuishervormingen, in het slachthuis van Brussel-Kuregem. Hij nam het persoonlijk op zich om pijnloze slachtmethodes aan de slachters te leren, en door zijn eigen financiering, liet hij nieuwe apparaten voor de slachting van dieren introduceren.⁴³

2.4 Rühl's activisme na 1914

Jules Rühl en zijn maatschappij waren genoodzaakt om hun activiteiten te stoppen met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog (1914-1918). Toch documenteerde Lodewijk Scheltjens in een artikel over Rühl dat verscheen in het *Laatste Nieuws*, dat Rühl meermaals de Belgische steden bleef bezoeken en zich inzette voor de dierenbescherming.⁴⁴ Ook zou hij tezamen met Antwerpse dierenbeschermers Léon Van Péborgh activisme voeren als een pacifist tijdens de eerste wereldoorlog.⁴⁵ Na de Eerste Wereldoorlog zette hij zijn dierenbescherming verder. Hij zou blijven strijd voeren in alle voornoemde actieterreinen waarin hij de dierenbeschermingsbeweging had verdeeld.⁴⁶ Er kwamen meer moeilijkheden voor Rühl en zijn maatschappij, vooral van financiële aard door de hoge kosten die de dierenbescherming in al haar facetten met zich meebracht. Het eigen fortuin van Rühl volstond niet

---

⁴¹ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 32-5.

⁴² Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 176-88.

⁴³ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 159-70.

⁴⁴ "Een edelmoedig streven: de strijd tegen dierenmishandeling," *Het Laatste Nieuws*, 9.10.1922.

⁴⁵ "Le "credo" d'un pacifiste," *Le Bruxellois*, 12.05.1917, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

⁴⁶ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 180.

meer om de kosten van de maatschappij te dragen. Vooral het asiel dat Rühl had opgericht in 1908 te Brussel bracht grote werkingskosten met zich mee. Ook was Rühl aan het kijken om asielen nog meer uit te breiden naar andere steden in België, en kocht hij gronden op.⁴⁷

In de jaren 20 zou Rühl vorderingen maken op vlak van een wetgeving voor dierenbescherming. Al in 1898 schreef hij welke wetgevende maatregelen genomen zouden moeten worden om de dieren zoveel mogelijk te beschermen. Hij bekritiseerde vaak de toenmalige wetgeving, die volgens hem onvoldoende was, en dieren geen bescherming bood. Een doorbraak gebeurde in 1929, toen in het parlement de allereerste dierenbeschermingswet werd aangenomen, een tekst dat door hemzelf geschreven was en waarvoor hij al meer dan 30 jaar aan het pleiten was. Verder wilde hij ook dat dierenbeschermingsverenigingen een rechtspersoonlijkheid zouden krijgen, zodat ze bezittingen kunnen verwerven en overtredingen bij het gerecht kunnen indienen. Ook giften en erfenissen zouden de dierenbeschermingsmaatschappijen in ontvangst moeten kunnen nemen. Dit zat ook vervat in Rühl angst, namelijk dat na zijn dood, het beleid en het levenswerk dat hij had opgebouwd, zou teniet gaan.⁴⁸

2.5 De dood van Jules Rühl en zijn herinnering en invloeden in de Belgische dierenbeschermingsbeweging na 1936

Tot het einde van zijn leven heeft Rühl zich ingezet voor zijn activisme, en hij zou zelf sterven tijdens het voeren ervan. In 1936 zou Rühl sterven nabij het station van Antwerpen, ten gevolge van een aanrijding op straat. Het gebeurde tijdens één van zijn inspecties, waarbij hij controleerde of er voldaan werd aan de maatregelen bij transporten met honden. Na de aanrijding, stierf Rühl twee dagen laterj aan een longaandoening in het ziekenhuis.⁴⁹ Het was Rühl's wens om zijn fortuin na te laten aan de dierenbeschermingsmaatschappij te Veeweyde, en zelf had Rühl dit ook in zijn testament bepaald. De gronden en de gebouwen van het asiel waren namelijk allemaal zijn persoonlijke eigendom. Echter, stelde Verlot, werd dit bijna allemaal te niet gedaan aangezien zijn testament onvindbaar was. Zijn familie had plannen om de gronden te verkopen, wat het einde van het dierenasiel Veeweyde zou betekend hebben en ook het verlies van vele gronden van toekomstige asielen. Uiteindelijk werd toch het attest gevonden, en werd bevestigd dat alle gronden en asielen van Rühl, toebehoorden aan zijn Maatschappij tegens de Wreedheid jegens de dieren. Dat Rühl's volledige erfenis, alle roerende en

---

⁴⁷ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 180-1.

⁴⁸ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 32-3.

⁴⁹ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 34-5.

onroerende goederen, naar zijn maatschappij ging, was van groot belang voor de verderzetting van de activiteiten. Doorheen zijn leven had Rühl vele trouwe dierenbeschermers en vrienden aan zijn zijde staan, en deze zouden zijn werk de jaren erna verderzetten: de dierenbeschermingsmaatschappij zou blijven bestaan, en het activisme werd verdergezet.⁵⁰

Al redelijk snel na Rühl's dood, in 1936, probeerden de de dierenbeschermingsmaatschappij fondsen te verwerven voor de oprichting van een standbeeld voor hun stichter. In 1946 op zondag 29 september, werd een standbeeld ter herdenking van Jules Rühl geplaatst te Anderlecht, nabij het Astrid Park. De maatschappij jegens wreedheid tegen de dieren, droeg dit standbeeld op aan hun stichter. Het standbeeld werd ontworpen door Pierre Theunis, waarbij Rühl werd afgebeeld terwijl hij een hondje aan het aaien was. De kranten rapporteerden veelvuldig over de oprichting van dit memoriaal.⁵¹ Rühl werd omschreven als *“een grote weldoener die zijn leven schonk aan de lijdende beesten, aan de verzachting van de zede en het aanraden van de generositeit.”*⁵² Niet enkel herinnerden de kranten hem als een *“persoon die zijn leven schonk,”* maar ook als een persoon die al zijn fortuin had geschonken aan de dierenbeschermingsmaatschappij. Het feit dat Rühl een rijk persoon was van de bourgeoisie, maar toch gekozen had voor het pad van activisme leverde hem veel sympathieën op.⁵³ Daarnaast werd ook zijn onvermoeibare inzet benadrukt. 1946 was trouwens hetzelfde jaartal waar de drie dierenbeschermingsmaatschappijen fuseerden: de vereniging van Rühl, de Koninklijke Vereniging en de Internationale Liga tegen vivisectie, wat een nieuw hoofdstuk betekende in de Belgische dierenbeschermingsgeschiedenis.⁵⁴

---

⁵⁰ Verlot, “De geschiedenis van de dierenbescherming in België,” 180-1.

⁵¹ “Le mémorial Jules Ruhl,” *La Dernière Heure*, 13.09.1949, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

⁵² “Mémorial Jules Ruhl,” *La Lanterne*, 15.09.1946, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

⁵³ “Een weldoener der dierenwereld overleden,” *Het Nieuwsblad*, 1.1.1937.

⁵⁴ Verlot, “De geschiedenis van de dierenbescherming in België,” 33-5.

Figuur 1: Pierre Theunis, Anderlecht Parc, Monument Commémoratif Jules Rühl.
<https://adore.ugent.be/IIIF/images/archive.ugent.be%3A85A306B2-9FA7-11DF-9C06-946AC2C209CF%3ADS.1/full/254%2C187/0/default.jpg>

Ook was Rühl een verdere inspiratiebron voor andere dierenbeschermers en voor dierenrechtenactivisten binnen België. Dit verscheen in een krantenartikel uit *La Lanterne*, waar een dierenrechtenactivist vertelde inspiratie te halen uit het activisme van Rühl:

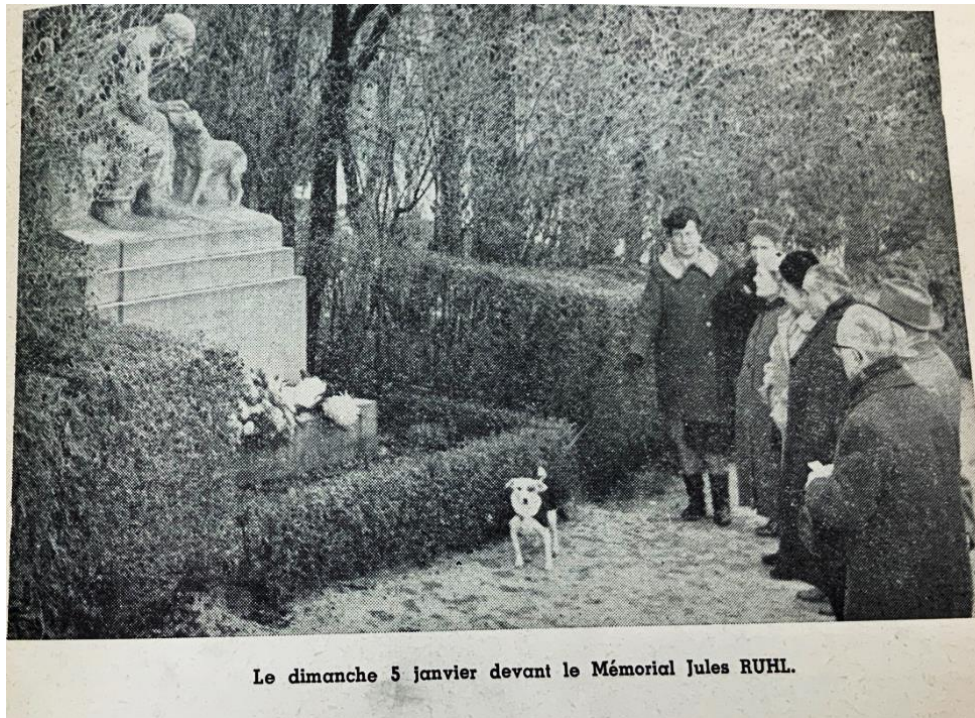
“Parmi les plus tenaces protecteurs des animaux, il y avait en Belgique, le banquier Jules Ruhl, qui consacra sa fortune à ses frères inférieurs. Jules Ruhl n’est plus. Mais sa pensée est toujours vivante. Son action se prolonge par delà la mort. Le public peut s’en rendre compte ces jours-ci en visitant, comme l’ont fait déjà diverses autorités et des écoles, l’asile refuge de Veeweyde, à Anderlecht.”⁵⁵

Rühl’s metgezellen en dierenbeschermers spraken na zijn dood vaak geëmotioneerd over de invloed die Rühl heeft gehad. Rühl’s geschriften waren nog voor een lange tijd een inspiratiebron, stellen meerdere krantenartikelen met getuigenissen van dierenbeschermers.⁵⁶ Ook werden in de jaren na de oprichting van Rühl’s standbeeld een jaarlijkse ceremonie gehouden door de Maatschappij jegens

⁵⁵ “Les bêtes ont droit de la bonté,” *La Lanterne*, 03.10.1947, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

⁵⁶ “Soyez bons pour les animaux,” *La Lanterne*, 07.06.1946, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

Wreedheid tegen de dieren: elk jaar op de sterfdatum van Jules Rühl hielden ze een minuut stilte, waarbij bloemen werden neergelegd bij het memoriaal. Hieronder een afbeelding van de dienst die gehouden werd door de maatschappij op 5 januari 1964, verschenen in het jaarlijkse rapport van de vereniging.⁵⁷

Figuur 2: Foto van de memoriale dienst voor Jules Rühl op 5 januari 1964 door de dierenbeschermers. Société contre la cruauté envers les Animaux, Rapport annuel de 1964: approuvé par l'assemblée générale statutaire de 3 Avril, 47.

Deze korte schets van Rühl's levensloop, met een focus op zijn verwezenlijkingen, toonde de grote rol aan van Rühl in de Belgische dierenbeschermingsbeweging, iets wat Verlot ook al concludeerde. In vele uiteengezette actieterreinen, speelde Rühl een voortrekkersrol in België. Volgens Verlot was Rühl een autoriteit voor andere Belgische dierenbeschermers, en de bronnen toonden aan dat hij ook een grote inspiratiebron voor hen was na zijn dood.⁵⁸ Uit de bronnenanalyse kon weinig biografisch materiaal gevonden worden van Rühl, en hij leek eerder een privaat persoon te zijn die amper over zijn eigen leven heeft gepraat.

---

⁵⁷ Société contre la cruauté envers les animaux, *Rapport annuel de 1964: approuvé par l'Assemblée générale statutaire du 3 Avril*, 47.

⁵⁸ "La vie généreuse et la mort tragique de Jules Rühl," *Le Soir*, 02.01.1937, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

Hoofdstuk 1: De overtuigingen van Jules Rühl over dierenbescherming, en de relatie tot het sociale vraagstuk

In dit hoofdstuk onderzoek ik wat de overtuiging was van Jules Rühl over zowel de dierenbeschermingsbeweging, als de sociale kwestie. Ten slotte zal ik concluderen hoe Rühl's overtuigingen over de sociale kwestie en dierenbeschermingskwestie gerelateerd waren aan elkaar.

3. Het grondbeginsel van Jules Rühl voor dierenbescherming

3.1 Historische context

3.1.1 Een veranderende visie op mensen en dieren tijdens de vroegmoderne tijd

Tijdens de vroegmoderne tijd en de negentiende eeuw zou de visie op dieren, en de relatie tot mensen veranderen. Doorheen het grootste deel van de vroegmoderne tijd domineerde de opvatting dat de mens een superieur ras was ten opzichte van dieren. Invloedrijk filosoof hierbij was cartesiaans denker Descartes (1596-1650), die met zijn mechanistisch natuurbild het dier slechts als een machine zag: dieren functioneerden, net als objecten, op een automatische manier. Volgens die visie waren dieren niet in staat tot het voelen van emoties of pijn, en hadden ze ook geen ziel. Dieren werden lijnrecht tegenover de mensen geplaatst: mensen waren daarentegen wél in staat tot redeneren, beschikten over een ziel en een geest en konden emoties voelen. De mechanistische visie verantwoordde dat dieren zonder enige beperkingen gebruikt mochten worden voor het belang van mensen.⁵⁹

Thomas Keith argumenteerde dat die polariserende visie op mensen en dieren, ook gevolgen had voor de relaties tussen mensen onderling tijdens de vroegmoderne tijd. Keith verklaarde dit als volgt: de essentie van de mens zelf werd verklaard vanuit kwaliteiten die dieren niet hadden, namelijk een gebrek aan onderwijs, een gebrek aan de controle van acties, een gebrek aan rede, geleid door de passie, arme en onhygiënische leefomstandigheden, etc. Sommige groepen van mensen werden aanschouwd door op basis van die kenmerken, dichter bij de dierenwereld te staan.⁶⁰ Dit legitimeerde

---

⁵⁹ Keith Thomas, *Man and the natural world: a history of the modern sensibility* (New York: Pantheon Books, 1983), 33-4.

⁶⁰ Thomas, *Man and the natural world*, 41-5.

een exclusieve houding tegenover sommige van die groepen: onder andere zwarte mensen, arme mensen, kinderen, vrouwen, landlopers, bedelaars, gehandicapten, enz. mensen die leefden aan de marge van de maatschappij en beschouwd werden als inferieur: ze waren als het ware *subhuman*. De vergelijking tussen de dierenwereld en sommige groeperingen van de maatschappij weerspiegelde zich ook in de toenmalige debatten. Zo waren er discussies of vrouwen een ziel hadden – net als dieren, tijdens de zestiende en zeventiende eeuw.⁶¹ Die analogieën tussen sommige mensen en dieren waren soms ook linguïstisch en reflecteerden zich in de dagelijkse taal. Dit was een uiterst denigrerende vergelijking in de vroegmoderne tijd, die de uitsluiting van groeperingen mensen in de maatschappij legitimeerde.⁶²

Toch zou het cartesiaans denken doorheen de zeventiende en achttiende eeuw steeds meer in vraag worden gesteld door individuele denkers en wetenschappers, die de polarisatie tussen mens en dier ontkenden. Montaigne, bijvoorbeeld, was een invloedrijk Frans filosoof uit de zestiende eeuw die al een dichtheid zag tussen mensen en dieren. Ook tijdens de achttiende eeuw stelde Engels filosoof Jeremy Bentham dat er grote gelijkenissen waren tussen mensen en dieren: hij beschouwde dat het lijden de belangrijkste factor was die mensen en dieren met elkaar verbond.⁶³ Steeds meer werd de mogelijkheid bediscussieerd dat de mens afstamde van andere, lagere vormen van leven en zo geëvolueerd was. Al vanaf de vroegmoderne tijd was er een steeds groeiende neiging om dieren enkele menselijke kwaliteiten toe te kennen: ze hadden een intelligentie, rede en taal.⁶⁴ Al vanaf het einde van de achttiende eeuw zou er een grotere zorg en afkeer ontstaan over de wrede behandeling van dieren bij de Engelse middenklasse, argumenteerde Thomas: er ontstond een grotere morele bezorgdheid ten opzichte van de behandeling van dieren. Het was niet per se de definitie van menselijkheid dat veranderde tijdens de negentiende eeuw, “menselijkheid” werd een waarde die steeds breder toepasbaar was, waaronder volgens sommigen ook op dieren.⁶⁵

3.1.2 Veranderingen tijdens de negentiende eeuw en het ontstaan van dierenbeschermingsbewegingen

Tijdens de negentiende eeuw zouden debatten tussen filosofen, intellectuelen en wetenschappers plaatsvinden over hoe dieren in relatie stonden tot de mens op een veel grotere schaal dan in de vroegmoderne tijd het geval was. Het was door de vooruitgang van de moderne wetenschap tijdens

---

⁶¹ Thomas, *Man and the natural world*, 42-4.

⁶² Thomas, *Man and the natural world*, 98-9.

⁶³ Kean, *Animal rights*, 21-3.

⁶⁴ Thomas, *Man and the natural world*, 128-9.

⁶⁵ Thomas, *Man and the natural world*, 149-50.

de negentiende eeuw dat, op een wetenschappelijke basis, gelijkenissen tussen mens en dier vastgesteld konden worden. De inhoud van deze debatten was niet per se vernieuwend ten opzichte van de vroegmoderne tijd, maar wel de schaal en verspreiding ervan. Kenmerkend aan deze debatten waren discussies over de gelijkenissen van de fysieke en mentale staat van dieren en mensen.⁶⁶ Baanbrekend bij deze discussies was de publicatie van Darwins "*On the origin of species by means of natural selection*," in 1859, die voor het eerste de evolutietheorie introduceerde. De evolutietheorie bevestigde dat alle levende organismen verwant waren aan elkaar: mensen hadden een hoger stadium van evolutie bereikt dan dieren. Deze visie op dieren had drastische gevolgen over hoe dieren werden gepercipieerd door de mensen en zorgde ervoor dat het antropocentrisch beeld steeds meer in vraag werd gesteld. Immers betekende Darwins theorie dat de mens zich opeens "tussen" de dieren bevond. Het darwinisme stootte op veel kritiek in het begin, maar werd naar het einde van de negentiende eeuw toe steeds meer geaccepteerd.⁶⁷ De katholieke doctrine was de enige die nog legitimeerde dat dieren geen ziel hadden, maar ook in die middens kwam er steeds meer plaats voor discussies dat zelfs dieren wezens waren van God, en zelfs een onsterfelijke ziel hadden, net als mensen.⁶⁸

Rond het midden van de negentiende eeuw zou een nieuwe sociale beweging ontstaan, de dierenbeschermingsbeweging. Voor het eerst vormden activisten associaties, die pleitten voor een betere behandeling van dieren.⁶⁹ Engeland was de voortrekker op vlak van dierenbescherming: daar ontstond de eerste dierenbeschermingsmaatschappij in 1824 te Londen, genaamd "*The Society for the Prevention of Cruelty to Animals*." Al snel zou deze trend zich verderzetten naar andere Noordwest-Europese landen, doorheen de negentiende eeuw. Duitsland was het tweede land dat volgde met de oprichting van een maatschappij in 1841, en vervolgens kwam ook een maatschappij in Frankrijk in 1845.⁷⁰ In België ontstond de eerste dierenbeschermingsmaatschappij in Brussel in 1863, genaamd de Koninklijke Vereniging ter Bescherming van de Dieren.⁷¹

Wat de dierenbeschermingsmaatschappijen in de negentiende eeuw gemeenschappelijk hadden, is dat ze het nodeloze en excessieve leed dat mensen de dieren aandeden bekritiseerden. Eric Pierre argumenteerde dat de basis van het gedachtegoed van de eerste dierenbeschermers de volgende was: enerzijds werd de dood van het dier geaccepteerd, maar anderzijds werd ontkend dat het dier

---

⁶⁶ Éric Pierre, "La souffrance des animaux dans les discours des protecteurs français au XIXe siècle," *Etudes rurales* 147-148 (1998): 81-5.

⁶⁷ Verlot, "Een geschiedenis van de dierenbescherming in België," 13-4.

⁶⁸ Thomas, *Man and the natural world*, 137-41.

⁶⁹ Pierre, "La souffrance des animaux," 81-4.

⁷⁰ Verlot, "Een geschiedenis van de dierenbescherming in België," 15-26.

⁷¹ Verlot, "Een geschiedenis van de dierenbescherming in België," 25-7.

odeloos mocht lijden.⁷² De dierenbeschermers aanschouwden dieren dus wel nog als inferieure wezens die zowel gebruikt mochten worden door de mens en ook dood mochten gaan, als dit nodig was voor de mens. Wel belangrijk was echter dat de dieren niet meer dan nodig zouden lijden tijdens de doding – hoewel de dood van het dier noodzakelijk werd geacht. Toch was de term “odeloos leed” ook voor discussie vatbaar onder de dierenbeschermers. Het voorbeeld bij uitstek hierbij is de vivisectie van dieren, wat in de tweede helft van de negentiende eeuw een heikel onderwerp was onder de dierenbeschermers: sommigen percipieerden dit als noodzakelijk voor de wetenschap, terwijl anderen er zich radicaal tegen verzetten.⁷³

3.1.3 Debatten over het ontstaan van de eerste dierenbeschermingsbewegingen

Onder historici bestaat er nog geen consensus over de oorspronkelijke bestaansredenen en doelen van de dierenbeschermingsbewegingen tijdens de negentiende eeuw. Sommige historici argumenteren dat de eerste dierenbeschermers hoofdzakelijk een morele hervorming voor ogen hadden bij de mensen van de lagere klasse en slechts weinig bezig waren met de belangen van de dieren zelf.⁷⁴ Aanhanger van deze these is Maurice Agulhon, die argumenteerde dat de Franse dierenbeschermers een burgerlijk beschavingsoffensief wilden.⁷⁵ De dierenbeschermingsbeweging uit de negentiende eeuw, was volgens hem eerder een pedagoge, menselijke beweging.⁷⁶ Ook Kete argumenteerde in *The Beast and the Boudoir* dat de visie ten opzichte van dierenleed hoofdzakelijk zou veranderen vanuit zowel moralistische als hygiënische redeneringen. De voornaamste zorgen van de dierenbeschermingsbewegingen waren om het dierlijk leed uit het publiekelijk zicht te doen verdwijnen, aangezien dit voor de omstaanders, en in het bijzonder kinderen een slechte moraliteit zou verwekken. Het publiekelijk tonen van dierenleed betekende een verheerlijking van geweld in het algemeen. Dierenmishandeling was daarom eerder een schande voor de moraliteit van de mens, die verregaande gevolgen kon hebben op de jeugd. De eerste dierenbeschermers kwamen voornamelijk uit de klasse van de bourgeoisie, als een reactie op de gevaren voor een demoralisatie van de stedelijke arbeidersklasse.⁷⁷

---

⁷² Pierre, “La souffrance des animaux,” 85.

⁷³ Kean, *Animal rights*, 100-12.

⁷⁴ Kathleen Kete, *The beast in the boudoir: petkeeping in nineteenth-century Paris* (Berkeley: University of California Press, 1994), 6-10.

⁷⁵ Maurice Agulhon, “Le sang des bêtes. Le problème de la protection des animaux en France au XIXème siècle,” *Romantisme* 31 (1981): 81-100.

⁷⁶ Agulhon, “Le sang des bêtes,” 81-90.

⁷⁷ Kete, *The beast in the boudoir*, 6-10.

Toch werd die these door historici doorheen de tijd in vraag gesteld en aan kritiek onderworpen. Frans historicus Éric Pierre was hierbij een pionier, die stelde dat de eerste dierenbeschermers niet enkel met menselijke belangen bezig waren, maar met de dieren zelf. Hij argumenteerde dat de dierenbeschermers een grotere gevoeligheid hadden voor het dierenleed.⁷⁸ Ook Eric Baratay argumenteerde dat dierenleed al aanwezig was als één van de hoofdargumenten voor dierenbescherming tijdens het begin van de negentiende eeuw. Hij verklaarde dat historici in hun studie naar dierenbescherming op het belang van dierenleed over het hoofd hadden gezien. Toch was hun interpretatie van het belang van menselijke factoren bij dierenbeschermers niet per se verkeerd: ook die moesten volgens Baratay een rol hebben gespeeld. Zoals ook al in de inleiding besproken, was het belang van dierenleed over het hoofd gezien door een onvolledige studie van het bronmateriaal, aangezien die historici weinig aandacht schonken aan de emotionele verhalen en persoonlijke ervaringen van de dierenbeschermers.⁷⁹

Sueur onderzocht de ethica van de dierenbeschermingsbeweging van Parijs tijdens de negentiende eeuw. Volgens Sueur baseerden de dierenbeschermers uit op het darwinisme. Dieren werden gezien als voelende wezens met een mogelijkheid tot lijden, net als mensen. De eerste dierenbeschermers werden daarom gestuurd door het sentiment: de dierenbeschermers vonden het eigen lijden ondraaglijk, waardoor zij ook het nutteloze lijden van andere voelende wezens niet konden accepteren. Toch bleef het gerechtvaardigd dat dieren gebruikt en gedood mochten worden in het teken van de mens. De mens was namelijk de meester van de dieren en van de natuur: juist omdat de mens meester van de natuur was, had de mens een plicht tot rechtvaardigheid tegenover alle wezens. Die plicht tot rechtvaardigheid betekende het dier zo weinig mogelijk laten lijden. Een verzachting van de zeden was bijgevolg nodig volgens de dierenbeschermers: dit zou empathie en menselijkheid tegenover alle levende wezens met zich meebrengen. De dierenbeschermers waren optimistisch over de verspreiding van de waarden van empathie, rechtvaardigheid en menselijkheid: de mens was in staat tot het creëren van een absoluut rechtvaardige wereld.⁸⁰

3.1.4 Een veranderende visie op het slachten van dieren

Naast een veranderende visie op dierenleed, veranderde tijdens de negentiende eeuw ook de visie op het slachten en het doden van dieren in de westerse landen. Door de urbanisatie en een groei in de

---

⁷⁸ Pierre, "La souffrance des animaux," 95-7.

⁷⁹ Baratay, "La souffrance animale, face, masquée de la protection au XIXe-Xxe siècles," 197-216.

⁸⁰ L. Sueur, "Rêver du paradis sur terre: la morale de la société protectrice des animaux de Paris au XIXe siècle," *Revue historique* 293, nr. 1 (1995) 135-55.

stedelijke vleesconsumptie, werden wreedheden die gebeurden bij het slachten steeds meer zichtbaar voor de stedelijke bevolking. Er kwam kritiek op private slachterijen en het slachten van dieren in het publiekelijk zicht, voornamelijk in de steden. Dit zou uiteindelijk leiden tot de oprichting van publieke slachthuizen, gereguleerd door de overheid, aan het einde van de negentiende eeuw.⁸¹ Na de oprichting en de groeiende veralgemening van publieke slachthuizen aan het begin van de twintigste eeuw, kwamen er ook veranderingen in de manier hoe dieren werden gedood. Er ontstonden verdovingsmethoden en ook nieuwe slachtapparaten: zaken zoals het pistool en het gas werden geïntroduceerd, en deze vervingen oudere slachtmethodes. Die apparaten zouden het dier sneller moeten doden, en de verdovingsmethoden zouden ervoor zorgen dat het slachten efficiënter en pijnlozer gebeurde.⁸² Onder historici bestaat nog discussie over wat de rol van dierenbeschermers waren binnenin de slachthuishervormingen.

Baldin beschreef de veranderingen over zowel de visie op het doden, als het slachten van dieren als een proces dat al gaande is vanaf de achttiende eeuw, maar in versnelling werd gezet vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw. Onder invloed van het hygiënisme werd het publiekelijk doden van dieren in open lucht steeds meer afgestraft. Naast het hygiënisme waren er ook moralistische redenen om het slachten van dieren te bannen uit het publiekelijk zicht. Dit was de zogenaamde “horror van het bloed,” zoals ook Agulhon al aanhaalde: het zien van bloed en wreedheid zou nefast zijn voor de moralisatie van het volk, voornamelijk de stedelijke arbeidersklasse.⁸³ De groep die deze maatregelen op zich nam waren de stedelijke elites: zij pleitten voor het oprichten van publieke slachthuizen. Publieke *abattoirs* waren een win-win situatie voor de stedelijke elites. Het slachten van dieren kon gecontroleerd en gereguleerd worden, wat hygiëne zou bevorderen, en daarnaast verdwenen de wrede scènes uit het publiekelijk zicht, wat bevorderlijk was voor de moraliteit. Volgens Baldin waren de invloeden van dierenbeschermingsorganisaties in dit proces verwaarloosbaar: Dierenbeschermers zouden zich volgens Baldin niet bezighouden met de verbetering van de situatie van slachtdieren, en dit zou nog duren tot aan het einde van de jaren 60.⁸⁴

Ook Ian MacLachlan argumenteerde dat de Britse slachthuishervormers gestuurd werd door een elite, die morele en hygiënische gevaren zagen in de private en openbare slachtingen. Toch, argumenteerde MacLachlan, hielden dierenbeschermers zich wél al bezig met hervormingen van slachthuizen aan

---

⁸¹ Ian MacLachlan, “Coup de grâce: humane cattle slaughter in nineteenth century Britain,” *Food & History* 3, nr. 2 (2005): 145.

⁸² MacLachlan, “Coup de grâce,” 148-65.

⁸³ Damien Baldin, “L’horreur du sang à l’insoutenable souffrance animale: élaboration sociale des régimes de sensibilité à la mise à mort des animaux (19e-20 siècles),” *Vingtième siècle. Revue d’histoire* 123, nr. 2 (2014): 52-60.

⁸⁴ Baldin, “L’horreur du sang à l’insoutenable souffrance animale,” 55-68.

einde van de negentiende eeuw en voornamelijk aan het begin van de twintigste eeuw. De Engelse dierenbeschermers, en voornamelijk diegenen die aanhanger waren van een humanitair gedachtegoed, hadden een gevoeligheid voor het dier dat doodmoest. Onder invloed van deze groeperingen werd het “humane slachten” meer op de publieke agenda geplaatst. Publieke slachthuizen zou een beperking van wreedheden bevorderen, ook vanwege de grotere controle en regelgeving. Ook zou dit ervoor zorgen dat de slachters beter opgeleid werden, en dat een groter bewustzijn gecreëerd werd over het belang van humane slachting. Ook pleitten de humanitaire denkers voor allerlei nieuwe technologieën om het dier te verdoven.⁸⁵ Toch zouden de traditionele slachtmethoden nog domineren tot 1930 in Engeland, ondanks de pleidooien van dierenbeschermers en humanitaire bewegingen.⁸⁶ Ook Pierre argumenteerde dat bij de dierenbeschermers een afkeer tegenover de dood van dieren al zou ontstaan aan het einde van de negentiende eeuw, in de Franse dierenbeschermingsbeweging. Sommige dierenbeschermers zouden volgens Pierre zelfs in zijn geheel het lijden en de dood van dieren weigeren te accepteren rond de *fin de siècle*.⁸⁷ Ook in een historische studie naar de Duitse slachthuishervormingen bevestigde Brantz dat de dierenbeschermers en -verenigingen zich ook bezighielden met slachthuishervormingen, al vanaf de jaren 80.⁸⁸

3.2 Rühl’s visie op dierenbescherming

In het laatste decennium van de negentiende eeuw werd Jules Rühl actief in de Belgische dierenbeschermingsbeweging. Vanaf dan begon hij via zijn publicaties zijn visie omtrent de dierenbeschermingsbeweging kenbaar te maken binnenin België. Deze visie van Rühl zal geanalyseerd worden, zodat we kunnen zien hoe Rühl in bovenstaand historiografisch debat geplaatst wordt. Er zal bij deze analyse gekeken worden naar hoe de dieren werden voorgesteld in het magazine OBV, en daarnaast naar de opmerkingen die Rühl zelf maakte over dierenbescherming.

3.2.1 Het dier als een bewust wezen en het belang van het sentiment

Zelf gaf Rühl als volgt een definitie aan de dierenbeschermingsbeweging in een artikel in OBV uit 1898:

“De waren dierenbescherming is eenvoudiger en breeder- zij ziet al de levende wezens aan als denkende en voelende – zij meent dat dieren pijn lijden en vreugde kunnen genieten, evenals

---

⁸⁵ MacLachlan, “Coup de grâce,” 146-52.

⁸⁶ MacLachlain, “Coup de grâce,” 170-1.

⁸⁷ Pierre, “La souffrance des animaux,” 95.

⁸⁸ Dorothee Brantz, “Stunning bodies: animal slaughter, judaism, and the meaning of humanity in Imperial Germany,” *Central European History* 35, nr. 2 (2002) 167-80.

wij – zij denkt dat wij het mogelijke (ik ging zeggen het onmogelijke) moeten doen om de smarten, de noodzakelijke smarten der dieren te verkorten en hunne vreugden te verlegen – zij wil van het volk een machtig goed-denken en verstandig volk maken, en van den mensch een, die het hart op de beste plaats draagt en medelijden gevoelt voor al wat medelijden waardig is! Dat is dierenbescherming!”⁸⁹

Bovenstaand citaat toont aan wat voor Rühl de essentie was voor dierenbescherming. Aan de basis van dierenbescherming lag het sentiment van de mens: dit betekende het gevoelig zijn, en het vertonen van empathie voor de wreedheden en onrechtvaardigheden in de wereld. Doordat het eigen lijden van de mens onacceptabel is, was het feit dat andere levende wezens leden door de hand van de mens, ondraaglijk om te begrijpen. Het tonen van medelijden naar andere wezens, die net als mensen, pijn en emoties konden voelen, was volgens Rühl waar de dierenbeschermingsbeweging om draaide.⁹⁰ Rühl's dierenbescherming vertrok dus vanuit de darwinistische visie. Volgens de darwinistische visie percipieerde Rühl het bewustzijn van mensen en dieren op verschillende graden. De mens was dus ook een dier, die enkel een hogere graad van bewustzijn en ontwikkeling had bereikt ten opzichte van andere dieren.⁹¹ Dieren ervoeren het lijden op een verschillend niveau, afhankelijk van de graad van ontwikkeling van hun organisme doorheen de tijd.⁹² De invloed van het darwinisme uitte zich ook in de benaming die Rühl gaf aan dieren in zijn artikelen en geschriften, namelijk "*nos frères inférieures*."⁹³ Door naar dieren te verwijzen als "*inférieure broeders*" gaf hij de dichtheid aan tussen mensen en dieren. De dieren waren "*inférieur*" aan de mens omdat ze op een minder ontwikkelde graad zaten, volgens het darwinisme. Echter waren mensen en dieren broeders van elkaar, aangezien het "leven," het bewustzijn als het ware een bindmiddel was tussen hen, wat mensen en dieren broeders van elkaar maakte. Ook Sueur merkte op de Franse dierenbeschermers verwezen naar dieren met de term "*inférieure broeders*." Rühl's beginsel van dierenbescherming sluit nauw aan bij de bevindingen die Sueur al maakte over de moraliteit van de Franse dierenbescherming.⁹⁴

Ook is op te merken dat Rühl's belang van het sentiment gerelateerd was aan zijn eigen ervaringen en emoties, wat Rühl voelde wanneer hij dierenleed zag. Zoals in de biografie al werd gesteld, was het

---

⁸⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1898, "Gevoeligheid en gevoelerigheid."

⁹⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1898, "Gevoeligheid en gevoelerigheid."

⁹¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1907, "Le transformisme et la protection des animaux."

⁹² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1898, "Maatschappij ter bescherming van de dieren te Verviers."

⁹³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1909, "Bonne année."

⁹⁴ Sueur, "Rêver du paradis sur terre," 35-55.

zien van publiekelijk dierenleed (hoe een voerman zijn paard mishandelde) de aanleiding voor Rühl zijn dierenbescherming. Dit wekte een gevoel van sterke emotie op bij Rühl. Dit gevoel was zo sterk dat het zelfs Rühl's levensmissie opwekte volgens, één van zijn metgezellen, namelijk de bescherming van dieren.⁹⁵ Rühl zelf zei meermaals in OBV, dat het sentiment het vertrekpunt van niet alleen de dierenbescherming was, maar van vele humanitaire werken. Volgens Rühl moesten mensen moesten op een universele manier empathie en medelijden tonen aan de levens rondom hen, en alle levende wezens verdienden het om met menselijkheid behandeld te worden.⁹⁶

De reflectie van het belang van het sentiment en de gevoeligheid tegenover dieren, uitte zich ook in de artikelen die verschenen in OBV, waar frequent citaten en literaire stukken verschenen van voornamelijk romantische schrijvers. Romantici stelden het sentiment centraal en aanschouwden de wereld in termen van emotie. De romantiek was een stroming uit de achttiende eeuw, die vond dat de menselijke maatschappij niet onafhankelijk van de natuurlijke wereld bestond. De natuurlijke wereld was voor romantici een spiegelbeeld voor hun eigen emoties, en werd verheerlijkt doorheen geschriften.⁹⁷ Onder andere Hilda Kean argumenteerde dat de representatie van dieren in romantische poëzie en in beeldmateriaal, een grote invloed heeft gehad op hoe dieren werden gepercipieerd door het publiek. De romantische beelden stelden het dier voor, in staat om emoties te voelen, net als mensen.⁹⁸ Ook die romantische invloeden waren merkbaar bij de analyse van OBV. Rühl's grootste inspiratiebron was Frans staatsman Lamartine (1790-1869), die ook een historicus en dichter was.⁹⁹ Zijn kortverhalen verschenen in OBV: dit waren verhalen waar in de ik-persoon levendig werd geschreven, vaak over de dood van dieren of wreedheden ten opzichte van dieren. Telkens zat er een moralistisch bericht vervat in de verhalen. Hierbij werden menselijke eigenschappen toegekend aan de dieren: de blik die het dier in kwestie had net voor de dood werd uitvoerig beschreven, ook de hulpeloosheid, de verwondering en de pijnlijke blik van teleurstelling van het dier wanneer het beseft dat de mens hem zal doden.¹⁰⁰ Ook werd beschreven dat mensen zich moeten behoeden van

---

⁹⁵ "La vie généreuse et la mort tragique de Jules Ruhl," *Le Soir*, 29.09.1946, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

⁹⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1909, "Le sentiment et la protection des animaux"

⁹⁷ Thomas, *Man and the natural world*, 90-1. Voor meer informatie omtrent het verband tussen de romantiek en dierenrechten, zie: David Perkins, *Romanticism and animal rights*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

⁹⁸ Kean, *Animal rights*, 25-27.

⁹⁹ Voor meer informatie omtrent het literaire werk van Lamartine en de relatie tot dieren, zie: Rocky Penate, "La représentation littéraire des animaux: des limites langagières aux possibilités poétiques chez Lamartine et Ponge." *Voix plurielles* 12, nr. 2 (2015): 125-37.

¹⁰⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1899, "Het laatste schot van een dichter"; maar 1905, "Mon dernier coup de fusil."

kwaadheid tegenover dieren, die zou gebeuren uit pure onverschilligheid en egoïsme.¹⁰¹ Het motto van Rühl's Maatschappij te Verviers was ook één van Lamartines citaten: *“Entre le cruauté envers les hommes et les animaux, il n'existe difference que la victime.”*¹⁰²

Verder verschenen in OBV soms fragmenten uit de literatuur voornamelijk romantische en naturalistische stromingen, die telkens een idealistische beeld van de dieren neerzetten, doorspekt met een verheerlijkende en emotionele visie op het leven op aarde.¹⁰³ Hierdoor werden dieren vaak voorgesteld als antropomorfe wezens. Dit waren vaak dieren waar mensen zich mee konden identificeren, zoals bijvoorbeeld over een hond die immens veel verdriet voelt wanneer zijn baasje gestorven was, en rustte op het graf van zijn baasje. Emoties zoals de onzelfzuchtigheid en de trouwheid die de dieren hadden aan de mens werden benadrukt. Dit stond soms in contrast met de mensen zelf, die neergezet werden als onbewust, maar toch ook emotieloos ten opzichte van het leed dat plaatsvond. Toch was de mens in deze verhalen soms zich ook bewust van zijn acties en daarbij ook duidelijk geëmotioneerd, wanneer het scenario's betrof waarbij het lijden van het dier “noodzakelijk” was, zoals onder andere bij het slachten van dieren.¹⁰⁴

Rühl zelf aanschouwde het “leven” als een heilige zaak: of dit leven zich nu manifesteerde in de vorm van mensen of dieren, maakte niet per se uit. Leven was de gemeenschappelijke zaak die zowel dieren als mensen met elkaar verbond.¹⁰⁵ Rühl argumenteerde dat liefde tegenover dieren ook zou leiden tot liefde tegenover de mensen, en dat wreedheid enkel tot wreedheid zou leiden:

*“Le respect de la souffrance et de la vie des bêtes même à la pitié, à la compassion pour les gens: l'amour des bêtes à l'amour de l'humanité. Le jour où l'on ne tuere plus que les bêtes, dont la mort est indispensable à la vie des hommes, l'horreur du meurtre privé, l'horreur de la guerre, purifieront les citoyens et les nations. Le sang appelle le sang. La souffrance appelle la souffrance.”*¹⁰⁶

---

¹⁰¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1902, “Belles Paroles.”

¹⁰² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1903, “Propagande par la carte postale.”

¹⁰³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1899 “Victor Hugo”; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1897, “Trouwhart.”

¹⁰⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1897, “De hond”; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, december 1897, “Nog over hondentrouw.”

¹⁰⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1914, “Affichage général de la loi Grammont.”

¹⁰⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1914, “Affichage général de la loi de Grammont.”

Het vertonen van empathie naar alle wezens, aanschouwde Rühl ook als een verrijking voor het hart van de mens. Een mens die medelijden vertoonde, werd zelf ook beter en deugdzamer, niet enkel tegenover dieren maar tegenover zijn metgezellen.¹⁰⁷ Het sentiment en de gevoeligheid tegenover dierenleed, en een verheerlijkende visie op alle vormen van leven was volgens Rühl de pilaar waar dierenbescherming op steunde. Deze bevindingen duiden er dus al op dat Kete's en Agulhon's these niet toepasbaar zijn op de casus van Rühl: zijn dierenbescherming vertrok van een gevoeligheid tegenover het lijden, en niet vanuit menselijke motieven, hoewel hij zelf vond dat dierenbescherming uiterst bevorderlijk was voor de menselijke moraliteit.

3.2.2 Menselijke plichten voor dierenbescherming

Daarnaast was er voor Rühl ook een rationele basis om de dierenbeschermingsbeweging te legitimeren. Die legitimatie ging verder dan enkel het sentimentele aspect en was gebaseerd op morele en filosofische argumenten, die uitging van menselijke plichten tegenover dieren, en dierlijke rechten. Een eerste zaak die dierenbescherming een rationele basis gaf volgens Rühl was gebaseerd op morele redenen.. Niet enkel was dierenbescherming een verrijking voor het hart van de mens, maar dit was ook een morele plicht van de mens. De mens was in staat om zich te realiseren of zijn handelingen moreel verantwoord waren of niet. Dit in tegenstelling tot minder ontwikkelde organismen, zoals dieren, die zich laten leiden door hun eigen natuurlijke behoeften, en geen moreel besef hebben.¹⁰⁸ Dit onderscheidde een leeuw bijvoorbeeld van een mens: hoewel beide wreedheid kunnen toedienen aan een ander dier, zou een leeuw dit doen uit instinct, en is die niet in staat om de moraliteit van zijn actie te evalueren. Aangezien dieren dit moreel besef niet hadden over intenties, was de mens in staat om veel wreder te zijn volgens Rühl: de mens kon immers op een bewuste manier leed toedienen en dit beseffen – een dier was hier niet toe in staat.¹⁰⁹

Wat de intentie was van de wreedheid en door wie deze werd gepleegd, was een belangrijke component voor Rühl's visie op een "wreedheid."¹¹⁰ Dierenleed gebeurde wanneer de mens op een nodeloze manier dieren deed lijden. Toch waren er gradaties in de wreedheid: wreedheid tegenover dieren kon op zowel een bewuste als een onbewuste manier gebeuren door de mens. Volgens Rühl

---

¹⁰⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1897, "Edele gedachten."

¹⁰⁸ Jules Rühl, *Soyez bons envers les animaux: Petit manuel de protection sur le modèle du Manuel anglais "Kindness to Animals" de John P. Haines* (Brussel: Bureau du Bien Social, 1898), 117.

¹⁰⁹ Rühl, *Soyez bons envers les animaux*, 117.

¹¹⁰ Rühl, *Soyez bons envers les animaux*, 117-9.

was de onbewuste manier van dierenleed de meest voorkomende vorm. De onverschilligheid die de mens had tegenover de levende wezens op aarde, was hierbij een bepalende factor. Het meeste dierenleed gebeurde volgens Rühl, omdat de mens in de eerste plaats niet goed nadacht over zijn acties, en dit kwam voort uit het feit dat de mens onbewust was over de waarde van het leven van dieren. Wanneer de mens echter bewust leed toebrengt aan dieren, was dit gewoonweg volledig verwerpelijk volgens hem.¹¹¹

Rühl zou echter alle wreedheden verwerpen – zelfs al waren die bewust of onbewust, door te stellen dat mensen een plicht hadden tegenover dieren. Zijn redenering hierop stamde af van het utilitaristische gedachtegoed. Het utilitarisme is een ethische stroming die argumenteert dat ethica bepaald wordt of het feit of de handeling bijdraagt tot het menselijke geluk. Pionier van die visie was filosoof Jeremy Bentham, die het lijden als de belangrijkste factor die dieren met mensen verbond.¹¹² Rühl zelf citeerde Bentham ook meermaals in zijn geschriften, voornamelijk zijn welbekende citaat, weliswaar vertaald in het Frans: *“The question is not, Can they reason? nor, Can they talk? but, Can they suffer?”*¹¹³ Aangezien ethische waarden bepalen wat goed en wat slecht is, en de wreedheid tegenover dieren, die ook levende wezens waren en konden lijden, onmogelijk tot het geluk van mensen kan bijdragen, had de mens bijgevolg een morele plicht om zoveel mogelijk wreedheid te vermijden.¹¹⁴ Die visie zorgde ervoor dat dierenbescherming volgens Rühl inclusief was voor alle levende wezens, die in staat waren tot het lijden.¹¹⁵ Of wreedheid zich nu manifesteerde ten opzichte van dieren op ten opzichte van mensen: de mens mocht vanwege morele redenen in de eerste plaats geen wreedheid vertonen.¹¹⁶

3.2.3 Dierlijke rechten

Toch ging Rühl ook verder in zijn legitimatie: dierenbescherming drong zich niet enkel op door menselijke plichten, maar ook op basis van dierlijke rechten. In het volgende citaat argumenteerde Rühl dat de darwinistische visie op het leven, impliceerde dat dieren net als mensen rechten hadden:

“Quant à nous, nous attachons une grande importance à appuyer la protection des animaux sur le transformisme, car c’est la base la plus ferme et la plus sérieuse. C’est la seule doctrine

---

¹¹¹ Rühl, *Soyez bons envers les animaux*, 119.

¹¹² Perkins, *Animal rights and romanticism*, 24-5.

¹¹³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, 1914 februari, “Affichage général de la loi de Grammont.”

¹¹⁴ Dirk-Jan Verdonk, “Het dier is dood, leve de dieren. Het dierenrechtendebat vanaf de jaren 1970,” *Tijdschrift voor Geschiedenis* 125, nr. 4 (2012): 557.

¹¹⁵ Rühl, *Manuel des sociétés*, 56.

¹¹⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, december 1897, “Waarom mag men dieren niet kwellen?”

scientifique qui établit, de façon péremptoire le droit de l'animal non seulement à la pitié, mais encore à la justice.

Ce n'est plus au nom de sentiment que nous plaidons la cause de la protection des animaux, c'est au nom de la raison et de l'équité. Les droits de l'animal à être traité avec justice et humanité découlent, avec la dernière logique, de la théorie transformiste, et voilà pourquoi nous n'hésitons pas à nous réclamer en toute circonstance.”¹¹⁷

Dierenrechten drongen zich volgens Rühl op, uit een verdere interpretatie van het darwinisme. Die darwinistische visie gaf voor Rühl de dierenbeschermingsbeweging een rationele legitimatie, die het sentiment en het medelijden overtrof. De term dierenrechten was rond de *fin de siècle* zeker nog niet wijdverspreid. Henry Stephens Salt (1851-1939), Engelse schrijver, sociaal hervormer en humanitair, wordt over het algemeen beschouwd als de eerste die in 1892 schreef over het onderwerp dierenrechten in zijn boek *“Animals' Rights: considered in relation to social progress.”*¹¹⁸ Salt ontkende dat het menselijk leven meer waarde had dan een niet-menselijk leven. Hij kende een individualiteit toe aan de handeling van dieren. Salt was ook stichter van *The Humanitarian League*, wat velen aanschouwen als de eerste dierenrechtenorganisatie.¹¹⁹ Het volgende citaat van Salt wordt vaak aangehaald voor de eerste vorm van anti-speciesisme, het gedachtegoed dat men niet op “soort” mag discrimineren, te impliceren:¹²⁰

“Notion of the life of an animal having 'no moral purpose,' belongs to a class of ideas which cannot possibly be accepted by the advanced humanitarian thought of the present day—it is a purely arbitrary assumption, at variance with our best instincts, at variance with our best science, and absolutely fatal (if the subject be clearly thought out) to any full realization of animals' rights. If we are ever going to do justice to the lower races, we must get rid of the

---

¹¹⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1907, “Le transformisme et la protection des animaux.”

¹¹⁸ Brett Clark en John Bellamy Foster, “Henry S. Salt, socialist and animal rights activist: an introduction to Salt's *A Lover of Animals*,” *Organization & Environment* 13, nr. 14 (2000): 468-73.

¹¹⁹ Renate Brucker, “Animal rights and human progress: aspects of the history of animal rights concepts, with special regard to their links with the ideas of nonviolence and the peace movement,” *Conference Animals in History*, 8.

¹²⁰ Clark en Foster, “Henry S. Salt, socialist animal rights activist,” 468-73.

*antiquated notion of a 'great gulf' fixed between them and mankind, and must recognize the common bond of humanity that unites all living beings in one universal brotherhood"*¹²¹

Uit een verdere interpretatie van het darwinisme, werd volgens Salt bevestigd dat dieren rechten hadden. Opmerkelijk is de term "broederschap," die Salt gebruikt: ook Rühl haalt aan dat alle levende wezens verbonden zijn door een broederschap aan elkaar, door te stellen dat dieren de "inferieure broeders" zijn.¹²² Salt argumenteerde dat juist omdat dieren plichten hadden tegenover de mens, en allerlei taken vervulden die voor de mens onmisbaar waren. De mens had zichzelf een meester gemaakt van de dieren, en het is dan ook een logisch gevolg dat dieren in ruil hiervoor rechten verkrijgen.¹²³ De term dierenrechten wordt door Rühl in OBV en doorheen zijn geschriften op eenzelfde manier gebruikt en gedefinieerd, zoals Henry Salt dit uiteenzette in 1892. Dit zien we ook in Rühl's visie op de dood van dieren, waar hij in zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen zelf in vraag stelde of de mens een recht had op het leven van een dier:

"C'est donc un devoir d'humanité autant que de reconnaissance de leur donner la mort la plus douce et la plus rapide possible. L'homme, à la vérité, n'a aucun droit sur la vie d'un animal qui ne lui fait aucun mal. L'animal a autant que l'homme le droit de vivre.

*Lors donc que l'homme tue un animal, c'est un droit qu'il s'attribue; il le tue, **en vertu du droit du plus fort** et rien de plus; mais **ce droit du plus fort**, au moins l'homme doit-il l'exercer avec humanité.*"¹²⁴

Dieren hadden volgens Rühl net als de mens een recht op leven, en volgens Rühl had de mens dit recht op leven zichzelf toegeëigend, op basis van het recht van de sterkste. Rühl stelde zelf de superioriteit van de mens tegenover de dieren in vraag. Aangezien mensen zich dit recht hadden toegeëigend, was het volgens Rühl nodig dat de mens die met menselijkheid vervulde. Wat dan de implicaties van die dierlijke rechten voor Rühl's dierenbescherming zijn, zien we voornamelijk dat zijn visie aansluit bij die van Salt. Voor Henry Salt betekende namelijk dierenrechten, niet per se dat dieren niet meer gebruikt mochten worden voor menselijke doeleinden. Ook hier sloot Rühl's visie aan bij Salt, want Rühl was

---

¹²¹ Henry S. Salt, *Animals' Rights considered in relation to social progress* (Londen: George Bell & Sons, 1892), 10.

¹²² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1909, "Bonne année."

¹²³ Salt, *Animals' Rights*, 28-9.

¹²⁴ Rühl, *Manuel des sociétés*, 32.

ook niet voor een afschaffing wanneer het aankwam op het gebruik van dieren.¹²⁵ Volgens Rühl konden dieren wel nog gebruikt worden door de mens, maar dit gebruik moest wel aan bepaalde regels onderworpen zijn.¹²⁶ Dit doet de vraag rijzen wat voor Rühl precies de gerechtvaardigde gebruiken van dieren waren. Dit wordt in het tweede hoofdstuk nog verder geanalyseerd, wanneer Rühl's actieterreinen van de Belgische dierenbescherming worden besproken.

3.2.4 Visie op het eten van dieren

Om de visie van Rühl over het nodeloze lijden en zijn visie op de dood van dieren nog verder te begrijpen, is ook zijn visie op het eten van dieren uiterst relevant. Zelf was Rühl een overtuigd vegetariër, volgens zijn geschriften sinds de laatste jaren van de negentiende eeuw.¹²⁷ Historici stellen dat de vegetarische beweging niet direct aansloot bij de dierenbeschermingsbeweging – maar dat dit een eigen beweging was die onafhankelijk ontwikkelde aan het einde van de negentiende eeuw. Bosmans en Van Damme argumenteren dat de beweging ontstond als een tegenreactie op de *moral panics* en degeneratievrees aan het einde van de negentiende eeuw. De beweging van de vegetariërs was één van de “kleine bewegingen” die trachtte een oplossing te bieden voor deze morele degeneratie en een maatschappelijke hervorming teweeg te brengen.¹²⁸ Vegetarisme werd gezien als een remedie om gezondheid te verspreiden aan alle levende wezens die Moeder Aarde bewoonden. Deze vegetarische beweging had niet per se iets te maken met de principes van de dierenbeschermingsbeweging.¹²⁹ Tijdens de twintigste eeuw zou het vegetarisme steeds meer door dierenbeschermingsbewegingen worden opgepikt. Sueur argumenteerde dat onder het mom van het darwinisme, het eten van vlees wel gerechtvaardigd was in de kringen van de dierenbeschermers. Volgens het “recht van de sterksten” werd de mens nog steeds aanschouwd als superieur ten opzichte van dieren. Het eten van vlees werd aanschouwd als een vorm van lijden dat noodzakelijk was, aangezien de mens niet zonder de vorm van alimentatie kon leven. Het was voor vele dierenbeschermers niet wenselijk om te stoppen met vlees te eten. Volgens Sueur zouden sommige dierenbeschermers wel het vegetarisme aanhangen, voornamelijk aan het begin van de twintigste eeuw, voor redenen van dierenbescherming.¹³⁰

---

¹²⁵ Salt, *Animals' Rights*, 29.

¹²⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1913, “Un rêve.”

¹²⁷ Rühl, *Manuel des sociétés*, 60-1.

¹²⁸ Jade Bosmans en Ilja Van Damme, “Naar buiten stedeling! Zie wat groeit in het laboratorium van Onze-Lieve-Heer,” *Stadsgeschiedenis* 11, nr. 1 (2016): 5-13.

¹²⁹ Bosmans en Van Damme, “Naar buiten stedeling!,” 6-10.

¹³⁰ Sueur, “Rêver du paradis sur terre,” 144-6.

Wanneer we Rühl's visie op het vegetarisme analyseerden, zagen we dat deze voor hem onlosmakelijk verbonden was aan zijn ethica omtrent dierenbescherming. Rühl's visie op het vegetarisme stamde af van het sentiment, een gevoeligheid voor de dood van dieren. Dit sentiment weigerde te accepteren dat dieren gedood moesten worden, alleen voor voedsel op tafel, zei Rühl.¹³¹ We zagen al dat Rühl de superioriteit van de mens in vraag stelde op het doden van dieren, en dit reflecteerde zich ook in Rühl's visie omtrent vegetarisme. In 1898 werd een fragment van literair schrijver Pierre Loti in OBV geplaatst, met de naam *"het lijden van slachtdieren op zee."* Loti beschreef in dit fragment de noodzakelijke, doch onrechtvaardige slachting van het dier, ontroerd over een tafereel dat hij zag in Singapore. Echter maakt Rühl de volgende opmerking bij dit fragment:¹³²

*"Zoo ver de verhaler en dichter. Wij echter, met de enkele ontroering niet tevreden, vragen: moet dat zoo zijn? Is de mensch slechts een vleeschetend roofdier? En laat hij geen schuld en lijden ook op zich zelf, wanneer hij zich eigenmachtig over de natuurwetten heenzet?"*¹³³

Ook zien we dat Rühl een verdere interpretatie van de darwinistische visie toepaste op het eten van vlees, wat zijn visie nog meer verantwoordde. In zijn handleiding voor de dierenbeschermingsmaatschappijen zei Rühl:

*"Ce sont les circonstances, parfois la nécessité, qui ont fait de l'homme un créophage; (...) Il n'est pas admissible que l'idéal de l'humanité en matière d'alimentation consiste à élever des boeufs, moutons, porcs, volaille, etc. pour ensuite les égorger. Il faut d'ailleurs reconnaître qu'au point de vue transformiste, l'alimentation créophagique est une sorte de cannibalisme. Nous mangeons, en réalité, nos frères inférieurs."*¹³⁴

Hierbij vergeleek Rühl het eten van dieren, *"le créophagique"* met kannibalisme, afstammende vanuit een radicalere interpretatie van het darwinisme. Rühl haalde de onnatuurlijkheid aan van het opvoeden van vee voor de voeding van de mens. Rühl aanschouwde zelf het doden van dieren voor eten, als het misbruiken van de natuurwetten, aangezien de mens inherent geen roofdier was.¹³⁵ Rühl

---

¹³¹ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 60-1.

¹³² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, december 1898, "Het lijden van slachtdieren op zee."

¹³³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, december 1898, "Het lijden van slachtdieren op zee."

¹³⁴ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 60-1.

¹³⁵ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 60-1.

argumenteerde dat wetenschappelijke en hygiënische redenen, voor de meeste vegetariërs slechts een bijkomstige zaak waren: de meerderheid van de vegetariërs baseren zich op het sentiment en een afkeer van de dood. Deze aversie voor de dood zou afstammen uit een visite bijvoorbeeld aan een slachthuis of van beschrijvingen over hoe het er daar aan toegaat.¹³⁶ Of Rühl ook een aversie had tegenover andere dierlijke producten, zoals melk, kaas en eieren is uit de analyse niet te achterhalen, aangezien hij in de bronnen niet gepraat heeft over die producten. Voor de Tweede Wereldoorlog, echter, kon de term “vegetariër” ook het afwijzen van melk en eieren betekenen. De huidige term voor dit, “veganist” werd namelijk pas geïntroduceerd in 1944.¹³⁷

Daarnaast had Rühl ook de overtuiging dat de mens geen vlees nodig had om gezond te zijn. Niet enkel had een mens geen vlees nodig, er waren volgens hem dus ook gezondheidsredenen verbonden aan het vegetarisme. Rühl poneerde dat bij vegetariërs nooit kanker of andere ziektes voorkwamen. Meermaals benadrukte hij zijn eigen persoonlijke en uiterst positieve ervaringen die een vegetarisch dieet hadden op zijn gezondheid, en dat hij zelf nooit ziek werd.¹³⁸ Het geloof dat het eten van vlees niet nodig was voor de mens, impliceerde volgens Rühl het eten van vlees ook valt onder het nodeloos lijden van dieren.¹³⁹ Rühl stelde in de handleiding voor dierenbescherming, dat de meeste vegetariërs voornamelijk op zoek waren naar wetenschappelijke redenen om hun sentimentele redenen te bekrachtigen.¹⁴⁰ Zo stelde volgend citaat:

“Ces raisons d’ordre sentimental, les partisans du végétarisme ont senti le besoin de les étayer par des considérations d’ordre scientifique; ils se sont réclamés de la mâchoire humaine fort semblable à celle du singe, un parfait frugivore; ils ont démontré, analyse chimique à l’appui que le régime végétarien était plus substantiel que le régime carné (...) Enfin, ils se réclament du nombre de végétariens éminent, savants et sportmen remarquables par leurs performances sportives, ainsi que deux tiers de la population du globe, Chinois, habitants de l’Indo, Irlandais, etc., qui sont végétariens.”

---

¹³⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1909, “À propos de végétarisme.”

¹³⁷ Leah Leneman, “No animal food: the road to veganism in Britain, 1909-1944,” *The White Horse Press* 7, nr. 3 (1999): 219-28.

¹³⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1910, “Ne mangez qu’avec circonspection de la viande des halles.”

¹³⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1909, “À propos de végétarisme.”

¹⁴⁰ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 61.

Rühl gaf verder nog meer wetenschappelijke legitimaties voor het vegetarisme, zoals dat het eten van vlees alcoholisme veroorzaakte bijvoorbeeld. Hierbij zei hij dat dit allemaal feiten waren, gebaseerd op wetenschappelijke bevindingen. Ook de toenemende “horror van het bloed” was voor Rühl een bijkomende reden waarom het vegetarisme nuttig is voor de mensheid. Belangrijk is dat die redenen voor Rühl allemaal “bijkomend:” het gaf een extra legitimatie – dit haalde niet weg dat het sentiment op de eerste plaats stond. Ook dit is een aspect dat nog niet belicht is bij de geschiedschrijving naar de vegetariërs rond de eeuwwisseling. Zoals eerder al vermeld, stelde het huidige historisch onderzoek voor als één die onafhankelijk ontwikkelde van de dierenbescherming: de beweging van het vegetarisme was een kleine beweging die voornamelijk de mensen wilde moraliseren en een voedingsrevolutie, en veranderingen op vlak van hygiëne teweeg wilde brengen.¹⁴¹ Rühl’s argumentatie wijst er op dat mogelijks het belang van het sentiment ook onderschat is geweest in de historische studies naar de beweging van het vegetarisme, net zoals Baratay argumenteerde dat dit het geval was voor de geschiedschrijving naar dierenbeschermingsbeweging.¹⁴² Het sentiment was misschien juist een stimulans om het vegetarisme te proberen staven aan de hand van wetenschappelijke argumenten, en zo hun eigen sentiment te verantwoorden en andere mensen te overtuigen. Dit is een denkpijpe die enkel bevestigd kan worden door verder historisch onderzoek naar het vegetarisme tijdens de negentiende en de twintigste eeuw, waarbij ook gekeken wordt naar de persoonlijke ervaringen en ander anekdotisch bronmateriaal, om de motieven van vegetariërs te bestuderen.

Hoewel Rühl’s visie op dierenbescherming en vegetarisme op dezelfde ethica gebaseerd waren, viel toch op te merken dat Rühl nog een duidelijk onderscheid maakte tussen beide bewegingen. Hij becommentarieerde het vegetarisme enkel in zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen – waarbij hij zich dus richtte naar dierenbeschermers, maar aanschouwde het vegetarisme niet als een van de actieterreinen van de dierenbescherming. Hoewel in vele nummers van OBV de oprichting van vegetarische restaurants werd aangeraden, verschenen verder amper specifieke artikels die het vegetarisme promootten, slechts heel sporadisch. Wanneer Rühl artikels publiceerde over het eten van vlees, vermeldde hij altijd ook de gezondheidsredenen om zijn vegetarisme te staven, zoals dat Rühl zelf nooit ziek werd of dat kanker nooit optrad bij herbivoren.¹⁴³ Waarom Rühl dit precies als twee aparte bewegingen zag en nooit deze trachtte te

---

¹⁴¹ A.P. Ouédraogo, “De la secte religieuse à l’utopie philanthropique. Genèse sociale du végétarisme occidentale,” *Annales: Histoire, sciences sociales* 55, nr. 4 (2000): 841-43.

¹⁴² Baratay, “La souffrance animale, face, masquée de la protection au XIXe-Xxe siècles,” 216.

¹⁴³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1910, “Ne mangez qu’avec circonspection de la viande des halles.”

integreeren in elkaar, is niet altijd even duidelijk aangezien hij dit nooit heeft becommentarieert. Dit zal waarschijnlijk om strategische redenen zijn. Zoals we later in dit onderzoek zullen zien, was een deel van Rühl's strategie erop gericht om de dierenbeschermingsbeweging zo open en breed mogelijk te maken, dus ook voor het gewone volk. Mogelijks wilde hij vegetarisme niet als een vereiste stellen, aangezien vele dierenbeschermers wel nog vlees aten, en dit de dierenbescherming te 'eng' zou maken, slechts voor een bepaalde doelgroep.¹⁴⁴

Zo zagen we dus dat Rühl's ethica omtrent dierenbescherming sterk aansloot bij de bevindingen die al gemaakt werden door Sueur naar de moraliteit van de dierenbeschermingsvereniging in Parijs. Net als die vereniging, verwees Rühl naar "inferieure broeders," en werden dieren in OBV voorgesteld als antropomorfe wezens. De dierenbeschermers zagen hun activisme als een ideaal was van rechtvaardigheid en menselijkheid, rijkend tot alle levende wezens – niet alleen tot mensen. Dierenbescherming stamde voor Rühl af vanuit een gevoeligheid tegenover het lijden. Ook drong dierenbescherming zich op vanwege menselijke plichten om al het nodeloze leed te vermijden, en dieren hadden ook een recht tot leven: een mens kon niet zomaar dieren vermoorden, maar moest rekening houden met het feit dat dieren konden lijden.¹⁴⁵ Toch ging Rühl ook verder, en zorgde dit sentiment en een interpretatie van het darwinisme ervoor dat hij ook verwierp dat de mens dieren mochten eten. Ook stelde hij in vraag of de mens echt wel superieurder was dan de dieren, en een meester van de natuur was. In volgend hoofdstuk wordt Rühl's visie op het sociale vraagstuk geanalyseerd, en hoe hij dit linkte aan de dierenbescherming.

4. De visie van Jules Rühl op het sociale vraagstuk

4.1 Historische context

4.1.1 De sociale kwestie en de opkomst van emancipatorische bewegingen

De lange negentiende eeuw werd voor de Noordwest-Europese landen gekenmerkt aan een doorbraak van de industrialisering, en een ontwikkelende urbanisering. De sociale gevolgen van deze evoluties waren enorm, en uitten zich op andere manieren in alle lagen van de maatschappij.¹⁴⁶ Historici gebruikten de term "sociale kwestie" als een containerbegrip voor alle moeilijkheden, die werden

---

¹⁴⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1911, "Myopie Intellectuelle."

¹⁴⁵ Sueur, "Rêver du paradis sur terre," 35-55.

¹⁴⁶ Catharina Lis, Hugo Soly en Rik Van Damme, *Op vrije voeten? Sociale politiek in West-Europa* (Leuven: Kritak, 1985): 131-40.

teweegebracht door de industrialisering en de urbanisering, ook wel genoemd “groeipijnen van de modernisering.”¹⁴⁷ Onder andere Lis, Soly en Van Damme toonden in hun werk de breedheid van het de sociale kwestie, aan. Tal van onderwerpen vielen onder de benoeming van de sociale kwestie. Onder andere de slechte woningen en hygiëne, de criminaliteit, het gebruik van alcohol, een verhoogde armoede, prostitutie, et cetera. Dit waren problemen waar voornamelijk de stedelijke arbeidersklasse mee te kampen had. De *belle époque* wordt aanschouwd als een periode van uitersten, met uiteenlopende visies over hoe er met dit sociale vraagstuk moet worden omgegaan.¹⁴⁸

Het einde van de negentiende eeuw is gekenmerkt aan de opkomst van de arbeidersbeweging.¹⁴⁹ Doorheen de negentiende eeuw zou in Europa de ideologie van het socialisme zich ontwikkelen als een reactie op de industrialisatie. Socialisten en communisten streefden naar de economische en sociale gelijkheid voor alle mensen, voornamelijk voor deze van de arbeidersklasse, opdat deze gelijke kansen zouden verkrijgen. Ze wilden politieke rechten en een bescherming via het rechtssysteem.¹⁵⁰ Het socialisme wordt vaak in verband gebracht als een revolutionaire beweging: toch was dit in België eerder gematigd. Twee invloedrijke figuren in het Belgisch socialisme tijdens de *fin de siècle* waren Hector Denis en Edmond Picard. Zowel Picard als Denis waren aanhangers van een sociale, holistische theorie. Ze geloofden niet in een radicale ommekeer van de maatschappij, maar eerder hechtten ze binnenin hun theorie belang aan gemeenschappelijke solidariteit en rechtvaardigheid. Beiden streefden naar een wereldbeeld, gebaseerd op het rechtvaardigheidsideaal, en hadden een utopisch beeld van de maatschappij: echter moest dit radicaal wereldbeeld niet via een klassenstrijd ingevoerd worden, maar op een geleidelijke manier.¹⁵¹

Tijdens het *fin de siècle* zou het socialisme en de arbeidersbeweging aan belang winnen in het Belgische politieke speelveld. In 1886 zou, naar aanleiding van de langdurige economische crisis, een arbeidersrevolte plaatsvinden in België. Deze gebeurtenis was de druppel, en de politieke elite kon niet langer de stem van de arbeider negeren. Als gevolg werden diverse sociale hervormingen doorgevoerd aan het einde van de negentiende eeuw.¹⁵² Ten gevolge van de revolte van 1886 en de blijvende angsten voor een verdere revolte, vond een democratisering plaats van het stemrecht in

---

¹⁴⁷ D’Haeninck, van Diem en Thiry, “Hervormers en de sociale kwestie in België tijdens de negentiende eeuw,” 1-2.

¹⁴⁸ Lis, Soly en Van Damme, *Op vrije voeten?*, 131-40.

¹⁴⁹ Lis, Soly en Van Damme, *Op vrije voeten?*, 131-45.

¹⁵⁰ Jo Deferme, *Uit de ketens van vrijheid: het debat over sociale politiek in België* (Leuven: Universitaire Pers Leuven), 174-85.

¹⁵¹ Deferme, *Uit de ketens van vrijheid*, 181-5.

¹⁵² Deneckere, *Les turbulences de la Belle Époque*, 52-3.

1891 en 1893, gericht op een uitbreiding van het mannelijke stemrecht.¹⁵³ Tijdens de *belle époque* zou een intellectueel besef zou tot stand komen waarbij de mensen zowel rechten als plichten hebben: mensen zouden daar naar moet handelen.¹⁵⁴ Naast de opkomst van het socialisme aan het einde van de negentiende eeuw, zou ook een andere emancipatiebeweging ontstaan. De vrouwenbeweging zette zich in voor de rechten voor vrouwen. In de eerste golf van het feminisme werd gestreden voor het kiesrecht van vrouwen, en recht tot werken.¹⁵⁵

4.1.2 De mentaliteit van de bourgeoisie tijdens aan het einde van de 19de eeuw

De *belle époque* kan aanschouwd worden als een periode van uitersten.¹⁵⁶ Volgens Gita Deneckere wordt met de *belle époque* verwezen naar een sfeer en gevoel, meer dan een afgebakende periode. Aan het *fin de siècle* was er in de westerse landen een verhoogde materiële welvaart, gestimuleerd door zowel culturele als technologische vernieuwingen. Dit stond echter in schel contrast met de harde realiteiten van het overgrote deel van de bevolking, voornamelijk bij de arbeidersklasse, die vaak te maken had met extreme armoede. Er ontstond een vrees voor een degeneratie van het menselijke ras, voornamelijk dat de arbeidersklasse daar vatbaar voor was. Deze degeneratievrees was enerzijds medisch van aard: er ontstonden angsten voor de verspreiding van alcoholisme en venerische ziekten in de maatschappij. Anderzijds was er een vrees dat de maatschappij tevens een morele degeneratie zou ondergaan. Toch bleef het vooruitgangsoptimisme in de samenleving domineren, met een sterk geloof in de maakbaarheid van de mens.¹⁵⁷

Daarnaast werden vele traditionele ordes verbroken aan het einde van de negentiende eeuw. De opkomst van emancipatorische bewegingen, zoals de arbeiders- en de vrouwenbeweging aan het negentiende eeuw, zou leiden tot een gevoel van verwarring bij de bourgeoisie. In deze context omschreven historici de bourgeoisie in verwarring rond de eeuwwisseling: dit was een mix tussen het vooruitgangsoptimisme en cultuurpessimisme. Wanhopig zocht de bourgeoisie naar oplossingen, die terug sociale orde binnenin de samenleving zouden brengen. In de praktijk gebeurde dit door een soort burgerlijk beschavingsoffensief te voeren naar de lagere klasse. Ze gingen uit van een “*trickle-down*”-effect, waarbij de gedragsvoorschriften van de hogere klassen zo moesten doorsijpelen naar de arbeidersklasse.¹⁵⁸ Een andere reactie op die negatieve effecten was filantropisch werk, wederom vaak

---

¹⁵³ Carmen Van Praet, “Liberale hommes-orchestres en de sociale kwestie in de negentiende eeuw: tussen lokaal en internationaal,” (PhD Diss., Universiteit Gent, 2015), 13-18.

¹⁵⁴ Verbruggen, “Het egonetwerk van Reiner Leven,” 87.

¹⁵⁵ Deneckere, *Les turbulences de la Belle Époque*, 146-51.

¹⁵⁶ Deneckere, *Les turbulences de la Belle Époque*, 50-5.

¹⁵⁷ Gita Deneckere, *1900: België op het breukvlak van twee eeuwen* (Tielt: Lannoo: 2006), 10.

¹⁵⁸ Van Praet, “Liberale homme-orchestres en de sociale kwestie,” 35-40.

gestimuleerd door mensen van de bourgeoisie. Zo waren er filantropen die zich bezighielden met sociale vraagstukken, zoals criminaliteit en wetgeving, kindbescherming en jeugddelinquentie, de kwestie van vagebonden en landlopers.¹⁵⁹

In die duale mentaliteit van de bourgeoisie situeerde zich ook de opkomst van de zogenaamde “kleine bewegingen” aan de *fin de siècle*. De opkomst van deze kleine geloven werd veroorzaakt door de degeneratievrees, en dat de hedendaagse maatschappij in een moreel verval was.¹⁶⁰ Levenshervormers trachtten de natuur en liefde met elkaar te verzoenen, en op basis van bepaalde natuurlijke voorschriften om morele degeneratie tegen te gaan: ze trachtten terug te keren naar de natuurlijke levenswijze. Voorbeelden hiervan waren groeperingen van spiritisten, vegetariërs, anti-alcoholistische liga’s, etc. Gemeenschappelijke elementen waren om het leven opnieuw in overeenstemming te brengen met de natuurwetten, door de aanhang van een natuurlijke levenswijze.¹⁶¹ Wat voor groeperingen horen tot de kleine geloven” is moeilijk af te bakenen. Sommigen argumenteren dat de meeste “kleine geloven” deel waren van een bredere humanitaire beweging. De humanitaire denkers stelden in vraag hoe de wereld menselijker kon gemaakt worden. Het humanitarisme kan gezien worden als een containerbegrip: gemeenschappelijk elementen waren een liefde voor het leven, een liefde voor vereniging.¹⁶² De *belle époque* was bijgevolg een periode van uitersten op vlak van meningen over hoe er met het sociale vraagstuk moest omgegaan worden: kleine bewegingen met hun terugkeer naar de natuurlijke levenswijze, emancipatorische bewegingen, filantropie, etc. Nu zal geanalyseerd worden hoe precies Rühl zich verhiel tot de verschillende aspecten van dit sociale vraagstuk, en hoe hij dit relateerde aan dierenbescherming.

4.2 Rühl’s visie op de sociale kwestie

Naast de dierenbeschermingsproblematiek, becommentarieerde Rühl de volgende zaken, die hij ook elk relateerde aan de dierenbescherming: (1) De problematiek van het arme kind en jeugddelinquentie. (2) Vrouwenemancipatie en feminisme. (3) Het socialisme en de arbeidersproblematiek. (4) Het anti-alcoholisme. (5) De koloniale kwestie.

---

¹⁵⁹ Marie-Sylvie Dupont-Bouchat en Eric Pierre, *Enfance et justice au XIXe siècle: essais d’histoire comparée de la protection de l’enfance, 1820-1914* (Parijs: Presses Universitaires de France, 2001), 394-400.

¹⁶⁰ Evert Peeters, “Over lichamelijke beloften en burgerlijke twijfel. Een geschiedenis van de natuurlijke levenswijze in België,” *Brood & Rozen* 4 (2008): 27.

¹⁶¹ Peeters, “Over lichamelijke beloften en burgerlijke twijfel,” 25-33.

¹⁶² P. De Rooy, “Een hevig gewarrel. Humanitair idealisme en socialisme in Nederland rond de eeuwwisseling,” *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden* nr. 4 (1991): 625-35.

4.2.1 De problematiek van kinderbescherming en jeugddelinquentie

Aan het *fin de siècle* kwam een hernieuwde aandacht voor jeugddelinquentie en kinderbescherming. Angsten voor een permanente gedemoraliseerde jeugd van de stedelijke arbeidersklasse, als gevolg van de negatieve effecten van industrialisatie en urbanisering. Mede hierdoor werden initiatieven genomen op juridisch vlak, ter bestrijding van zowel jeugddelinquentie als de bescherming van arme kinderen.¹⁶³ Voortrekker op dit vlak in België was Jules Lejeune (1828-1911), die toen hij minister van justitie was aan het einde van de negentiende eeuw wetten invoerde ter bescherming van zowel arme kinderen als jeugddelinquenten. Zowel jeugdcriminelen als arme kinderen werden namelijk in die tijdsperiode over dezelfde kam geschoren en aan een gelijkaardig beleid onderworpen. Lejeune introduceerde het instituut weldadigheidsscholen, als een alternatief voor gevangnissen waar zowel jeugddelinquenten als arme kinderen geïnterneerd konden worden, en waarbij het kind onderworpen werd aan een moralisatie en rehabilitatie. Filantropen bleven pleiten voor een betere bescherming wanneer het aankwam op arme en/of mishandelde kinderen, dat de overheid zou kunnen ingrijpen. De eerste wet voor kinderbescherming die de vaderlijke macht doorbrak, werd ingevoerd in België in 1912 onder invloed van Henri Carton de Wiart (1869-1951). De wet was tweeledig: de wet had zowel maatregelen voor jeugddelinquenten, als een bescherming voor het ongelukkige, arme kind. Deze wet liet toe dat kinderen uit hun omgeving mochten worden gehaald indien dit nodig werd geacht door de staat: de paternale macht werd met andere woorden doorbroken.¹⁶⁴

De analyse toonde aan dat er een duidelijke link was tussen de kinder- en dierenbescherming volgens Jules Rühl. Rühl steunde en prees openlijk de juridische maatregelen van zowel Lejeune als Carton de Wiart in zijn magazine. Ook propageerde de vitrine van de maatschappij te Verviers niet enkel dierenbeschermingsproblematieken, maar kaartte ook problematieken van de kinderbescherming en vrouwenbescherming aan.¹⁶⁵ Ook spoorde Rühl meermaals de dierenbeschermers in het magazine aan om zich ook in te zetten voor de problematieken van kinderbescherming.¹⁶⁶ Rühl vermeldde in zijn speech op het internationaal congres voor dierenbescherming in Verviers hoe opmerkelijk het was dat vele leden van het comité van zijn maatschappij, zich ook bezighielden met kinderbescherming: *“Zo ziet u het, vrouwen en heren, alle leden van ons comité zijn niet enkel vrienden van de dieren, maar ook verhelderde beschermers van het ongelukkige kind.”*¹⁶⁷ Voortrekker van de

---

¹⁶³ Dupont-Bouchat en Pierre, *Enfance et justice au XIXe siècle*, 394-400.

¹⁶⁴ Jenneke Christiaens, “A history of Belgium’s child protection act of 1912: the redefinition of the juvenile offender and his punishment,” *European Journal of Crime* 7, nr. 1 (1999): 5-15.

¹⁶⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1903, “Une Innovation.”

¹⁶⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1902, “Solidarité des travaux.”

¹⁶⁷ *Sociétés contre la cruauté envers les animaux, Congrès international tenu à Verviers*, 1.

kinderbeschermingsproblematiek binnenin België, Jules Lejeune was *nota bene* zelf de sponsor van dit internationaal congres. Ook zetelde de toenmalige president, M. Rod, van de kindbeschermingsmaatschappij te Verviers in het comité van dierenbeschermers te Verviers. Daarnaast noemde Rühl in deze speech nog acht andere leden van de maatschappij die zich bezig hielden met filantropische projecten ter bescherming van kinderen en arme moeders.¹⁶⁸ Volgens Rühl was dit fenomeen geen toevallige kwestie, en zelf zag hij namelijk veel gelijkenissen tussen de bescherming van zowel kinderen als dieren, die hij omschreef als “*faibles*.” Zelf gaf hij de volgende definitie hieraan:

*“Ces faibles, qui sont-ils? C’est l’enfant, c’est la femme, c’est l’animal. Il s’agit de protéger l’enfant contre des parents dénaturés, de protéger la femme contre un mari ivrogne et brutal, l’animal contre un maître sans coeur ni entrailles.”*¹⁶⁹

Rühl gebruikt hier de term “*faible*” ofwel zwak, als een term die dieren en kinderen aan elkaar verbond. Zowel arme kinderen als dieren konden volgens Rühl het slachtoffer van een tirannie worden, en ze waren incapabel om te handelen wanneer die tirannie optrad.¹⁷⁰ Kinderen, en dieren waren zich als het ware onbewust van de mishandelingen die hun worden aangedaan, en hadden geen mogelijkheid om te reageren of zichzelf te verdedigen: ze zijn beiden een passief slachtoffer.¹⁷¹ Ook vrouwen waren een mogelijks passief slachtoffer, wanneer die misbruikt werden door hun man. Aangezien het slachtoffer niet in staat was om zichzelf te verdedigen tegenover zijn onderdrukker, was het volgens Rühl de taak van de staat om maatregelen te nemen, ter bescherming van deze slachtoffers. Dit argument maakte Rühl wanneer hij pleitte voor een wetgeving die de confiscatie van mishandelde dieren mogelijk maakten. Voor de bescherming van een passief slachtoffer mochten immers geen twee maten en twee gewichten gehanteerd worden. De vooruitgang bij kindbescherming was volgens Rühl dan ook uiterst positief, aangezien hij vond dat dit ook een vooruitgang op vlak van dierenbescherming zou veroorzaken.¹⁷² Hij argumenteerde: *Il n’y a pas deux façons de protéger un être faible et sans défense, que ce soit l’enfant ou l’animal: c’est de le soustraire de la tyrannie de son*

---

¹⁶⁸ Sociétés contre la cruauté envers les animaux, *Congrès international tenu à Verviers*, 11-12.

¹⁶⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1911, “La seule façon de protéger les faibles.”

¹⁷⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1903, “Enfant Martyr.”

¹⁷¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1911, “La seule façon de protéger les faibles.”

¹⁷² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1911, “La seule façon de protéger les faibles.”

bourreau.¹⁷³ Toen de wet voor kinderbescherming in 1912 werd gestemd, steunde Rühl de maatregelen en hoopte hij dat dit snel ook voor dierenbescherming zou komen.¹⁷⁴

Een andere link die Rühl trok was tussen dierenbescherming en jeugd delinquentie. Eerder werd al gezegd dat Rühl vond dat het vertonen van medelijden tegenover dieren, ook een verrijking van het hart, en zou leiden tot medelijden tegenover de mens. Ook het omgekeerde was waar volgens hem: wreedheid tegenover dieren, zou enkel maar leiden tot meer wreedheid. Rühl argumenteerde in de artikels van OBV dat wanneer kinderen wreedheid tegenover dieren vertonen, dit later ook tot uiting zou komen, maar dan tegenover de medemens.¹⁷⁵ Ook verklaarde Rühl dat het publiekelijk vertonen van dierenleed aan kinderen, zoals openbare slachtingen of wrede spelen, nefast zou zijn voor de moralisatie van het kind. Het normaliseren van wreedheid tegenover dieren, zou sentimenten van wreedheid veroorzaken bij de kinderen, die zich in een later levensstadium zou kunnen uiten in crimineel of pervers gedrag.¹⁷⁶ Die argumentatie kwam voor, bijvoorbeeld in een artikel uit OBV 1902, waarin werd gerapporteerd over een gebeurtenis in Frankrijk, waar een zevenjarig kind zijn eigen broer van 20 maanden oud, had vermoord. Als reden hiervoor, werd verklaard in OBV dat een publieke slachting van varkens in de stad, perverse gedachten had veroorzaakt bij het kind, en zo een directe oorzaak was van de tragische gebeurtenis.¹⁷⁷

Zo zien we ook dat Agulhon's these, namelijk dat het bloed een corrupter was van de geest, aanwezig was in het denken van Rühl.¹⁷⁸ In het tweede deel van dit onderzoek, zullen we argumenteren dat Rühl voornamelijk kinderen aanschouwde als een belangrijk doelgroep voor de dierenbeschermers. Volgens Rühl moesten zij warm gemaakt worden voor de dierenbescherming, door waarden zoals medelijden vroeg aan te leren, via een moralisatie. Ervoor zorgen dat kinderen het doden en slachten van dieren niet zagen, was een van Rühl's oplossingen om de toekomst van dierenbescherming te garanderen.¹⁷⁹

---

¹⁷³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1903, "Enfant martyr."

¹⁷⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1912, "Une bonne nouvelle."

¹⁷⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1898, "Een goed voorteken."

¹⁷⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1903, "Ne tuez jamais un animal devant des enfants."

¹⁷⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1902, "Het slachten van dieren in openlijk zicht."

¹⁷⁸ Agulhon, "Le sang des bêtes," 81-100.

¹⁷⁹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 20-35.

4.2.2 Vrouwenemancipatie en feminisme

Aan het einde van de negentiende eeuw zou het feminisme, een sociale, emancipatorische beweging die streefde naar de gelijkheid tussen man en vrouw, zijn opkomst vinden. De eerste golf van het feminisme wordt gesitueerd van 1880 tot 1940, en is gekenmerkt door het streven naar zowel het recht op arbeid, als het kiesrecht.¹⁸⁰ De dierenbeschermingsbeweging was over het algemeen gekenmerkt door een grotere aanwezigheid van vrouwelijke activisten. In een tijd waar vrouwen nog geen recht hadden tot het stemmen, was activisme en filantropie namelijk één van de bezigheden waarbij vrouwen het publieke toneel konden beklimmen. Zowel vrouwen als dierenbeschermers konden rekenen op eenzelfde soort kritieken, namelijk een overdreven sentimentaliteit en emotionaliteit. Vrouwen werden aan het begin van de twintigste eeuw nog vaak aanschouwd als inferieure wezens ten opzichte van mannen, wanneer het aankwam op redeneren en de ratio. Bourke stelde dat het ontkennen van het vrouwelijke stemrecht onder andere werd gerechtvaardigd, door het gevaar van een te hoge sentimentaliteit en emotionaliteit te benadrukken. Mannen daarentegen, hadden die verhoogde sentimentaliteit niet, en konden redeneren.¹⁸¹

Rühl zelf pleitte voor vrouwenrechten, zoals onder andere het vrouwelijke kiesrecht, en zou zichzelf profileren als een feminist. Dit deed hij in een artikel dat verscheen in OBV in 1911 onder de titel: *“Pourquoi je suis féministe.”* Hij argumenteerde dat bij de menselijke soort, de man over het algemeen veel egoïstischer en onverschilliger is ten opzichte van de vrouw. Rühl pleitte voor een representatie van vrouwen bij de commissarissen, de politie en het vrederecht, alsook voor het verkrijgen van het vrouwelijk kiesrecht. Niet alleen zou de dierenbeschermingskwestie een *boost* krijgen, maar volgens hem zouden alle sociale hervormingen een veel grotere weerklank krijgen. Vrouwen waren namelijk veel gevoeliger en meer begaan met zowel dieren als sociale hervormingen, volgens Rühl.¹⁸² Rühl kende bijgevolg ook een verhoogde emotionaliteit en sentimentaliteit toe aan vrouwen. Toch was deze emotionaliteit volgens hem niet negatief: ze had namelijk als gevolg dat vrouwen een morele superioriteit hadden ten opzichte van mannen. De man, daarentegen, was veel meer gedreven door de rede, en ook door het egoïsme, en had een lagere emotionele intelligentie dan de vrouw. Hoewel Rühl's redenering nog inherent en van een gelijkaardige polarisatie op het vlak van emotionele intelligentie tussen man en vrouw uitging, was zijn uitkomst volledig anders: hij kende juist een

---

¹⁸⁰ Voor meer informatie omtrent het ontstaan van het feminisme in België, zie: Denise De Weerd, *En de vrouwen? Vrouw, vrouwenbeweging en feminisme in België, 1830-1960* (Gent: Masereelfonds, 1980).

¹⁸¹ Joanne Bourke, *What it means to be human: reflections from 1791 to the present* (Berkeley: Counterpoint, 2011), 91-100.

¹⁸² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1911, “Pourquoi je suis féministe.”

positieve waarde toe aan de verhoogde sentimentaliteit die heerste onder vrouwen.¹⁸³ Niet alleen spoorde hij vrouwen aan om deel te nemen aan activisme, maar ook om naar hoogstaande functies te streven.¹⁸⁴ Rühl had ook een geloof dat het slechts een kwestie van tijd was wanneer de vrouwen het stemrecht zouden verkrijgen, en hij zag hier enkel en alleen een positieve zaak in voor de vooruitgang van de dierenbeschermingsbeweging en de anti-vivisectie: *“Si un jour les femmes conquièrent le droit de vote et ce n’est pas douteux, leur situation (les vivisecteurs) deviendra encore plus précaire.”*¹⁸⁵

Zijn aanhang voor het feminisme kwam ook mogelijks voort uit Rühl’s eigen frustratie met de beperkte respons die Rühl kreeg van ministers, op de dagelijkse brieven die hij stuurde, zoals in het tweede hoofdstuk nog geanalyseerd zal worden.¹⁸⁶ Ook de invloed van netwerken op zijn feminisme zal nog geanalyseerd worden: Rühl’s feminisme werd namelijk mede gestimuleerd door de grote aanwezigheid van vrouwelijke dierenbeschermers waar hij mee in contact kwam, zowel in het binnenland als buitenland. De vrouwelijke activisten die pleitten voor vele veranderingen, stonden in schel contrast met de mannelijke ministers/politiekers, waar Rühl op een dagelijkse basis naar uitreikte en die maar geen gehoor voor zijn dierenbescherming. In het derde hoofdstuk zullen we constateren dat Rühl grote inspiratie haalde bij de Engelse dierenbeschermster, feministe en fervente anti-vivisectie, Louise Lind-Af-Hageby (1878-1963), die hij regelmatig steunde en bejubelde in zijn magazine OBV

4.2.4 De arbeiderskwestie en het socialisme

In het historisch overzicht werd al de opkomst van de arbeiderskwestie en de de opkomst van het socialisme geschetst aan het *fin de siècle*. Rühl vond het een cruciaal gegeven dat dierenbeschermers niet stilzwegen wanneer het ging over menselijk leed. Wanneer dierenbeschermers consistent wilden zijn in hun ethica omtrent dierenbescherming, dat voortkwam uit het beschermen van de zwakke wezens in de maatschappij, moesten dierenbeschermers ook de arbeidersproblematiek aanklagen.¹⁸⁷ In een artikel van OBV, dat hij richtte aan andere dierenbeschermers, schreef hij het volgende:

“Mais nous devons, nous, protecteurs des animaux, nous déclarer hautement partisans de toutes les réformes sociales qui peuvent donner au travailleur humain une plus grande somme

---

¹⁸³ Bourke, *What it means to be human*, 93-100.

¹⁸⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1911, “Pourquoi je suis féministe.”

¹⁸⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1913, “La lutte contre la vivisection.”

¹⁸⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1911, “Pourquoi je suis féministe.”

¹⁸⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1906, “La protection des animaux, la question ouvrière et les réformes sociales.”

*de bien-être matériel et moral. Comment donc! Cette augmentation de bien-être matériel, vous la réclamez pour l'animal et, quand il s'agit du travailleur humain, vous restez inerte, muet. Allons donc !!!*¹⁸⁸

In het magazine OBV werd ook meermaals gepleit voor een betere bescherming van de arbeiders, zowel op een moreel als een materieel vlak.¹⁸⁹ Zelf focuste Rühl zich hoofdzakelijk op drie groeperingen van arbeiders, die voor hem ook essentieel waren voor de dierenbescherming, namelijk de mijnwerkers, gendarmerie en slachthuismedewerkers.¹⁹⁰ In het magazine OBV pleitte Rühl meermaals voor de verbetering van de toestand van de arbeiders door wantoestanden aan te klagen en alternatieve, betere behandelingen, voor te stellen.¹⁹¹ Rühl uitte altijd veel respect voor hun situatie, zoals bijvoorbeeld voor de gendarmerie. In een artikel uit OBV schreef Rühl dat de mensen de gendarmerie met medelijden en respect zouden moeten behandelen en klaagde hij de sociale onrechtvaardigheid aan en de sociale ellende, waarin de gendarmerie moest werken.¹⁹² Hij hoopte dat de Kamer en de Senaat hun budget zouden verhogen, en wees ook op de lage pensioenen en het grote risico waar het beroep mee te kampen had. Ook spoorde Rühl een aaneensluiting bij mutualiteiten aan voor de gendarmen, aangezien die hen een betere bescherming zouden kunnen bieden.¹⁹³ Ook voor de slachters zou Rühl hetzelfde doen. In OBV pleitte Rühl voor een opvoeding, die zowel de moraliteit van de slachters als werkomstandigheden zouden moeten verbeteren, en kloeg hij de wantoestanden aan. Rühl maakte een volgende omschrijving van de slachters:

*“Rude est le métier de l’abatteur, et, pour ma part, j’éprouve pour ces parias, une réelle sympathie. Ils font partie de la grande armée des travailleurs méconnus, houilleurs, terrassiers, rouliers, etc. Véritables bêtes de somme de la société moderne, qui exécutent les travaux les plus pénibles, les plus répugnants et les plus dangereux, sans qu’on leur en sache aucun gré.”*¹⁹⁴

---

¹⁸⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1906, “La protection des animaux, la question ouvrière et les réformes sociales.”

¹⁸⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1906, “La protection des animaux et la question des ouvriers et les réformes sociales.”

¹⁹⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1906, “La protection des animaux et la question des ouvriers et les réformes sociales.”

¹⁹¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1900, “Pour la gendarmerie.”

¹⁹² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1913, “Un peu de justice, s.v.p.”

¹⁹³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1909, “Pour la gendarmerie.”

¹⁹⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1913, “Nouvelles des abattoirs.”

Opmerkelijk is dat Rühl ook vergelijkingen maakte tussen mensen van de arbeidersklasse en dieren: zoals in bovenstaand citaat noemde Rühl de slachters de “*véritables bêtes de somme de la société moderne.*”¹⁹⁵ Eerder in dit onderzoek werd al vastgesteld dat Keith Thomas tijdens de zeventiende en achttiende eeuw vrouwen, arbeiders, arme mensen, kinderen, zwarte mensen etc. op een zelfde hoogte als dieren plaatste: een linguïstische vergelijking tussen dieren en mensen van de arbeidersklasse werd gebruikt als een soort ultieme vernedering, en dit was een manier om die groepering te kleineren.¹⁹⁶ Rühl bedoelde die vergelijking echter niet op een negatieve manier om de groepering te vernederen. Een vergelijking met dieren impliceerde juist een positieve waarde. Wanneer Rühl slachters en mijnwerkers vergeleek met “*les bêtes de somme,*” was dit een manier om respect te uiten naar de arbeidersklasse voor het harde werk dat ze verrichtten. Ook over de gendarmen stelt hij dat: “*Son entraînement ressemble beaucoup au dressage du poulain; comme ce dernier, il est rompu littéralement en travail du manège.*”¹⁹⁷ Het was als het ware het harde werken zelf, dat mensen van de arbeidersklasse, en in het bijzonder de slachters en gendarmen dat een soort “ontmenselijking” veroorzaakte.

Rühl aanschouwde de slechte moraliteit van de arbeidersklasse dan ook als een neveneffect van die sociale ellende. De slachters, bijvoorbeeld, aanschouwde hij als personen die geen keuze hadden om het werk te doen: ze voerden het meest gevaarlijke en afstotelijke werk omdat niemand anders van de maatschappij dit kon doen. Hun slechte morele en materiële toestand, aanschouwde Rühl als een directe aanleiding voor het gebeuren van dierenleed in de slachthuizen. Doordat ze zo onmenselijk behandeld werden, reageerden ze hun frustraties uit op dieren, en hadden ze geen moreel besef van het werk dat ze aan het doen waren. Ze waren vervreemd van de situatie. Rühl gaf hierbij de slachthuisbazen de schuld, door geen moeite te steken in hun werkomstandigheden te verbeteren, alsook hen geen opleiding te geven.¹⁹⁸ Volgens Rühl kon de situatie van de dieren niet verbeteren, als er geen morele en materiële verbeteringen zouden plaatsvinden op vlak van de menselijke werkers. Dierenbescherming, was volgens Rühl het natuurlijke complement van de arbeiderskwestie,

---

¹⁹⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1913, “Nouvelles des abattoirs.”

¹⁹⁶ Thomas, *Man and the natural world*, 40-5.

¹⁹⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1908, “À propos de la gendarmerie.”

¹⁹⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1913, “Nouvelles des abattoirs”, Dit doet ook denken aan de geschriften van Engels filosoof en dierenrechtenactivist Henry Salt, die ook slachthuismedewerkers omschreef als “*pariah workers*” die vaak geen keuze hadden om dit werk te doen.. Zie: Salt, *Animal's rights considered in relation to social progress*, 61.

aangezien het gebaseerd was op dezelfde principes van onderdrukking, zo zei hij in een artikel in OBV:¹⁹⁹

“Qu’est-ce, au fond, comme je le développais encore dernièrement, que la protection de l’animal? Ce n’est autre chose que la protection du faible contre le fort, de l’opprimé contre l’opresseur, du travailleur contre l’employeur, qui en abuse.”

Het geloof dat de dierenbescherming en de arbeidersproblematiek hand in hand ging, kwam voort uit het geloof dat zowel mensen als dieren het slachtoffer waren van een systematische onderdrukking. De problematiek “onderdrukker” en “onderdrukte,” kon zowel voorkomen bij mensen als bij dieren.²⁰⁰ Op dit argument van Rühl, zal later in dit onderzoek nog teruggekomen worden, bij de verdere bespreking van Rühl’s visie op de relatie tussen de gehele sociale kwestie en de dierenbescherming.

Rühl zelf was ook een aanhanger van een socialisme en van socialistische partijen, en zag een grote bondgenoot in hun voor de dierenbescherming. In zijn handleiding voor dierenbeschermers, wanneer hij de link besprak tussen politieke partijen en dierenbescherming, zei hij dat de socialistische partij de enige was die zich al positief voor de dierenbescherming hadden geuit – in tegenstelling tot de christendemocraten en de liberalen, die volgens Rühl nooit een interesse hadden getoond.²⁰¹ Toch durfden de Belgische socialisten volgens Rühl geen duidelijk standpunt in te nemen op vlak van dierenbescherming, wat hij betreurde, maar Rühl had wel een hoop dat dit zou veranderen in de toekomst.²⁰² Zijn aanhang van het socialisme merken we in het volgend citaat van Rühl, in een open brief die hij liet publiceren in OBV in 1905:

“Mais vienne le parti socialiste, défenseur attiré du faible, à consacrer lui aussi cette morale monstrueuse, même à l’égard de l’animal, c’en sera fait dès ce moment de sa raison d’être, et nous ne errons plus trop en quoi il se distingue des autres partis politiques.”²⁰³

---

¹⁹⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1906, “La protection des animaux, la question ouvrière et les réformes sociales.”

²⁰⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1903, “Notre enquête sur la vivisection” ; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1912, “Pour les malades pauvres dans les hôpitaux.”

²⁰¹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 60.

²⁰² Rühl, *Manuel des sociétés*, 60.

²⁰³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1905, “À propos de la vivisection”

Later in dit onderzoek zullen we ook zien dat Rühl zal proberen om de socialisten hun steun te verkrijgen, door bijvoorbeeld naar socialistische persorganen uit te rijden. Toch zou Rühl zijn aanhang van het socialisme nooit op de voorgrond laten treden in OBV en nooit uiterst expliciet het socialisme propageren. Dit was waarschijnlijk om strategische redenen, om de dierenbeschermingsmaatschappij politiek neutraal te houden en geen mensen buiten te sluiten, zoals in het tweede hoofdstuk van dit onderzoek zal worden geconcludeerd. Eerder zou Rühl de dierenbeschermers aansporen een aanhanger moesten zijn van alle sociale hervormingen: dit moest niet per se socialisme zijn.²⁰⁴ *“Il faut donc pousser aux réformes sociales, et ce n’est pas faire du socialisme, une sorte d’épouvantail,”*²⁰⁵ raadde Rühl de dierenbeschermers en de lezers van OBV aan.

4.2.4 Anti-alcoholisme

Rühl’s visie op de arbeiderskwestie zat ook vervat in zijn visie op anti-alcoholisme, waar hij in OBV meermaals voor ijverde. Het ontstaan van de anti-alcoholistische beweging en de beweging van de geheelonthouding tijdens de *belle époque*, kan verklaard worden als een reactie op de angst voor een degenererende maatschappij. Aan het *fin de siècle* werd alcoholisme steeds meer gezien als een maatschappelijk probleem, kenmerkend aan de postindustriële maatschappij, en minder als een individueel probleem. Er was een angst en bezorgdheid over het gebruik van alcohol door de stedelijke arbeidersklasse. De arbeidersklasse was de groepering die volgens de bourgeoisie, alcohol gebruikte, en dit zou stammen uit een slechte moraliteit. De bourgeoisie stelde dit vaak voor als het typische beeld van de arbeider, die na zijn werkuren voor uren op café zat en zijn familie verwaarloosde.²⁰⁶ Alcoholisme zou de demoralisatie van de stedelijke arbeidersklasse nog meer in de hand werken, waardoor de bourgeoisie en middenklasse vond dat er sterk tegen moest opgetreden worden.²⁰⁷ Vele anti-alcoholistische liga’s werden gedomineerd door de burgerij, die de schuld dus legden bij de slechte moraliteit van de arbeidersklasse, maar eigenlijk legden ze amper de link bij de sociale ellendige toestanden van de arbeiders.²⁰⁸

---

²⁰⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1906, “La protection des animaux, la question ouvrière et les réformes sociales.”

²⁰⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1906, “La protection des animaux, la question ouvrière et les réformes sociales.”

²⁰⁶ Liese Weemaels, “De relatie tussen het antialcoholistisch vrouwelijk activisme en het feminisme,” (masterproef, Universiteit Gent, 2009), 22-35.

²⁰⁷ Peeters, “Degeneratie en dressuur,” 330-4.

²⁰⁸ Weemaels, “De relatie tussen het antialcoholistisch vrouwelijk activisme en het feminisme,” 35.

Rühl zelf was een fervent tegenstander van alcohol. In het magazine OBV werd meermaals gepleit tegen alcoholisme en werd er gewezen op de gevaren die alcoholisme met zich mee kan brengen.²⁰⁹ Hij aanschouwde systematisch alcoholisme als een ziekte die vernietigend werkte voor het lichaam, waarbij hij voornamelijk het dagelijkse gebruik van sterke likeur volledig afraadde.²¹⁰ Ook werd opgeroepen aan de dierenbeschermers om lid te worden van liga's van anti-alcoholisme.²¹¹ Rühl haalde meermaals aan dat er een link bestond tussen het gebruik van alcohol en dierenmishandeling. Rühl duidde het gebruik van alcohol door de voermannen aan als een van de hoofdredenen voor dierenmishandeling. Het gebruik van alcohol zou het gevoel van rationaliteit en moraliteit namelijk obscuur maken, wat een voedingsbodem zou zijn voor onnodig geweld tegenover dieren, en waarbij dieren de dupe zouden worden van deze frustraties.²¹² Één van zijn leuzes die Rühl liet drukken op een plakkaat, was *“L'alcool est le grand bourreau des animaux.”*²¹³ Dit liet hij printen op plakkasten en liet hij verspreiden in de steden.²¹⁴ Daarnaast kwamen ook de kinderen van problematische drinkers betreurenswaardige toestanden tegen. Ook in OBV verschenen artikels over de gevaren dat alcohol een fysieke degeneratie teweeg kan brengen. Zo werd in 1913 gesteld dat wanneer cavia's de geuren van alcohol inhaleren, dit slechte nageslacht teweeg zou brengen.²¹⁵

Figuur 3: Plakkaat van de Dierenbeschermingsmaatschappij jegens wreedheid tegen de dieren getiteld 'L'alcool est le grand bourreau des animaux.' Jules Rühl, *Manuel des sociétés contre la cruauté envers les animaux* (Verviers: Imprimerie Commerciale L-M Léonard, 1903), 96.

²⁰⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1902, "Solidarité des travaux."

²¹⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1908 "La Gendarmerie" ; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1911, "Modèles des leçons sur l'alcoolisme."

²¹¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, december 1903, "L'animal doit être protégé."

²¹² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1911, "Myopie intellectuelle."

²¹³ Rühl, *Manuel des sociétés*, 96.

²¹⁴ Rühl, *Manuel des sociétés*, 96.

²¹⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1913, "L'abus des expériences."

Net als de typische anti-alcoholistische liga's, die vaak gestuurd werden door de bourgeoisie en de middenklasse, aanschouwde Rühl ook de arbeidersklasse als een groep die in gevaar was voor de verleiding van alcohol. Toch was dit volgens hem niet per se te wijten aan de slechte moraliteit van de arbeidersklasse, maar veelal aan de ellendige sociale situatie waarin de arbeidersklasse verkeerde. De gendarmerie bijvoorbeeld, was een groepering die Rühl als vatbaar achtte voor alcoholisme, en waar hij overigens meermaals in zijn geschriften naar verwees. In een nummer in 1908 omschreef hij dat het de harde beroepsomstandigheden van de gendarmen waren, die ertoe leidden dat de gendarme zich keerde tot alcohol. Hij legde hierbij de schuld bij de hoge verwachtingen en de harde werkomstandigheden waar de gendarme mee te kampen had, alsook de harde opleiding die niet adequaat zou zijn om dit soort problemen te voorkomen.²¹⁶ Alcoholisme en een slechte moraliteit, waren met andere woorden beide twee bijwerkingen van de sociale ellende waarin ze verkeerden. Wel kwam hij Rühl eenzelfde conclusie als andere anti-alcoholistische liga's, namelijk dat de gendarmerie een morele verbetering moest ondergaan op basis van educatie. Wel diende de morele verbetering hand in hand te gaan met een materiële verbetering van de situatie van de gendarmen, waarvoor Rühl nogmaals voor sociale hervormingen pleitte.²¹⁷

Opmerkelijk is ook de soorten anti-alcoholistische liga's die Rühl steunde in OBV, dit waren hoofdzakelijk de liga's die sterk verbonden waren met de vrouwenbeweging en de feministische beweging in België.²¹⁸ In 1912 vond een samenwerking plaats tussen Rühl's maatschappij en "*L'Union des Femmes belges contre l'alcoolisme.*"²¹⁹ Ook werden de magazines van feministe en activiste tegen alcohol, Marie Parent meermaals aangeraden in OBV, zoals bijvoorbeeld *Le Journal des Mères*, een magazine specifiek gericht op vrouwen en waarin ook werd gepleit voor het antialcoholisme ²²⁰

4.2.5 Het abolitionisme van slavernij en de koloniale kwestie

Doorheen de negentiende eeuw brak het streven naar afschaffing van de slavernij door en werd volledige komaf gemaakt met slavernij doorheen alle landen. Het einde van de negentiende eeuw werd ook gekenmerkt door een opkomst van onafhankelijkheidsbewegingen in vele koloniale landen. Hilda Kean argumenteerde dat deze beweging inspiratie bood voor andere emancipatorische

---

²¹⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1908, "À propos de la Gendarmerie."

²¹⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1908 "À propos de la Gendarmerie."

²¹⁸ Voor de link tussen de feministische beweging en de antialcoholistische beweging in België, zie studie: Weemaels, "De relatie tussen het antialcoholistisch vrouwelijk activisme en het feminisme."

²¹⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1912, "L'union des femmes belges contre l'alcoolisme."

²²⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1906, "Le journal des mères."

bewegingen. Dit wakkerde een vooruitgangsoptimisme aan bij onder andere de socialisten en de feministen rond de eeuwwisseling. Kean argumenteerde dat de bevrijding van slaven hoop gaf voor andere soorten bevrijdingen.²²¹ Kenmerkend ook aan de eeuwwisseling, was het beschavingsoffensief dat de witte Europeanen, voerden in hun koloniale landen. Voornamelijke witte mensen van de bourgeoisie zagen een wreedheid in het gedrag van zwarte mensen uit koloniale landen, en ze vonden dat het hun verantwoordelijkheid was om zwarte mensen te civiliseren. Shadle argumenteerde dat witte mensen veelal de zwarte mensen bekritiseerden vanwege hun wrede omgang met dieren: de Afrikanen zouden dieren martelen en vermoorden zonder empathie en veel onnodig leed veroorzaken. Een groot deel van het beschavingsoffensief draaide om Afrikanen empathie tegenover dieren aan te leren. Dit zorgde ervoor dat wreedheid tegenover dieren steeds meer een synoniem en indicator werd van algemene barbaarsheid.²²² Wat nog meer dit beschavingsoffensief legitimatie gaf, was het sociaal darwinisme. Het sociaal darwinisme past de evolutietheorie toe op mensen, en stelt dat sommige “rassen” een grotere ontwikkeling hebben dan andere, en werd gebruikt als een bevestiging van de superioriteit van witte mensen ten opzichte van zwarte mensen.²²³

Rühl maakte in OBV enkele verwijzingen naar de koloniale kwestie, en gebruikte argumenten voornamelijk om de dierenbeschermingsbeweging kracht bij te zetten op basis van analogieën. In het nummer juli 1903 liet Rühl postkaarten ontwikkelen, die de vergelijking maakten tussen de jacht op dieren, en de lynching van zwarte mensen. Daaronder stond een citaat van Lamartine: *“Entre la cruauté envers l’homme et la cruauté envers l’animal, je ne vois de difference que le victime.”*²²⁴ Daarbovenop maakte Rühl vaker vergelijkingen tussen dieren en slaven. Meermaals vergeleek Rühl de trekpaarden en -honden ook met de “slaven van de huidige maatschappij:” ze stonden op een onvoorwaardelijke manier de mens in dienst. Rühl trok de vergelijking zelfs nog door, hij stelde dat net als in de antieke periode, er goede en slechte meesters waren geweest voor hun slaven:

*“C’est toujours le même et douloureux spectacle; le cheval occupe au vingtième siècle la place occupée jadis par l’esclave antique; pour l’esclave d’alors comme pour le cheval d’aujourd’hui, il y avait les bons et les mauvais maîtres.”*²²⁵

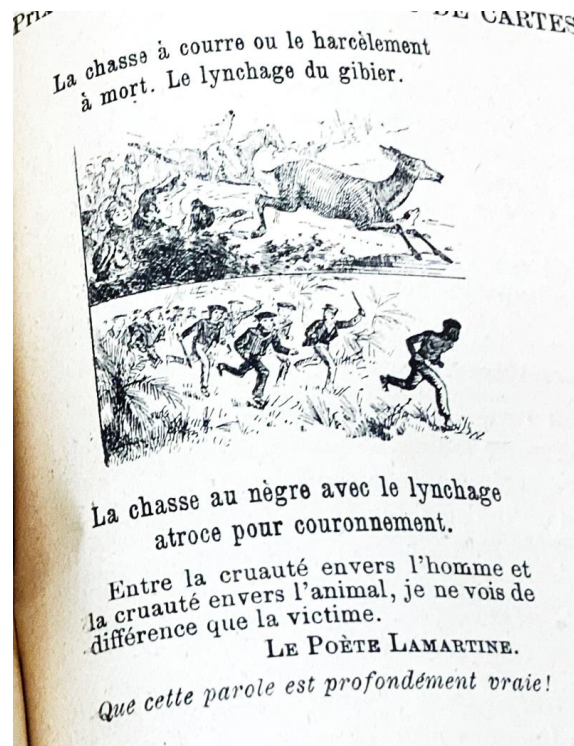
²²¹ Kean, *Animal rights*, 136-7.

²²² Brett L. Shadle, “Cruelty and empathy, animals and race, in colonial Kenya,” *Journal of Social History* 45, nr. 4 (2012): 1097-9.

²²³ James Allen Rogers, “Darwinism and social darwinism,” *Journal of the History of Ideas* 33, nr. 2 (1972): 265-6.

²²⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1903, “Propagande par la carte postale.”

²²⁵ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 23.

Figuur 4: Postkaart van de Maatschappij jegens de Wreedheid tegen de Dieren te Verviers. *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1903, "Propagande par la carte postale"

Rühl pree de bevrijding van de zwarte mensen in de negentiende eeuw en wees de antieke slavernij, die de wereld voor zo een lange tijd gekend had, af. Rühl aanschouwde het abolitionisme van de slavernij tijdens de negentiende eeuw als een inspiratiebron voor de verspreiding van allerlei egalitaire waarden, ook strekkende naar dieren toe.²²⁶ Rühl gebruikte de vergelijkingen tussen de dierenbescherming en de koloniale kwestie hoofdzakelijk als een argument om de dierenbeschermingsbeweging meer krachtadigheid te geven. Dit deed hij door een omgekeerde retoriek toe te passen. In een open brief naar de krant *Patriote* poneerde hij dat het niet is omdat zwarte mensen minder ontwikkeld zijn dan witte mensen, dit het recht geeft om mensen te mishandelen. Rühl paste zo het sociaal darwinisme ook toe op de zwarte mensen, die hij aanschouwde zich in een stadium van mindere ontwikkeling te bevinden dan witte mensen en "inferieur" waren. Toch gebruikte hij dit enkel om de dierenbescherming extra legitimatie te geven. Hiermee wilde Rühl voornamelijk een standpunt maken, namelijk dat superieure wezens geen gebruik mochten maken van inferieure wezens, zij het dieren of zwarte mensen, volgens Rühl.²²⁷

Rühl ging zelf ook niet akkoord met het beschavingsoffensief dat Belgen trachtten toe te passen. Doorheen het magazine *OBV* gaf Rühl meermaals kritiek op het beschavingsoffensief die de Belgen

²²⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1911, "Pour les pauvres bêtes."

²²⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1905, "À propos de vivisection."

trachtten toe te passen in Kongo. Rühl bekritiseerde de hoge dunk die de Belgen hadden op hun eigen beschaving, en dat ze deze niet te hoog moesten inschatten, met het geloof dat ze in staat waren om de Kongolezen te civiliseren. Als voorbeeld gaf hij meermaals de diverse barbaarse zaken aan waaraan Belgen nog steeds deelnamen. *“Et la Belgique continue à se vanter d’être le premier pays civilisé du monde, et rêve de civiliser également le Congo. Epatans, les Belges”*²²⁸ Opmerkelijk is de volgende ingezonden brief van een lezer van OBV, die na het zien van de tentoonstelling van Tervueren Rühl stuurde. Rühl liet de brief publiceren, met de commentaar dat hij volledig akkoord ging met de schrijver:²²⁹

*“Doch alles wel ingezien en rechtuit gesproken, zijn onze verlichte Belgen, die thans zoveel pochen op beschaving en vooruitgang, niet schuldiger dan de Congolezen? Mij dunkt ja; want terwijl de laatsten, wellicht uit onwetendheid zoo te werk gaan, om hun lichaam te voeden, handelen de eersten enkel en alleen met het inzicht van te martelen.”*²³⁰

Eerder in dit hoofdstuk zagen we dat in tegenstelling tot dieren, Rühl vond dat mensen een morele verantwoordelijkheid hadden omdat zij bewust handelden. Rühl kende zowel aan zwarte mensen als dieren een soort passiviteit toe aan hun handelen: zwarte mensen waren zich niet zo bewust als witte mensen. In dit opzicht gaf Rühl bij het doden van dieren een hogere schuld aan de Belgen, omdat zij volgens Rühl een hoger moreel bewustzijn hadden dan zwarte mensen.

5. De link tussen dierenbescherming en de sociale kwestie

5.1 Een brede visie op rechtvaardigheid

Er kan vastgesteld worden dat Jules Rühl zich niet enkel profileerde voor de dierenbeschermingskwestie, maar ook een fervente voorstander was van allerlei sociale hervormingen. Zo ijverde hij voor een sociale wetgeving die kinderen beschermde, alsook voor sociale wetten die de morele en materiële situatie van de arbeidersklasse zouden verbeteren. Zelf stelde hij vaak het volgende: *“La question animale est le prolongement de la question sociale.”*²³¹ Hij aanschouwde zoals bovenstaand citaat weergeeft, de dierenbeschermingskwestie als een verlengde van de sociale kwestie. Dit legitimeerde hij onder andere door onderlinge verbanden tussen de

---

²²⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1907, “Sports cruels encore en usage dans la Belgique dite civilisée grâce à la coupable tolérance des pouvoirs publiques.”

²²⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1898, “Ingezonden.”

²³⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1898, “Ingezonden.”

²³¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1906, “La protection des animaux, la question ouvrière et les réformes sociales.”

dierenbeschermingskwes­tie en de sociale kwes­tie te leggen. Ook dierenbeschermers die zich niet inzetten voor sociale hervormingen, veroordeelde Rühl, en probeerde hij aan te sporen om zoveel mogelijk in te lezen over het sociale vraagstuk en de oplossingen ervan. Hoe de sociale kwes­tie verbonden, was aan de dierenbeschermingskwes­tie volgens Rühl, toonde het volgende citaat van Rühl aan, dat hij liet verschijnen in OBV en aanspoorde aan alle dierenbeschermers:

“Etudiez à présent la question ouvrière, la question sociale, la question coloniale, la lutte entre le travail et le capital, que trouverez-vous sinon presque toujours le faible contre le fort, l’opprimé contre l’opprimeur, le travailleur aux prises avec l’employeur qui, bien souvent, abuse de sa puissance. Et bien, si vous voulez être logiques dans votre protection de l’animal et en même temps assurer le triomphe de votre cause, étendez votre protection au travailleur humain et confondez ces deux causes dans une commune sympathie. Cet exemple à déjà été suivi par The Humanitarian League en Angleterre, et c’est, croyez moi bien, la véritable orientation de la protection des animaux dans l’avenir.”²³²

Rühl verwees in dit citaat naar de *The Humanitarian League*. Dit was een pressiegroep, die radicale menselijke principes op vlak van van compassie, liefde en goedheid op een universeel niveau aanstuurde. Menselijkheid moest zich rijken tot elk levend wezen op aarde. In de praktijk voerden ze activisme tegen vivisectie, voor de dierenbescherming, streden tegen de verplichting van de vaccinatie, en streefden ze voor verschillende wets­hervormingen.²³³ Voortrekker van deze beweging en tevens stichter van de humanitaire liga, was Henry S. Salt, een socialist, waarnaar eerder in dit onderzoek al werd gerefereerd aangezien hij de eerste persoon was die de term dierenrechten introduceerde. Humanitaire denkers hadden een brede visie op zowel het concept rechtvaardigheid als onderdrukking. Ze zetten zich op een systematische manier in tegen de de wreedheden door de mens, aan andere mensen en dieren.²³⁴

We zien veel elementen van Salt’s humanitair gedachtegoed weerspiegeld in het denken van Rühl, over de sociale kwes­tie en de dierenbeschermingskwes­tie en de visie onderling, zoals onder andere het zien van ‘onderdrukkingen van inferieure wezens door superieuren,’ als iets dat zowel bij mensen

---

²³² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1906, “La protection des animaux, la question ouvrière et les réformes sociales.”

²³³ Dan Weibren, “Against all cruelty: the Humanitarian League, 1891-1919,” *History Workshop* 38 (1994): 86-105.

²³⁴ Clark en Foster, “Henry S. Salt, socialist animal rights activist” 468-83.

als dieren voorkomt. Rühl had namelijk een brede visie op het concept inferioriteit, dat toepasbaar was op mensen en dieren. De *“inferioriteit”* zag Rühl niet per se als een gegeven waar een mens of dier mee werd aangeboren, maar eerder als een maatschappelijk construct. Iedereen kon namelijk vatbaar zijn voor inferioriteit, want inferioriteit trad op wanneer een onderdrukking plaatsvond. Inferioriteit wordt onder andere gekenmerkt door een vorm van passiviteit: ze hebben allen een onvermogen om zichzelf te verdedigen, en waren het slachtoffer van hun omstandigheden. Elk wezen, mens of dier, kon een vorm van onderdrukking meemaken, en het was als het ware de onderdrukking die een mens of dier inferieur maakte. Vaak gebruikte Rühl hier de term *“tirannie”*. Rühl streefde naar een bevrijding van alle soorten van onderdrukking op aarde.²³⁵ Rühl stelde dat er gelijkenissen waren tussen vormen van onderdrukking. We zien in volgend citaat Rühl voornamelijk omgekeerde retoriek gebruiken om de dierenbeschermingsbeweging te legitimeren, vooral wanneer het gaat over vivisectie:

*“Seulement, si vous admettez ce principe d'égoïsme crasse à l'égard de l'animal, plus faible et moins intelligent que l'homme, être inférieur en somme, admettez-le aussi, pour être logique, à l'égard des races inférieures, races nègres, peaux-rouges, etc, que les blancs ne font qu'exploiter. Admettez-le aussi pour le prolétaire, inférieur sous certains rapports à ceux qui l'exploitent. Admettez-le à l'égard des malades pauvres des hôpitaux, êtres prétendument inférieurs aux yeux de certains médecins qui en font leurs sujets d'expérience.”*²³⁶

Voornamelijk zien we dat Rühl de gelijkenissen tussen de arbeidersproblematiek en de koloniale kwestie, zal ophalen wanneer hij praat over vivisectie. Vivisectie is de praktijk waarbij dieren levend opengesneden werden in wetenschappelijke experimenten. Vivisectie was een nieuwe praktijk die al aan het einde van de achttiende eeuw gebeurde, en die vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw steeds meer werd gedaan vanwege de opkomst van de moderne wetenschap. De strijd tegen vivisectie kende wederom zijn oorsprong in het Verenigd Koninkrijk, in de laatste dertig jaar van de negentiende eeuw, als een reactie op het gebruik van levende dieren voor wetenschappelijke experimenten. De anti-vivisectionistische beweging werd niet automatisch gelinkt aan de dierenbeschermingsbeweging, hoewel er in de realiteit wel een overlap was tussen beide sociale bewegingen.²³⁷ Vivisectie gebeurde door dokters en fysiologen, die hoog gerespecteerde mensen waren in de maatschappij. Dit maakten voor velen vivisectie nog angstaanjagender. Het geweld en de

---

²³⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1905, “À propos de vivisection”; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1906, “La protection des animaux, la question ouvrière et les réformes sociales.”

²³⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1905, “À propos de vivisection.”

²³⁷ Kete, *The beast and the boudoir*, 10-20.

brutaliteiten tegenover dieren kon niet langer uitgelegd worden door te zeggen dat het enkel door mensen zonder opleiding werd gedaan, maar door mensen die zich aanschouwden als voortrekkers van de vooruitgang van de wetenschap.²³⁸ Onder dierenbeschermers zelf was er onenigheid over het onderwerp. Sommige dierenbeschermers aanschouwden vivisectie als een noodzakelijk kwaad, nodig voor de progressie van de mens. Echter aan het einde van de negentiende eeuw zouden steeds meer mensen beginnen pleiten voor een volledige afschaffing van de vivisectie, een beweging die in het Verenigd Koninkrijk heel nadrukkelijk aanwezig was.²³⁹

Rühl was een fervente anti-vivisectionist, en hij argumenteerde dat vivisectie zich enkel kan rechtvaardigen op basis van egoïstische principes, namelijk vanuit de overtuiging dat het doel de middelen heiligt.²⁴⁰ Inherent vond Rühl vivisectie het toppunt van menselijke egoïsme.²⁴¹ Zo vergeleek Rühl voornamelijk de vivisectie met de arbeiderskwesitie en ook met de koloniale kwesitie: het gebruik van inferieure wezens, gelegitimeerd enkel doordat het de vooruitgang van superieure wezens betrof. Als vivisectie verantwoord is – stelde Rühl, kan die logica omgedraaid kan worden. De principes van de “wet van de sterkste” kunnen ook toegepast worden op mensen, die inferieur of “faible,” zijn. Als sympathisanten van vivisectie consistent zouden zijn in hun ethica, zouden volgens de visie van Rühl ook experimenten en exploitatie op armen, op zwarte mensen en op arbeiders mogen gebeuren.²⁴² Vivisectie was bijgevolg volgens Rühl meer dan enkel een wreedheid tegenover de dieren, maar ook een rechtvaardiging van een gevaarlijk superioriteitsdenken. Ditzelfde superioriteitsdenken had voor een lange tijd het gebruik van zwarte mensen als slaven gelegitimeerd. Dat vivisectie verantwoord was, impliceerde volgens Rühl uiterst vele sociale gevaren, en hij had angsten dat de arbeidersklasse de volgende zouden zijn op wie de vivisectionisten hun experimenten zouden uitoefenen. Dit stelde hij in het volgend citaat:²⁴³

“Mais une fois de plus nous répéterons que la vivisection n’est pas seulement une source de souffrances indicibles pour les animaux, elle est, de plus, un danger permanent pour les pauvres appelés à se faire soigner dans les hôpitaux; car c’est sur eux – étant donné l’état d’âme des vivisecteurs – que se continuent les expériences commencées dans les laboratoires.”²⁴⁴

---

²³⁸ Christophe Traïni, “Opposing scientific cruelty: the emotions and sensitivities of protestors against experiments on animals,” *Contemporary European History* 23, nr. 4 (2014): 529.

²³⁹ Kean, *Animal rights*, 96-100.

²⁴⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1905, “À propos de la vivisection.”

²⁴¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1904, “La lutte contre la vivisection.”

²⁴² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1905, “À propos de la vivisection.”

²⁴³ Rühl, *Manuel des sociétés*, 38-9.

²⁴⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1903, “Notre enquête sur la vivisection en Belgique”

Rühl zag zo ook systematische en institutionele onderdrukkingen in de maatschappij, en ook een link tussen die onderdrukkingen. Hoewel Rühl dus niet per se pleitte voor een “emancipatie van dieren,” in de zin van het woord, wilde hij wel af van de systematische mishandelingen die plaatsvonden, door de materiële toestand van het dier en van de arbeidersklasse te verbeteren. Ook zag Rühl een onderlinge link tussen vele problematieken, en veel onrechtvaardigheden hadden een invloed op elkaar. Alcoholisme zag Rühl als een belangrijke stimulans voor dierenleed, bijvoorbeeld, en door daartegen te strijden, werden ook dieren geholpen. Ook door aanhanger te zijn van het feminisme, zou dit leiden tot een grotere politieke weerklank van de dierenbescherming en alle sociale hervormingen. Dit zette hij uiteen in een artikel getiteld “*Myopie intellectuelle*,” dat hij schreef in 1911, naar aanleiding van een pamflet dat hij las van Duits dierenbeschermmer Magnus Schwantje. Schwantje’s invloed op Rühl zal in het derde hoofdstuk worden besproken tijdens de analyse van Rühl’s ego-netwerk. In dit artikel stelde Rühl dat door een aanhanger zijn van humanitaire werken, dit ook de dierenbescherming vooruit zal helpen. Strijden voor het antialcoholisme, feminisme, vegetarisme, pacifisme en eigenlijk alle sociale hervormingen, zou enkel maar positieve invloeden hebben op de dierenbescherming. Ook was Rühl van mening dat de gehele morele en materiële verbetering van mensen, voornamelijk van de arbeidersklasse, een positieve weerklank zou vinden voor de dierenbescherming.²⁴⁵ Ook dit doet denken aan Salt’s gedachtegoed, zo schreef hij in *Animals’ Rights considered in relation to social progress*:

“It is to the democracy, and the democratic sense of kinship and brotherhood, extending first to mankind, and then to the lower races, that we must look for future progress. The emancipation of men will bring with it another and still wider emancipation – of animals.”²⁴⁶

Ook op te merken is dat de totstandkoming van Rühl’s visie uiterst beïnvloed is geweest door contacten met buitenlandse dierenbeschermers, voornamelijk met Engelse anti-vivisectionisten en humanitaire, alsook door Duitse dierenbeschermers. De totstandkoming van Rühl’s gedachtegoed wordt in het derde hoofdstuk van dit onderzoek geanalyseerd.

---

²⁴⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1911, “*Myopie intellectuelle*.”

²⁴⁶ Salt, *Animal’s rights in relation to social progress*, 118.

5.2 Aanwezigheid van het vooruitgangsoptimisme en cultuurpessimisme binnenin het denken van Rühl

In de historische context konden we de dualiteit van de visie van de bourgeoisie rond de eeuwenwisseling constateren: dit was een eigenaardige mix van vooruitgangsoptimisme en cultuurpessimisme. Zowel bij zijn Rühl's visie op dierenbescherming als op de sociale kwestie, is het vooruitgangsoptimisme aanwezig. Hij had een groot geloof in de maakbaarheid van de mens van de twintigste eeuw. Rühl hamerde meermaals op het feit dat de dierenbescherming een lange-termijn doelstelling was, en dat de volgende generaties zachter zouden zijn dan de huidige generatie. Een geloof dat de rechtvaardigheid en moralisatie van de mens zich als een lopend vuurtje zou verspreiden doorheen de maatschappij.²⁴⁷ Dit optimisme was ook gepaard aan de mogelijkheden van technische vooruitgangen. Zo zag hij hoopvol toe op de verdere ontwikkeling en verspreiding van het automobilisme bij het gewone volk: hij zag hierin het einde van het gebruik van zowel trekhonden als trekpaarden in België.²⁴⁸

“Il m’arrive souvent de rêver à ce que sera notre oeuvre dans vingt-cinq ans d’ici, et ce rêve fait passer dans mon esprit une bien consolante vision. On sent que le monde marche, bien qu’a pas très lents, vers la réalisation de cet idéal de paix, de bonté, de fraternité, de justice où la haine sera bannie du monde et sera remplacée par l’amour.”²⁴⁹

Rühl's toekomstbeeld was in de jaren rond de eeuwenwisseling, van 1897 tot 1907, doorspekt met een optimisme over de vooruitgang van zowel de sociale kwestie als de dierenbescherming. Hij had een sterk geloof in de verspreiding van de diverse waarden en idealen aan de basis van de dierenbescherming doorheen de gehele maatschappij. Zelf noemde Rühl zijn activisme een werk van progressie, humaniteit en beschaving.²⁵⁰ Voornamelijk in de eerste nummers van OBV bleek dat Jules Rühl een zeer optimistische visie had op de toekomst van de dierenbeschermingsbeweging, en het geloof in de maakbaarheid van de mens. Al in 1899 schrijft hij dat de dierenbeschermingsbeweging steeds meer in de hart van de mensen aan het geraken was, en dat de dierenbeschermingsmaatschappijen steeds een groter terrein aan het winnen waren. In zijn

---

²⁴⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1909, “Simple explication.”

²⁴⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1912, “Entente entre l’association des ouvriers du transport et la société contre la cruauté envers les animaux.”

²⁴⁹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 51-5.

²⁵⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1899, “Twee redevoeringen.”

toekomstvisie was de volgende generatie veel zachter, beschaafder en genereuzer dan de huidige generatie en was de dierenbescherming veel beter.²⁵¹ Toch waren er ook tijden dat Rühl zijn vooruitgangsoptimisme zelf in vraag stelde naargelang de jaren vorderden. In de latere jaren in het magazine OBV, bemerken we dat Rühl pessimistischer over de vooruitzichten van de dierenbeschermingsbeweging. Hij vroeg zich af hoe het nu toch nog mogelijk is dat bepaalde wreedheden tegenover dieren op de dag vandaag nog bestaan.²⁵² Het vooruitgangsideaal en geloof in de toekomst zou echter grotendeels blijven primeren doorheen zijn geschriften, en zou hij de vooruitgang die de dierenbeschermingsbeweging maakte niet enkel in België – maar ook in andere landen, aanmoedigen. Ook over de progressie in de toekomst van de arbeidersbeweging was Rühl erg optimistisch: *“Il est remarquable sur l'idée de la protection ouvrière et l'idée de la protection animale font parallèlement leur chemin dans le monde. C'est d'ailleurs à just titre: nous pouvons être fiers et nous en réjouir.”*²⁵³ Dit bevestigde wederom de visie dat Rühl de arbeidersbeweging en de dierenbeschermingsbeweging zag als parallelle bewegingen gebaseerd op dezelfde principes, die gelijklopend hun weg gingen doorheen de wereld.

Naast de positieve visie op de toekomst, zou er ook een frustratie bij Rühl te vinden zijn over de huidige maatschappij en voornamelijk, de onverschilligheden die vele mensen hadden tegenover dierenleed. Meermaals verweet hij dat België nog steeds barbaars was, door de aanwezigheid van hanengevechten en het duivenschieten door de vivisectie. Hij titelde zijn artikels in OBV als *“een terugkeer naar de barbarie.”*²⁵⁴ In een traktaat over vivisectie, schreef hij:

*“Actuellement l'égoïsme a encore trop de prise sur le coeur humain pour qu'on espère lui voir préférer les intérêts de la morale. L'homme n'est pas encore assez dépouillé de tous ses instincts de bête cruelle, le tigre ne fait que sommeiller en lui, prêt à se réveiller à la moindre alerte. Grattez l'homme civilisé du XXe siècle et vous retrouverez le barbare.”*²⁵⁵

Toch was volgens Rühl die barbaarsheid en egoïsme niet per se gebonden aan een klasse. Over het algemeen aanschouwde Rühl voornamelijk de passies, het plezier, het winstbejag, etc. als de zaken

---

²⁵¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1899, “Twee redevoeringen.”

²⁵² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1908, “???”

²⁵³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1911, “Nouvelles d'Italie.”

²⁵⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus-september, “Les archives de la barbarie en Belgique.”

²⁵⁵ Jules Rühl en Felix Ortt, *La vivisection est-elle utile à l'Humanité?* (Verviers: Imprimerie de Ch. Vinche, 1902), 3-12.

waarom er tot op heden nog een egoïsme was onder de mensheid. Mensen hadden geen bewustzijn meer voor het leven rondom ons en ook de schoonheden van de natuur, en wat voor waarde een leven had: alle soorten levens, waaronder ook de dieren vallen. Er is niet echt een gevoel van cultuurpessimisme bij Jules Rühl: hij had juist het geloof dat die waarden aangeleerd konden worden en dat hij daar verandering in kon brengen. Dit geloof in dat die waarden bijgebracht konden worden via educatie, was juist een grote stimulans voor het activisme van Jules Rühl.²⁵⁶

Ter conclusie van dit hoofdstuk werd Rühl's grondbeginsel voor dierenbescherming geanalyseerd, en werd geconcludeerd dat die voortkwam uit een gevoeligheid voor het lijden van dieren. Hij legitimeerde dierenbescherming met filosofische en ethische fundamenten, die uitging van menselijke plichten en dierlijke rechten. Vervolgens linkte Rühl de sociale kwestie ook aan de dierenbeschermingskwestie, en had hij een brede visie op rechtvaardigheid. In het volgend hoofdstuk zal worden geanalyseerd hoe al die visies vervat zaten in Rühl's actieterreinen voor dierenbescherming en zelfs in zijn strategieën.

---

²⁵⁶ Rühl, *Manuel des sociétés*, 40-60.

Hoofdstuk 2: Rühl's visie op activisme voor de dierenbeschermingsbeweging

Rühl's handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen was specifiek geschreven in 1903 om zijn visie op efficiënt activisme, in alle facetten mogelijk, te verspreiden naar andere dierenbeschermers.²⁵⁷ Deze bron geeft een uiteenzetting van al Rühl's gedachtegoed over hoe de dierenbeschermers activisme moesten voeren, en wat de meest efficiënte methodes waren voor de verspreiding. Het geeft ook aan dat Rühl een groot belang zag in strategie. Verlot concludeerde al dat Rühl de dierenbeschermingsbeweging zeer professioneel aanpakte. De dierenbeschermingsbeweging moest zich op een bepaalde manier profileren tegenover het publiek, en op een professionele manier haar gedachtegoed "verkopen."²⁵⁸ Aangezien Rühl zijn magazine OBV zelf aanschouwde als een propagandamiddel, kan dit meer informatie geven over hoe hij de dierenbescherming aan zijn leespubliek voorstelde en met welke argumentatie. Ten slotte wordt de respons op Jules Rühl geanalyseerd, en hoe hij en de dierenbeschermers precies die doelgroepen wisten te bereiken

6. De actieterreinen, strategie en organisatie van de dierenbeschermers

6.1 De preventieve missie van de dierenbeschermers

In zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen, deelde Rühl de doelstellingen van de dierenbeschermers op in twee verschillende terreinen: de preventieve missie en de repressieve missie. Preventief activisme omvatte voor Rühl de missie zoveel mogelijk daden van wreedheid tegenover dieren te voorkomen, terwijl het repressief activisme moest gebeuren wanneer de daad van wreedheid al gebeurd was.²⁵⁹ Rühl vond dat preventieve actie effectiever was voor de dierenbeschermingsbeweging ten opzichte van het repressief activisme. Rühl zelf hanteerde een zeer

²⁵⁷ Rühl, *Manuel des sociétés*, 59-60.

²⁵⁸ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 54-6.

²⁵⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1898, "Belangrijk bericht."

praktische benadering van zijn ethica binnenin de dierenbeschermingsbeweging. De dierenbeschermers moesten een plan opstellen, en actieterreinen onderscheiden. Het was belangrijk om gedachtegoed te concretiseren, waardoor duidelijk gemaakt werd wat de focus van de dierenbeschermers moest zijn; en dat er een plan was dat gevolgd moest worden.²⁶⁰ In zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen, die hij schreef in 1903, deelde Rühl de preventieve missie van de dierenbeschermingsbeweging op in vijf verschillende deelgebieden, die hier geanalyseerd zullen worden.²⁶¹

6.1.1 De bescherming van trek- en lastdieren

Het eerste actieterrein dat Rühl onderscheidde, was de bescherming van trek- en lastdieren. Paarden, honden en ezels werden in België doorheen de negentiende en twintigste eeuw gebruikt als trek- en lastdieren. Dit kreeg doorheen de tweede helft van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw veel kritiek aangezien misbruiken vaak openbaar, in de nabijheid van mensen, gebeurden.²⁶² Ook in de ontwikkelingsgang in België van concrete maatregelen om deze problematiek daadwerkelijk aan te pakken, speelde Rühl een essentiële rol. In zijn handleiding voor dierenbeschermingsbewegingen beschreef Rühl hoofdzakelijk het gebruik van paarden, aangezien dit het grootste deel van de trek- en lastdieren betrof in België, daarna gevolgd door ezels, honden en runderen. Hij noemde de trek- en lastdieren de "*slachtoffers van het werk*," waarvan enkel de mens nut ondervond. Volgens Rühl mochten trek- en lastdieren nog gebruikt worden aangezien hij deze nog aanschouwde als essentieel voor de werking van de toenmalige maatschappij.²⁶³ Toch was er ook een hoop dat automobilisme de trek- en lastdieren in de toekomst overbodig zou maken.²⁶⁴ Hij zou zich echter voornamelijk focussen om het gebruik van deze dieren aan duidelijke regels te onderwerpen. Hij wilde een minimale bescherming van het paard, en de excessieve mishandelingen tegenover de paarden zoveel mogelijk tegengaan.²⁶⁵

In het magazine OBV werden dikwijls de schandtonelen van publieke mishandelingen van paarden beschreven, die veroorzaakt werden door de voermannen. Toch waren het volgens Rühl niet de

---

²⁶⁰ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 53.

²⁶¹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 5-24.

²⁶² Kean, *Animal rights*, 25.

²⁶³ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 22-5.

²⁶⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1912, "Entente entre l'association des ouvrières de transport en la société contre la cruauté envers les animaux."

²⁶⁵ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 22-5.

voermannen zelf, die de schuld droegen: de voerman aanschouwde Rühl zelf als een slachtoffer van onderdrukking, vaak door zijn baas. Zo bleek uit het volgende citaat:²⁶⁶

“Quelle est donc la cause des mauvais traitements dont le cheval est victime? Neuf fois sur dix, c’est la surcharge qu’on impose au charretier, ou encores les accès épouvantables des lieux où on l’oblige à charrier, cours de marchandise ou à charbon, remblais, chantiers de construction, carrières, forêts en exploitation, etc.

Ce n’est pas le charretier qui surcharge, car c’est rarement son intérêt de le faire. C’est donc ceux qui ont intérêt à la surcharge, les exploiters du charretier, que la loi doit atteindre. Nous dirons d’ailleurs tantôt comment nous voudrions voir formuler la future loi protectrice des animaux. Elle prévoit la déchéance du conducteur, la mise en fourrière et même la confiscation de l’animal, bref elle soustrait la victime à la tyrannie de son bourreau.”²⁶⁷

Rühl vond dat activisme voeren ten opzichte van trek- en lastdieren hand in hand moest gaan met een morele en materiële verbetering van de voermannen hun situatie, aangezien die, net als de dieren slachtoffer waren van de situatie en onderdrukt werden. De boosdoeners waren de bazen, die onrealistische verwachtingen hadden en dito eisen stelden aan hun werknemers, enkel en alleen uit winstbejag, volgens Rühl. In het magazine OBV kwam een rubriek telkens terug *“Protégeons les charretiers.”* Hierbij werden voor diverse maatregelen gepleit om de situatie van de voermannen te verbeteren. Het gebruik van alcohol, mede veroorzaakt door de harde werkomstandigheden van de voerman, was ook een van de redenen waarom misbruiken nog gebeurden. De situatie van de trek- en lastdieren zou bijgevolg niet verbeteren, als de situatie van de voermannen niet verbeterde.²⁶⁸

Er verschenen er artikels in OBV die trachtten te bewijzen dat een zachte aanpak van deze dieren ook zijn vruchten zal afwerpen, want het paard zal op zijn beurt ook dankbaarheid terugtonen aan de voermannen.²⁶⁹ Bijgevolg stelde Rühl het actieterrein voor de trek- en lastdieren voor als één die nuttig was voor zowel de mens als dier. Rühl wou ook af van de gedachtegang dat enkel mensen van de arbeidersklasse die wreedheden pleegden. Hoewel hijzelf uit de bourgeoisie afstamde bekritiseerde Rühl openlijk mensen uit de hogere klasse die volgens hem vaak verantwoordelijk waren voor

---

²⁶⁶ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 24.

²⁶⁷ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 24; Verlot, “De geschiedenis van de dierenbescherming in België,” 190-1.

²⁶⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1903, “Reglement préventif des mauvais traitements.”

²⁶⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1897, “Het paard.”

brutaliteiten tegenover ezels: *“Ajoutons d’ailleurs que ces brutalités sont encouragées par la gente chic, qui va ballader ses prétentions à la mer en juillet, août en septembre.”*²⁷⁰

Daarnaast pleitte Rühl voor het gebruik van correct materiaal voor het dier in te spannen, dat de lasten van honden en paarden zou verminderen. Hij schreef zelf een tractaat en deed onderzoek naar de beste methodes om dieren in te spannen, en welke karren het meest efficiënt waren. Dit toont aan dat Rühl zelf ook bezig was met de effectieve situatie van de dieren te verbeteren.²⁷¹

6.1.2 Het vervoeren en slachten van vee

Al vanaf het begin dat Rühl redacteur was van het magazine OBV, ijverde hij voor een betere behandeling van vee tijdens zowel het transport als bij het slachten. Transport van vee kon gebeuren over lange-afstanden, via de zee en via treinen: voornamelijk de lange-afstandsreizen waren het meest wreed volgens Rühl. Hij bekritiseerde de brutaliteiten die plaatsvonden tijdens dit transport, de slechte ventilatie waardoor dieren soms in ademgebrek kwamen, het gebrek aan drinken en eten tijdens dit lange transport. Rühl opperde dat de dieren elk een eigen hok moesten krijgen in dit transport, zodat ze niet te dicht op elkaar moesten zitten.²⁷² Ook kaartte hij een specifiek probleem aan, namelijk het vervoeren per schip van Engelse oude paarden naar België. Hij klaagde de wantoestanden aan en het leed dat niet altijd zichtbaar was, wanneer de schepen met paarden aanmeerden in Belgische havens.²⁷³ Belangrijk om dit op te lossen was via hervormingen en via inspecties, door de verantwoordelijke ministers in België aan te spreken. Zo moesten de dieren drinken krijgen tijdens hun reis, en ook elk in aparte hokken zitten zodat ze niet te dicht op elkaar zaten. Vervolgens moesten de dieren ook ventilatie krijgen, en ook het transport moest versneld worden.²⁷⁴

Daarnaast gaf Rühl in dit actieterrein een grote aandacht aan het slachten van dieren. Het doden van dieren moest in de eerste plaats op een zo pijnloze manier mogelijk gebeuren door professionele mensen die zowel ervaring als kwalificaties hadden. Rühl zelf deed veel onderzoek naar de meest efficiënte manier om dieren te slachten; Zelf refereerde Rühl vaak naar Heiss, een Duitse dierenbeschermmer en tevens directeur van een slachthuis. Hij vertaalde zelf het werk van Heiss in het Frans.²⁷⁵ Hij pleitte voor het slachten van het groot vee met een apparaat dat meteen de koppen van

---

²⁷⁰ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 27.

²⁷¹ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 23-31.

²⁷² Rühl, *Manuel des Sociétés*, 28-9.

²⁷³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1914, “Notice sur le trafic des vieux chevaux anglais.”

²⁷⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1904, “Transport de betail.”

²⁷⁵ H. Heiss en Jules Rühl, *l’Étourdissement des animaux de boucherie au moyen d’appareils à effet instantané et foudroyant* (Verviers: Imprimerie commerciale J-M Léonard, 1905), 1-5.

het vee penetreerde, en een dood zonder lijden garandeerde. Ook voor andere slachtingen raadde hij aan om zoveel mogelijk apparaten en verdovingsmethodes te gaan gebruiken.²⁷⁶

Rühl streefde voor de oprichting van slachthuizen op een regionaal niveau, onder het toezicht van de overheid. Hij wou afstappen van het systeem van kleine slachterijen op het platteland, vaak in het openbaar.²⁷⁷ Het doden van dieren mocht niet voor de ogen van kinderen gebeuren en moest altijd door volwassenen gebeuren: dit zou namelijk een slechte moraliteit teweeg brengen voor het kind. Ook hier zien we dat de argumentatie, “horror van het bloed,” aanwezig is in het denken van Rühl, en deel was van zijn actieterrein om dierenbescherming te garanderen. Daarnaast moesten de slachters een betere opleiding krijgen, en methodes aanleren om te slachten zonder nodeloos extra pijn te verrichten aan het dier. De slachters moesten capabele mensen worden, die de beste technieken aangeleerd kregen. De vorming moest ook moreel van aard zijn: slachters moesten beseffen welk een grote verantwoordelijkheid ze hadden, wanneer ze een dier moesten doden. Daarnaast moesten ook materiële verbeteringen komen voor de slachters, zoals minder werkuren en betere verloning. We zagen al dat Rühl vaak de bazen aanduidde als de boosdoener, en ook hier was dit het geval.²⁷⁸

In zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen beschreef Rühl daarna ook de meest efficiënte en zo pijnloos mogelijke manieren voor het doden van andere dieren. Hij deed hiervoor zelf wetenschappelijk onderzoek met als bedoeling te streven naar een zo snel mogelijke doding van dieren. Zo beschreef Rühl gedetailleerd methodes voor het doden van gevogelte, konijnen, vissen, kreeften, ratten, etc. Voor elk van deze soorten beschreef hij de meest efficiënte methode die de snelste en meest pijnloze dood zou teweegbrengen. Wanneer een dier gedood moest worden, moest volgens hem de mens die het uitvoerde dit doen met het nodige bewustzijn: het was een grote verantwoordelijkheid om dat op zo een humane wijze te doen.²⁷⁹ In de beschrijving van de biografie van Jules Rühl, werd ook al uiteengezet dat hij zich hier zelf veel mee ging bezighouden, toen hij activisme voerde in Brussel. Hij zou in het slachthuis van Brussel-Kuregem de taak op zich nemen om aan de slachters die technieken te tonen, en het gebruik van die apparaten te introduceren, tezamen met andere dierenbeschermers voor enkele jaren op wekelijkse basis.²⁸⁰

Hoewel in het eerste hoofdstuk we konden concluderen dat Rühl zelf een aversie had tegenover doden, en zelf ook vegetariër hierdoor was, was hij in de praktijk zelf veel bezig met allerlei technieken,

---

²⁷⁶ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 31-2.

²⁷⁷ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 31-3.

²⁷⁸ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 31-3.

²⁷⁹ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 32-4.

²⁸⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1914, “Nouvelles des abattoirs.”

apparaten en methodes om humaner te slachten en te doden. Dat een dier moest lijden tijdens de dood, was volgens hem nog onverdraaglijker. Al eerder werd de historische context uiteengezet over de aangaande discussies over de slachthuishervormingen, en de rol van de dierenbeschermers erin. Baldin beweerde dat dierenbeschermers zich niet met het slachten van dieren moesten bezighouden, en dat de slachthuishervormers voornamelijk hygiënische en morele wantoestanden wilden vermijden: de inmenging van dierenbeschermers was gering. Baldin's these is dus ook niet houdbaar op de casus van Jules Rühl: hij hield zich namelijk wel veel bezig met humanere slachtmethodes.²⁸¹ Eerder is de these van Ian MacLachlan toepasbaar op Rühl: hij stelde dat aan het begin van de twintigste eeuw, de humanitaire activisten zich wel al gingen inmengen in dit debat over human slachtingen, uit een gevoeligheid voor het lijden van de slachtdieren.²⁸²

6.1.3 De bescherming van vogels

Het derde actieterrein was de bescherming van vogels. In Rühl's handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen, beschreef Rühl dat de manier hoe mensen vogels behandelden, een maatstaf was voor de beschaving van het volk: mensen, zo zei hij, vernietigen de nesten van vogels, alsook de vogels zelf puur uit vandalisme, terwijl ze het mooiste ornament van de natuur zijn. Rühl vond dan ook dat de bescherming van vogels extra aandacht van de dierenbeschermers moest krijgen.²⁸³ Vogelbescherming omvatte heel wat aspecten voor Rühl. Hij wilde een verspreiding van vogelhuisjes doorheen België. Ook het opsluiten en het verblinden van vogels die leefden in kooien klaagde Rühl aan als één van de ergste wreedheden, waartegen zou moeten opgetreden worden. Hij pleitte ook om te stoppen met het eten van kleine vogels, aangezien hierdoor de jacht op kleine vogels aan de hand van vallen zou gestopt worden.²⁸⁴ Daarnaast streefde hij voor een afschaffing van het dragen van kledij met vogelornamenten, zoals bv. de pluimen van exotische vogels die gebruikt werden in de mode-industrie.²⁸⁵

---

²⁸¹ Baldin, "De l'horreur du sang à l'insoutenable souffrance animale," 65-7.

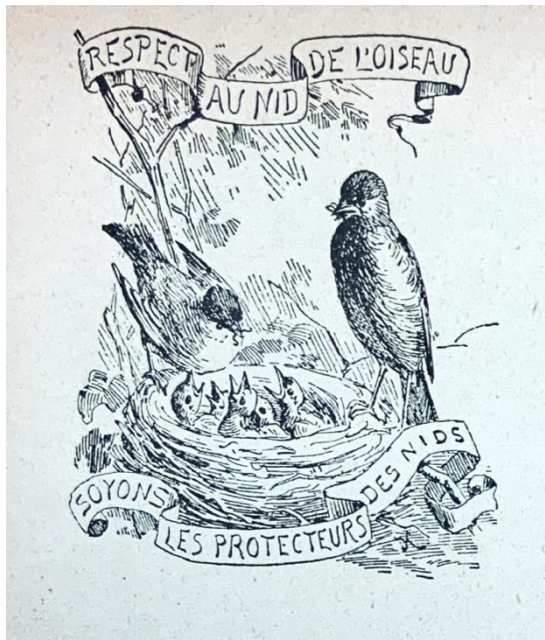
²⁸² MacLachlan, "Coup de grâce," 147-51.

²⁸³ Rühl, *Manuel des sociétés*, 36.

²⁸⁴ Het Franse woord voor deze jacht is de "Tenderie."

²⁸⁵ Rühl, *Manuel des sociétés*, 36-7.

Figuur 1: Decoratieve afbeelding ter promotie van de bescherming van vogels. Rühl, *Manuel des sociétés*, 3.

Wel stelde Rühl, dat als er een schadelijke vogel was, de dierenbeschermers niet moesten twijfelen om deze op te offeren. Hij wilde vooral de bescherming van vogels neerzetten als een ernstige materie die niet stamde uit een overdreven sentimentaliteit. Zoals we later nog zullen argumenteren, wilde Rühl dat de dierenbescherming seriositeit uitstraalde en wilde hij af van het imago dat dierenbeschermers overdreven eisen vraagden. De vernietiging van deze schadelijke rassen moest wel op een humane manier gebeuren, en opnieuw nooit voor de ogen van het kind.²⁸⁶

Wat volgens Rühl de oplossing was voor de vogelbescherming, was voornamelijk via propaganda aan het gewone volk. Er moest een algemeen respect voor vogels en hun gewoonten aangeleerd worden. De dierenbeschermers moesten mensen aansporen om vogels te beschermen in de winter en voeding te geven, ook om de nestjes met rust te laten en vogelhuizen te bouwen. Zo verschenen vele artikels in OBV die dit aanspoorden aan de lezers. Rühl vond het van uiterst belang om de schoonheid van vogels en hun natuurlijk gedrag aan te leren, voornamelijk aan kinderen. Dit respect tegenover vogels zou aangeleerd kunnen worden op basis van de ethologie.²⁸⁷ De ethologie is de wetenschappelijke studie naar het gedrag van dieren (gedragsbiologie), die ook ontstond in de negentiende eeuw. Blanckaert argumenteerde dat de ethologie in de negentiende eeuw voornamelijk draaide rond het opvoeden van mensen. De ethologie zou voornamelijk focussen op gedomesticeerde dieren. De domesticatie onderdrukte immers de “wilde kant” van de dieren. Gedomesticeerde dieren waren de

²⁸⁶ Rühl, *Manuel des sociétés*, 36-7.

²⁸⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1898, “Het roodborstje.”

nuttige dieren, en die leefden in het teken van de mens. Blanckaert argumenteerde dat door dieren op te voeden en via een domesticatie zogenaamde “menselijke waarden bij te brengen,” dit in de eerste plaats een bijdrage voor de moralisatie en de opvoeding voor de mens zelf was. Dierenbeschermers gebruikten de ethologie om het volk te moraliseren: de ethologie had weinig te maken met de dieren zelf. Volgens Blanckaert waren het voornamelijk de kinderen en de lagere klassen die gemoraliseerd moesten worden.²⁸⁸

Rühl zag ook in het gedrag van dieren een leerwijze voor de mensen en voor kinderen, maar verder is de these van Blanckaert is echter niet houdbaar op Rühl’s casus. In de eerste plaats vond Rühl dat mensen naar het natuurlijke gedrag van de vogels moesten kijken: ze moesten de natuur bestuderen, en leren over de gewoontes van de vogels, hun gezang en de pracht van vogelnesten: zo zou volgens Rühl een groter respect voor dieren aangeleerd worden. Voor Rühl was ethologie dus niet antropocentrisch van aard: de studie naar de vogels was prachtig op zichzelf – en door dit te bestuderen zou ook het menselijk hart verrijkt worden aangezien de mens op die manier de natuur meer zouden appreciëren. Die doelstelling van Rühl reflecteerde zich in OBV door de plaatsing van artikels over vogels en hun natuurlijke gedrag, zoals over het roodborstje en zwaluwen.²⁸⁹

6.1.4 Strijd tegen wrede spelen, sport, mode

Zelf was Rühl voor een complete afschaffing van het gebruik van dieren bij spelen en sport. Hij had een grote kennis over de lokale gebruiken binnen van dieren in communes, die vaak met tradities in België te maken hadden, zoals bijvoorbeeld hanengevechten, het schieten op duiven en paardenkoersen.²⁹⁰ Rühl aanschouwde dit als het hoogtepunt van “nodeloos leed:” aangezien het leed en dood van dieren, énkél gebeurde voor het plezier van de mens, was er geen rechtvaardiging voor.²⁹¹

Voor Rühl was het bestaan van hanengevechten een teken van de nog steeds bestaande barbaarsheid in België. Hoofdzakelijk hanengevechten duidde Rühl aan als één van de schandes van dierenleed, en die, naar verluidt, nog steeds regelmatig gebeurden in België. Dit was ook volgens Rühl één van de redenen waarom België, volgens hem, nog geen beschaafd land was.²⁹² Rühl verwees vaak naar de huidige wetgeving, die eigenlijk al sinds het midden van de negentiende eeuw bestond. Hij richtte zich naar de autoriteiten om die wet ook effectief toe te passen, en stuurde ook zelf veel brieven naar hen.

---

²⁸⁸ Claude Blanckaert, “Les animaux “utiles” chez Isidore Geoffroy Saint-Hilaire: la mission sociale de la zootechnie,” *Revue de synthèse* 4, nr. 3-4 (1992): 379-82.

²⁸⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1898, “Het roodborstje”, “Hoe snel een zwaluw vliegen kan.”

²⁹⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, *passam*.

²⁹¹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 37-8

²⁹² Rühl, *Manuel des sociétés*, 37-8.

Rühl wees ook vaak naar de de gendarmen als de schuldigen om niet te interveniëren bij hanengevechten en zelfs te participeren in die wrede spelen. Volgens Rühl was, net zoals hij argumenteerde bij de voermannen, enkel en alleen een morele en materiële verbetering de oplossing voor de gendarmen. Ook propageerde Rühl dat gendarmen moesten wegblijven van alcohol.²⁹³ Voor het gebruik van dieren in de mode moest gepropageerd worden, voornamelijk aan vrouwen, zodat ze zouden stoppen met zulke kledij te kopen.²⁹⁴

6.1.5 Strijd tegen vivisectie

Al eerder werd de historische context rond vivisectie uitgelegd, en waarom dit volgens Rühl verbonden was aan de arbeiderskwesie. Rühl beschreef die verdeeldheid onder dierenbeschermers ook, in zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen dat vivisectie nog steeds een brandend vraagstuk was dat voor verdeeldheid onder de dierenbeschermers zorgde.²⁹⁵ In 1902 uitte Rühl zich onder de dierenbeschermers als fervent tegenstander van de vivisectie, iets wat toen werd gezien als radicaal binnenin de dierenbeschermingsbeweging: hij wilde een volledige afschaffing. Rühl zelf nagelde de dierenbeschermingsmaatschappijen die zich niet uitspraken tegen vivisectie aan de schandpaal. Hij stelde dat als zijn radicale mening over dit onderwerp zou betekenen dat leden de maatschappij zouden verlaten, dit niet betreurd moest worden, aangezien er zo een zuivering plaats zou vinden binnenin de dierenbeschermingsbeweging.²⁹⁶

Om te strijden tegen vivisectie, volgens Rühl, moesten dierenbeschermers voornamelijk bewijzen dat vivisectie een nutteloze en gevaarlijke praktijk was. Ook moesten dierenbeschermers de morele redenen aanhalen waarom vivisectie verwerpelijk was. Rühl zelf had kennis van enorm veel tractaten die gingen over de vivisectie.²⁹⁷ Rühl zelf vertaalde het traktaat van invloedrijk Nederlands dierenbeschermers, anti-vivisectionist en humanitair, Felix Ortt. In deze verhandeling wou Ortt enerzijds bewijzen dat vivisectie nutteloos was voor de wetenschap.²⁹⁸ Niet enkel wilde Rühl de nutteloosheid van vivisectie bewijzen, maar ook staven dat de praktijk van vivisecties sociale gevaren inhield voor de maatschappij, zoals al eerder werd besproken. Volgens Rühl waren de arme mensen, deze van de arbeidersklasse, zeker niet vrijgesteld voor de gevaren die vivisectie met zich meebracht:

---

²⁹³ *Onze Beste Vrienden*, mei 1900, "Dierengevechten door de eeuwen heen."

²⁹⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1909, "Ligue contre le port des plumes."

²⁹⁵ Rühl, *Manuel des sociétés*.

²⁹⁶ Rühl, *Manuel des sociétés*, 38-9; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, december 1902, "Un raid international."

²⁹⁷ Rühl, *Manuel des sociétés*, 38-9; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1905, "À propos de la vivisection."

²⁹⁸ Rühl en Ortt, *La vivisection, est-elle utile à la humanité?*, 1-12.

nadat de experimenten op dieren gebeurden, zouden zij de arme mensen de volgende zijn. Dit soort argumentatie kwam meermaals terug in de artikels van OBV.²⁹⁹

6.1.6 Andere problematieken

In de uiteenzetting van Rühl's biografie werd al gezegd dat Rühl in België, de eerste dierenbeschermer was die zich bezighield met de problematiek van de verlaten dieren. Dit betrof de katten en honden die rondzwierven in de steden en vaak in erg onhygiënische toestanden leefden. Rühl beschreef in zijn handleiding de langzame dood die deze dieren ondergingen, vaak van honger en ziektes, en vond dit uiterst erg om te zien. Voornamelijk dit lijden vond Rühl ondraaglijk, en dat is waarom hij vond dat er opvangcentra en dierenasielen moesten gesticht worden, die in de handen waren van de dierenbeschermingsmaatschappijen. Ook zouden de dierenbeschermingsmaatschappijen idealiter een dienst moeten hebben die instond voor medische ingrepen en verzorging van gewonde dieren. Volgens Rühl zouden de maatschappijen verantwoordelijk moeten zijn om zwerfdieren op te halen en deze, indien nodig, een pijnloze en snelle dood te geven. Hoewel we in het eerste hoofdstuk konden constateren dat Rühl meermaals in vraag stelde of de mens het recht had een dier te doden en daar zelf een grote afkeer voor had, beseftte hij dat dit in de realiteit nu eenmaal soms niet anders kon. Zo was volgens Rühl voor de zwerfdieren de dood een beter alternatief dan een lange lijdensweg. We zagen dat het zo pijnloos mogelijk doden, iets was waar Rühl zich zelf veel mee bezighield: zo was voor Rühl een snelle dood was een vorm van medelijden met deze dieren.³⁰⁰

Ter conclusie over de actieterreinen, was Rühl's denkwijze over dierenbescherming omvattend en ten opzichte van alle soorten dieren. Hij had welomlijnde doelstellingen in elk van zijn actieterreinen en we zagen dat Rühl bij elk actieterrein oplossingen voorschreef. Allereerst moest preventief activisme zich focussen op het creëren van een bewustzijn bij de mensen, om goed tegenover de dieren te zijn en wreedheden te verwerpen. Een eerste oplossing was volgens Rühl dus een morele hervorming bij mensen: het vertonen van medelijden en menselijkheid tegenover dieren waren waarden die aangeleerd moesten worden. Dit moesten de dierenbeschermers doen voornamelijk via propaganda over dierenbescherming, en ook gericht activisme aan belangrijke doelgroepen, zoals de onderwijzers, de arbeidersklasse, etc. Daarnaast was ook een materiële verbetering nodig voor vele groeperingen, voornamelijk bij de arbeidersklasse: de morele toestand van de arbeidersklasse kon namelijk niet verbeteren als de materiële toestand hetzelfde bleef. Zoals we meerdere keren zagen, aanschouwde

---

²⁹⁹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 38-9

³⁰⁰ Rühl, *Manuel des sociétés*, 58-9.

Rühl de sociaal ellendige situatie van de arbeidersklasse als een oorzaak voor de slechte moraliteit, en alcoholisme, wat hij allemaal zag als oorzaken van dierenleed.

Een tweede uitgangspunt van Rühl's preventief activisme, was de effectieve verbetering van de situatie van de dieren, om zoveel mogelijk lijden te voorkomen en beperken. Hierin was ook technologische vooruitgang van belang. De introductie van nieuwe slachtapparaten moest zoveel mogelijk gepropageerd worden, en ook betere methodes voor inspannen moesten aangeleerd worden. Rühl onderzocht zelf veel methodes om dieren pijnloos te doden, en hij wilde dit introduceren en aanleren aan zoveel mogelijk mensen die bezig waren met dieren. Ook de dierenbeschermingsmaatschappijen hadden hier een grote taak, en moesten het op zich nemen om zelf ook humaan te doden, en inspecties door te voeren, en uit te reiken naar mensen die bezig waren met dieren. Vooral zij moesten zich bezighouden met de problematiek van de zwerfdieren, en idealiter ook als de middelen er waren, ophaaldiensten en asielen stichten.

6.2 De repressieve missie van de dierenbeschermers

De tweede missie van de dierenbeschermers was de repressieve missie volgens Jules Rühl, die hij ook omschreef in zijn handleiding voor dierenbeschermers. De repressieve missie betekende het optreden wanneer een bepaalde dierenmishandeling al had plaatsgevonden. Rühl echter, benadrukte dat de preventieve missie effectiever was om het probleem van dierenbescherming bij de wortel aan te pakken, eerder dan repressieve missie waarvan hij de nadelen aanhaalde.³⁰¹ Rühl spoorde dierenbeschermers aan wanneer ze een mishandeling vaststelden, om met kalmte en krachtdadigheid te handelen zodat de mensen zouden begrijpen dat het een plicht was om de dieren te helpen. Belangrijk was om niet boos op te treden. De woede van het baasje, die een boete kreeg, zou kunnen worden uitgewerkt op het dier. Hij argumenteerde dat het geven van een proces-verbaal aan een persoon die zijn dier mishandelde, zelfs een averechts effect zou kunnen hebben, zeker omdat het dier niet geconfisqueerd kon worden in de wetgeving.³⁰²

Toch had de repressieve missie ook zijn plaats binnenin het systeem, en was het een menselijke plicht om actie te ondernemen wanneer een dierenmishandeling werd vastgesteld.³⁰³ Rühl was zelf zeker niet schuw om directe acties te ondernemen. Veel rapporten geven weer dat hij bij oproepen van het

---

³⁰¹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 38-40.

³⁰² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1910, "L'action personnelle et directe en matière de protection des animaux."

³⁰³ Rühl, *Manuel des sociétés*, 38-40.

voorkomen van dierenleed, vaak direct ter plaatse ging om tussenbeide te komen, zij het wel op een manier die legaal was en nog steeds op een kalme en redelijke wijze.³⁰⁴ Rühl zelf was ervan overtuigd dat de beste methode van interventie bij het zien van een wreedheid, was om dit op een vriendelijke manier te doen:

“Souvent j’ai eu à intervenir dans la rue, souvent je me suis trouvé face à face avec brutalité inconsciente d’un homme pas méchant au fond, mais dont toute sensibilité était endormie sous une dose épaisse d’ignorance, d’inconscience et d’alcool. Jamais, je l’avoue, je n’ai fait verbaliser. J’ai toujours employé la douceur, la parole bienveillante, la formule amicale. J’ai essayé de me faire comprendre de cet homme et je n’ai éprouvé que de rares déceptions.”³⁰⁵

Dierenbeschermers moesten enkel gebruik maken van dreigingen met politie en juridische stappen als het echt niet anders kon en er geen gehoor wilde komen van de dader in kwestie. De rechterlijke macht moest, hoewel in laatste instantie, ingeschakeld worden, als de wreedheid niet zou stoppen: *“zoo Luidt onze plicht en ons recht van mensch,”*³⁰⁶ stelde Jules Rühl. Daarnaast moesten de dierenbeschermers voor de repressieve missie voornamelijk de politieagenten, gendarmen en boswachters achter zich proberen scharen. Dit was voornamelijk door propaganda en circulaire rond te sturen naar naar die doelgroep.³⁰⁷

Belangrijk volgens Rühl was dat de repressieve missie op termijn ondersteund zou worden door een wetgeving die dieren bepaalde bescherming bood. In 1898 schreef Rühl *“Les mesures législatives”* waarbij de principes van de dierenbescherming verwerkte in wetteksten. Hiervoor moesten de dierenbeschermers sturen naar de overheden en de ministers. Er waren ook andere maatregelen die Rühl hoopte in wetten te laten omzetten. Voermannen zouden een licentie moeten hebben die bij misbruiken ingetrokken zouden kunnen worden. Verder zou de wet het mogelijk moeten maken dat wanneer een wreedheid tegenover een dier wordt vastgesteld, het dier in beslag zou kunnen genomen worden door de overheid.³⁰⁸ Ook voor vivisectie wilde Rühl restricties die vervat zaten in de wetgeving, hoewel hij als ideaalbeeld een volledige onderdrukking ervan voor ogen had: de omstandigheden waarin vivisectie mocht plaatsvinden, zou beperkt moeten worden tot enkel diegene die een specifiek

---

³⁰⁴ *Onze Beste Vrienden/ Nos Meilleurs Amis*, september 1898, “Belangrijk bericht.”

³⁰⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1914, “Répression inefficace.”

³⁰⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1898, “Belangrijk bericht.”

³⁰⁷ Rühl, *Manuel des sociétés*, 41-43.

³⁰⁸ Rühl, *De la protection des animaux en des mesures législatives*, 1-10.

wetenschappelijk doel hebben, of een nut voor het publiek.³⁰⁹ Toch was het voor Rühl belangrijker om de publieke opinie te veranderen via preventief activisme, want dit zou een legislatie in de hand zou werken: als het publiek dierenleed zou verwerpen, is een legislatie het logische gevolg.³¹⁰

Binnenin de repressieve missie, hechtte Rühl een belang aan de organisatie van controles en inspecties. Controles moesten garanderen dat dieren beschermd werden en dat alle regels van de wetgeving werden gerespecteerd. Idealiter zou dit gebeuren door agenten.³¹¹ In dit kader pleitte Rühl ook voor de oprichting van het instituut van een speciale dierenpolitie: dit waren speciaal aangestelde agenten die in België zich enkel zouden bezighouden met controles ten bate van de dierenbescherming. Hij keek hiervoor wederom naar het voorbeeld van Engeland, waar dit fenomeen al langer bestond, al van rond het midden van de negentiende eeuw.³¹² Hoewel hij meermaals de zaken uiteenzette die zowel de politie als gendarmerie moesten doen ter bescherming van de dieren, bestempelde hij de toenmalige politie in 1913 als *'cosaque,'* en als onbekwaam om bv. de regels ten opzichte van de behandeling van paarden te doen respecteren.³¹³ Daarnaast moest deze speciale dierenpolitie de slachthuizen bezoeken en controleren ed, ook inspecteren of trekhonden en trekpaarden goed vastgebonden zaten. Een dierenpolitie moest controles uitvoeren bij bepaalde beroepen waarvoor dieren gebruikt werden, voornamelijk volgens Rühl voor het gebruik van trekhonden en trekpaarden in België. In het nummer september van OBV 1913 pleitte Rühl voor het belang van het hebben van één à twee agenten per kanton die zich specifiek focussen op dierenbescherming en de controle van dieren. Opmerkelijk is dat Rühl meermaals argumenteerde dat die speciale dierenpolitie had ook de taak om voermannen te beschermen. Rühl haalde drie zaken aan die volgens hem essentieel waren voor zowel dierenbescherming, als bescherming van de voerman. Dit zou kunnen zorgen dat de materiële en morele toestanden van de voermannen werd gehandhaaft, wat de dierenbescherming ten goede zou komen.³¹⁴ Volgende taken lijstte Rühl op:

---

³⁰⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1912, "Heureuse innovation."

³¹⁰ Rühl en Ortt, *La vivisection, est-elle utile à l'humanité?*, 11.

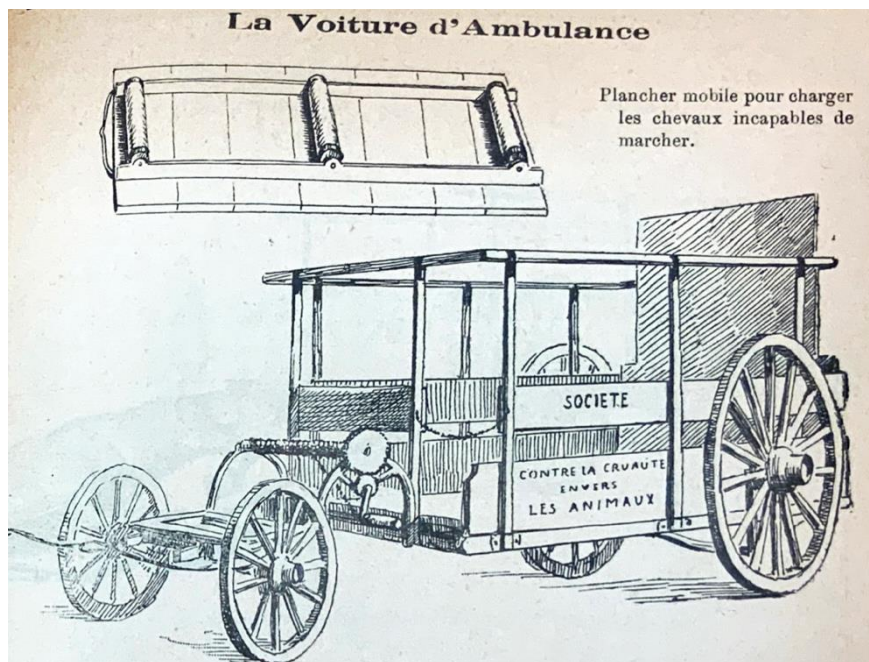
³¹¹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 42.

³¹² Brian Harrison, "Animals and the state in nineteenth-century England," *The English Historical Review* 88, nr. 349 (1973): 794-6.

³¹³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1913, "Les calvaires du cheval: comment y remédier."

³¹⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1913, "A quand l'institution d'une police spéciale pour la protection et l'éducation des rouliers ainsi que pour la protection des animaux."

- 1) *Strijden tegen de overvloed van concurrentie die gebeurt tussen de ondernemers van het transport: dit had als gevolg lage lonen, overdreven werkuren wat uitmondde in een overspannenheid van zowel voerman als paard.*
- 2) *De voermannen beschermen tegen de tirannie van de ondernemers.*
- 3) *De opleiding van voermannen en hen beschermen tegen slechte gewoontes en overdreven alcoholgebruik*³¹⁵

Figuur 2: Afbeelding van de ambulancwagen van de Maatschappij jegens de Wreedheid tegen de dieren te Verviers. Rühl, Manuel des sociétés, 105.

Volgens Rühl moest zelf de repressieve missie van de dierenbeschermers bijgevolg focussen op naleving, inspectie en onderwijzing van het publiek en niet op een échte repressie: dierenbescherming mocht geen ergernissen veroorzaken bij het volk. De veranderingen moesten duurzaam en structureel zijn, gericht op de lange termijn en voornamelijk ter ondersteuning van de preventieve missie.³¹⁶

³¹⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1913, "A quand l'institution d'une police spéciale pour la protection et l'éducation des rouliers ainsi que pour la protection des animaux."

³¹⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1913, "La protection pratique des animaux."

6.3 De strategieën van de dierenbeschermers

6.3.1 De voorstelling van de dierenbescherming in Onze Beste Vrienden

Bovenstaande analyse naar de preventieve en repressieve missie toonde aan wat Rühl's ideale actieterreinen en streefdoelen waren voor de dierenbeschermers. In zijn handleiding naar dierenbeschermingsmaatschappijen beschreef Rühl hoe precies dierenbeschermers hun activisme moesten promootten. Rühl beseftte dat zijn morele waarden en zijn actieterreinen een utopisch ideaalbeeld waren, die niet zo gemakkelijk in de praktijk omgezet konden worden. In zijn handleiding voor dierenbeschermers citeerde Rühl de volledige speech die John Colam gaf op het internationaal congres voor dierenbescherming te Parijs in 1900. Colam was de president van de dierenbeschermingsmaatschappij te Londen. Hij vond dat de dierenbeschermers zich zoveel mogelijk moesten laten inspireren door de omstandigheden van het land en de (bestaande) wetgeving, opdat zijn ideaal een steeds groter bereik zou krijgen. Activisten mochten geen emoties of frustraties vertonen wanneer dit ideaalbeeld nog niet werd bereikt, maar moesten steeds streven om dit ideaalbeeld in de toekomst zo goed mogelijk te verwezenlijken.³¹⁷ Op het internationaal congres in 1905 sprak Rühl de volgende woorden en citeerde hij hierbij John Colam:

*“Nous ne sommes pas des rêveurs, mais des hommes et des femmes raisonnables qui se contentent, pour le temps présent, d’assurer toute la protection qui est en notre pouvoir, tandis que nous comptons sur la diffusion et le progrès de nos idées pour accomplir, à l’avenir, ce qui n’est pas possible aujourd’hui.”*³¹⁸

Volgens Rühl waren dit gouden woorden, die John Colam uitsprak op dit congres. Het ideaalbeeld dat de dierenbeschermers voor ogen hadden moest het activisme stimuleren: toch moest activisme gepaard gaan met realistische verwachtingen en een lange-termijnvisie.³¹⁹ Rühl's visie op activisme was ook gelijkaardig aan die van de Belgische socialistten. Belgische invloedrijke socialistten stonden een utopisch wereldbeeld voor, maar met een geleidelijke implementatie van de waarden binnenin de maatschappij.³²⁰ Hoewel Rühl erkende dat de dierenbeschermingsbeweging een werk was dat gebaseerd was op het sentiment, mochten de dierenbeschermers zich daar niet door laten leiden. De dierenbeschermers moesten zoveel mogelijk de rede gebruiken in hun overtuigingen, zonder daarbij

---

³¹⁷ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 56-9.

³¹⁸ Sociétés contre la cruauté envers les animaux, *Congrès international tenu à Verviers*, 9.

³¹⁹ Sociétés contre la cruauté envers les animaux, *Congrès international tenu à Verviers*, 9.

³²⁰ Deferme, *Uit de ketens van vrijheid*, 179.

terug te vallen op overdreven emoties of erger nog, onbeleefdheid. Volgend citaat in zijn handleiding geeft weer hoe Rühl stond tegenover zijn ethica.³²¹

“(La protection des animaux) est d’abord une oeuvre de sentiment, mais ce doit être, de plus, une oeuvre de raison et du jugement pour qu’elle soit durable. (...) On oublie trop qu’au fond de la protection des animaux, il n’y a pas qu’une question de sentiment. La protection des animaux a un fondement philosophique sur la véritable nature de l’animal, nature sur laquelle nous n’avons pas à nous expliquer ici: il y a, de plus, au fond de la protection de l’animal, une idée de justice et de moralité. (...) C’est elle qui doit leur prêter l’énergie et la persévérance nécessaires pour en assurer le succès.”³²²

De dierenbescherming moest in de eerste plaats zich profileren als een rationele beweging, gebaseerd op een ideaal van rechtvaardigheid en menselijkheid. Voor Rühl was het vertonen van sentimentaliteiten bij de voorstelling van de dierenbescherming niet wenselijk: de inmenging van die sentimentaliteiten bij het activisme zouden kunnen leiden dat de dierenbescherming aanschouwd zou worden als “overdreven of boosaardig,” waardoor de dierenbescherming niet serieus zou genomen worden door de publieke opinie.³²³ Dit is waarom voor Rühl de filosofische basis van dierenbescherming zo belangrijk was, aangezien dit een basis van zowel rechtvaardigheid en menselijkheid bood.³²⁴ In OBV zien we dan ook dat Rühl zijn dierenbescherming voorstelde als een werk van rechtvaardigheid en menselijkheid, waarbij hij voornamelijk benadrukte dat de mens plichten had tegenover de dieren. In kleinere mate kwam het argument van dierenrechten naar boven, gebaseerd op de darwinistische visie.³²⁵ Dit belang voor de ratio werd ook weerspiegeld in OBV door de getuigenissen van personen met een hoge geloofwaardigheid en aanzien. Zo kwamen er artikels geschreven door dokters, die wetenschappelijke verklaringen gaven voor de nutteloosheid en de gevaren van de vivisectie voor de wetenschap.³²⁶ Daarnaast verschenen artikels met de meningen van juridische raadgevers, zoals aan Lejeune en aan Picard, vroeg hij de mening over de legaliteit van hanengevechten, en Rühl liet hun mening publiceren in OBV.³²⁷

---

³²¹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 5.

³²² Rühl, *Manuel des sociétés*, 52.

³²³ Sociétés contre la cruauté envers les animaux, *Congrès international tenu à Verviers*, 9.

³²⁴ Rühl, *Manuel des sociétés*, 52.

³²⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1900, “Chez la protection.”

³²⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1904, “Suggestif petit tableau de la cruelle et inutile vivisection par le Dr. Deswattines.”

³²⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1905, “Les tirs aux pigeons”; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1905, “Notre referendum sur les jeux et sports cruels.”

Er was dus een bewustzijn onder de dierenbeschermers tijdens het *fin de siècle*, dat enkel sentimentele redenen niet volstonden in de overtuiging van mensen, maar dat er juist gebruik moest gemaakt worden van andere argumentatie, die dierenbescherming neerzette op een rationelere manier. Zo verscheen het volgens fragment in OBV van een andere dierenbeschermmer. Onderstaand citaat schreef Rühl niet zelf, maar maakte wel de kantnota dat hij dit aanraadde aan al zijn lezers. Het gaat over het gebruik van hygiënische en morele redenen om de dierenbescherming, meer specifiek om de slachthuishervormingen, te verantwoorden:

*Mais ce que les amis des animaux ne peuvent obtenir de la pitié des foules indifférentes, ils peuvent l'exiger au nom de la morale et de la santé publique des législateurs et des médecins. On peut, sous couleur d'hygiène, protéger les bêtes contre la brutalité et le sadisme des tourmenteurs (...) Ne dites plus aux passants: "soyez bons pour les animaux!" Mais dites au public: "Défendez votre santé en protégeant la bête de boucherie!" Ce sera un grand pas de fait la pitié agissante.*³²⁸

Bovenstaand citaat toonde aan dat dierenbeschermers bewust waren dat het strategischer was om morele en hygiënische redenen te benadrukken, wanneer het medelijden niet kon verkregen worden van de doelgroepen. Dit werd ook weerspiegeld in OBV: Rühl liet meermaals artikels verschijnen die stelden dat dierenbescherming nuttig was voor de hygiëne, maar in grotere mate voor de moraliteit van mensen. Toch is het kortzichtig om dit motief van morele gezondheid enkel af te doen als een strategie om de dierenbescherming redelijker over te doen komen. Dierenbescherming was volgens Rühl onlosmakelijk verbonden aan de verzachting van de menselijke zeden: het ene zou het andere in de hand werken, en beiden hadden ook effecten op elkaar. Dit zagen we in één van Rühl's vogelbescherming: de vogelkunde (ornithologie) zou een groter respect voor dieren aanleren, en tegelijkertijd het hart van de mens verzachten. Dit werd weerspiegeld in artikels over het gedrag van vogels in OBV.³²⁹

In de analyse naar Rühl's actieterreinen zagen we dat Rühl de moralisatie van de mens als één van de belangrijkste manier beschouwde, om de doelen van dierenbescherming te bereiken. Dit is ook waarom Rühl de dierenbescherming beschouwde als een langetermijnsdoelstelling, en kinderen een

---

³²⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1914, "Ne mangeons pas de la viande qui a souffert."

³²⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1898, "Hoe snel een zwaluw vliegen kan."

zeer belangrijke doelgroep van hem waren. In OBV ging Rühl dit in sommige gevallen wel zo voorstellen alsof de dierenbeschermingsbeweging draaide om een beschavingsideaal – alsof die moralisatie van mensen een motief op zichzelf was. In de realiteit voerden de dierenbeschermers inderdaad veel activisme dat een moralisatie van mensen inhield. Er was namelijk een geloof dat de gevoeligheid volgens de dierenbeschermers aangeleerd kon worden aan de mensen. Die moralisatie, echter, was omdat ze vonden dat dit in de eerste plaats positieve effecten zal hebben op de dieren, en dit hun lijden zou verminderen. Daarnaast was het voor Rühl ook strategisch om de dierenbescherming soms als een moreel beschavingsoffensief te doen voorstellen: voor hem gaf dit inderdaad nog meer rationale legitimatie, en zo wilde hij meer doelgroepen bereiken en warm maken voor dierenbescherming. Meer dan een strategie, was dit ook een echte geloofsovertuiging van Jules Rühl. Juist omdat de dieren en mensen zo dicht bij elkaar stonden, leidde een goedheid tegenover de dieren ook tot goedheid tegenover de mensen.³³⁰

Hetzelfde kan gesteld worden bij Rühl's argumenten over publieke vertoningen van wreedheid en zaken zoals de "horror van het bloed." Wreedheden tegenover dieren mochten nooit vertoond worden in het publiekelijk zicht, voornamelijk niet voor kinderen. Zelfs het zien van humane slachtingen en dodingen van dieren, zou volgens Rühl een slecht effect hadden op de moraliteit van kinderen. Dit zou namelijk gewelddadigheid tegenover dieren normaliseren, wat dan weer de dierenbescherming niet ten goede zou komen. Dit was één van Rühl's oplossingen van dierenbescherming. Toch was dit argument nuttig om soms extra te benadrukken in OBV, om de reden dat het de dierenbescherming nog meer rationale legitimatie gaf. Over het algemeen zien we dat Rühl voornamelijk de dierenbescherming propageren als één die positief was voor mens én dier, in alle aspecten.³³¹

6.3.2 Propagandamiddelen van de dierenbeschermers

Dierenbeschermers moesten, om de preventieve missie van de dierenbeschermingsbeweging te promootten, gebruik maken van een heel scala van middelen. Allereerst was zijn eigen magazine OBV het belangrijkste middel van verspreiding voor hem. Vervolgens waren dit geïllustreerde kalenders, almanakken, alsook boeken die bedoeld waren voor de scholen waarin de dierenbeschermingskwestie werd gepromoot, maar waarin ook andere educatieve doelstellingen aan bod kwamen, zoals bv. het anti-alcoholisme. Verder maakte Rühl ook gebruik van postkaarten, geïllustreerde traktaten en

---

³³⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1911, "La seule façon de protéger les faibles"; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1914, "Affichage général de la loi de Grammont."

³³¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1902, "Het slachten van dieren in openlijk zicht"; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1903, "Ne tuez jamais un animal devant des enfants."

affiches en nog andere middelen. Daarnaast moesten doorheen de steden vitrinekasten met propagandamateriaal aan de muren worden aangebracht. Rühl zorgde ervoor dat de vitrines in Verviers niet enkel propaganda over de bescherming van dieren bevatten, maar ook over andere thema's zoals de kindbescherming, assistentie voor het werk, hulp voor moeders etc. Rühl argumenteerde dat de weerklank in Verviers groot was op die vitrinekast. Door de dierenbescherming voor te stellen als een deel van grotere problematieken, werd de singulariteit vermeden. Er werd naast dierenbescherming in de vitrinekast, voornamelijk gefocust op propaganda voor anti-alcoholisme: dit was voor Rühl één van de grootste oorzaken van de dierenbescherming.³³² Wederom zien we dat iets een oplossing kon zijn voor dierenbescherming – maar tegelijkertijd ook strategisch nuttig en zou zorgen voor publieke steun, volgens Jules Rühl. Ook deel van de preventieve missie was het gebruik van de pers. Rühl beschouwde dit als een excellent, gratis middel om de dierenbescherming te verspreiden. Zelf spoorde hij dierenbeschermers aan om veel input te sturen naar de pers, liefst op een korte en bondige manier. Hierbij keek hij ook naar de dierenbeschermingsmaatschappijen in Engeland, die ook veelvuldig gebruik maakten van de pers.³³³

Binnenin al die middelen van verspreiding, moest voornamelijk het beeld centraal staan. Rühl achtte de visualisatie van dieren als een uiterst effectief middel om het gedachtegoed van de dierenbeschermers te verspreiden, aangezien dit zou helpen om bij de mensen door te dringen. Volgens Hilda Kean hechtten Engelse dierenbeschermers ook groot belang aan het verspreiden van illustraties en beelden. Ze argumenteerde dat doe dieren doorheen de negentiende eeuw werden voorgesteld in beeld, een belangrijke invloed had op de evolutie van dierenbescherming.³³⁴

---

³³² Rühl, *Manuel des sociétés*, 16-22.

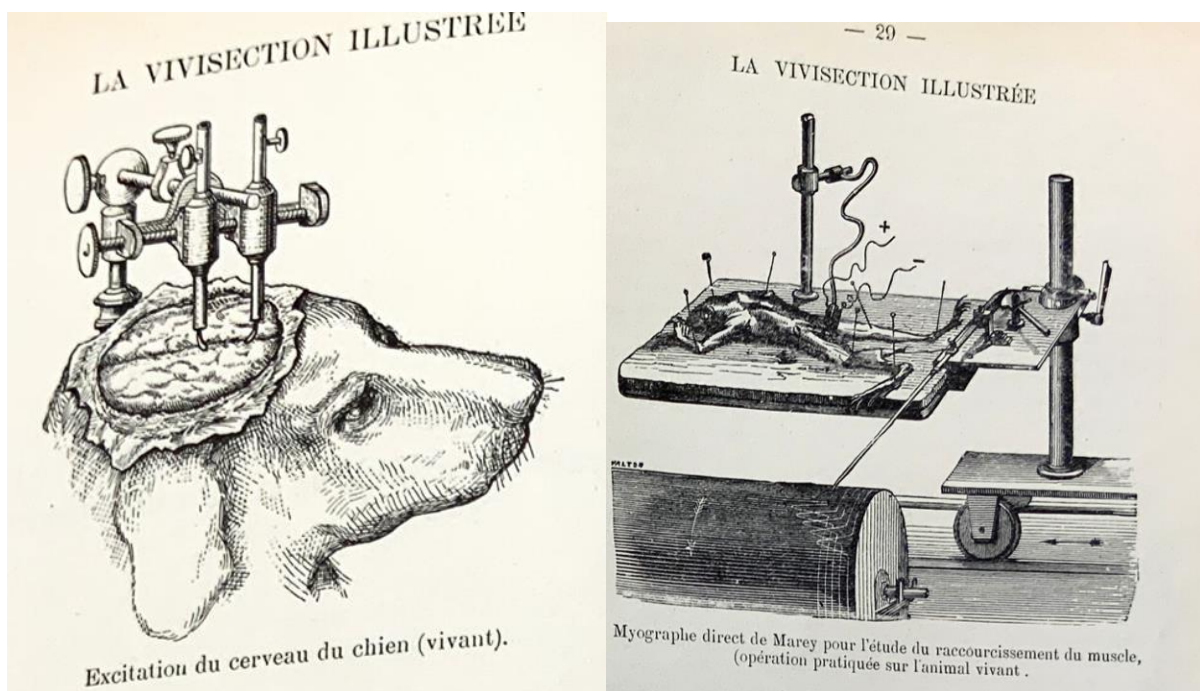
³³³ Rühl, *Manuel des sociétés*, 22.

³³⁴ Kean, *Animal rights*, 27.

Figuur 7: Rühl, *Soyez bons envers les animaux*, 18.

In de geschriften van Rühl waren vaak afbeeldingen opgenomen, zoals bijvoorbeeld in de almanakken en kalenders die hij liet verspreiden. De beelden toonden heldhaftige daden van dieren of toonden een verheerlijkend beeld, zoals kinderen die omgaan met dieren, of dieren in hun natuurlijke habitat. Dit waren allemaal uiterst positieve voorstellingen. Afbeeldingen werden soms ook gebruikt voor een instructieve methode, om bijvoorbeeld aan te tonen hoe een hond moest ingespannen worden.

Figuur 8 (links): Afbeelding van een hond tijdens een wetenschappelijk experiment (vivisectie). Rühl en Ortt, *La vivisection, est-elle utile à l'humanité?*, " 21.

Figuur 9 (rechts): Afbeelding van een kikker tijdens een wetenschappelijk experiment (vivisectie). Rühl en Ortt, La vivisection, est-elle utile à l'humanité?, 29.

Naast de ophemelende en instructieve doelen, was het beeld tevens uiterst belangrijk om wreedheden te illustreren, voornamelijk de wreedheden die achter gesloten deuren plaatsvonden. Dit zien we voornamelijk bij de slachting van dieren en de vivisectie, wat Rühl uitgebreid gaat illustreren in zijn geschriften. Bovenstaande beelden tonen aan hoe de praktijk werd voorgesteld in Rühl zijn geschriften, in het tractaat over vivisectie dat hij vertaalde van Ortt. Telkens gaf Rühl aan dat de experimenten die plaatsvonden gebeurden op levende dieren. Ook dit was bedoeld om sentimenten op te wekken bij de mensen. Hoewel dus de dierenbeschermers wilden vermijden om teveel als sentimenteel te worden aanschouwd, wilde Rühl dit sentiment wel oproepen bij hun doelgroepen.³³⁵

6.4 De organisatie van dierenbeschermers

6.4.1 De rol van de dierenbeschermingsmaatschappijen in activisme

In de uiteenzetting van zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen, had Rühl ook een duidelijke mening over de interne organisatie van de dierenbescherming. Rühl schreef zijn tactiek voor het stichten van dierenbeschermingsmaatschappijen, met name wat de eerste zaken zouden zijn die hij zou doen voor een efficiënte promotie van een nieuwe dierenbeschermingsmaatschappij binnenin België. Het eerste wat Rühl omschreef dat hij zou doen, was de pers inlichten. Het comité van de dierenbeschermingsmaatschappij moest divers zijn, met vertegenwoordigers uit alle lagen van de maatschappij, en ook van vele politieke overtuigingen. Dit zat vervat in Rühl's strategie om zo weinig mogelijk mensen buiten te sluiten van de dierenbeschermingsbeweging. Hoewel Rühl ook hoopte dat de socialisten bondgenoten zouden worden, zou hij daarom nooit echt prominent socialisme aansporen in OBV. Eerder spoorde hij sociale hervormingen aan in het algemeen – niet per se de socialistische partij. Hij hamerde erop om de dierenbeschermingsbeweging zo weinig personen mogelijk uit te sluiten: "*Que notre oeuvre cesse d'être une oeuvre de classe.*"³³⁶ Vervolgens zou hij een ideaal programma met specifieke hervormingen opstellen die de maatschappij diende te bereiken.³³⁷

---

³³⁵ Rühl, *Manuel des sociétés*, 16-22.

³³⁶ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 22.

³³⁷ Rühl, *Manuel des sociétés*, 52.

“Toute oeuvre a son idéal: chacun en prend qu’il veut en prendre mais nous devons maintenir bien haut notre programme idéal de réformes.”³³⁸

Wederom toont dit de realistische visie van Rühl aan op zijn activisme. Het droombeeld van de dierenbeschermers moest dienen als een stimulans voor het activisme, maar dit moest vergezeld zijn van een programma van duidelijke, radicale hervormingen, waarnaar gestreefd moest worden. Nadat die hervormingen bereikt waren, kon op andere zaken gefocust worden.³³⁹ Voor de verwerving van fondsen, die onontbeerlijk waren voor hun activiteiten, vond Rühl dat de dierenbeschermers *“nerfs de la guerre”* moesten hebben. Enkel bloed, zweet en tranen zou ervoor kunnen zorgen dat de dierenbeschermers het broodnodige werkingsgeld zouden kunnen verzamelen. Ze moeten hierbij zo een groot mogelijk publiek bereiken. Onder andere het aanvragen van subsidies aan de nationale of lokale overheden, was belangrijk. Hij spoorde aan om geen schaamte te vertonen en onvermoeibaar op te treden. Daarnaast moest de rekrutering van leden continu en permanent zijn. Belangrijk was ook dat het geld binnenin de dierenbeschermingsbewegingen goed beheerd moest worden, en enkel voor essentiële zaken zou gebruikt worden.³⁴⁰

Daarnaast duidde Rühl het belang van een president die het gezicht moest worden van de dierenbeschermingsmaatschappij: deze persoon moest wil, vastberadenheid en energie uitstralen. De stichter zelf leek daarbij vaak de meest geschikte persoon. Rühl weet het gebrek aan een leidersfiguur binnenin dierenmaatschappijen als één van de hoofdredenen waarom sommige maatschappijen geen duurzaamheid kenden. De leidersfiguur zou zich moeten bezighouden met de fondsenwerving, dit geld met zorg beheren. Rühl stelde dat er duizenden franken nodig waren, opdat elke dierenbeschermingsmaatschappij de nodige acties zouden kunnen ondernemen om serieuze veranderingen teweeg te brengen.³⁴¹ De dierenbeschermingsmaatschappijen moesten volgens Rühl ook bij voorkeur een eigen fysiek secretariaat hebben in de stad, dat voor de meerderheid van de dag open en toegankelijk was. Zelf haalde Rühl weer als voorbeeld het secretariaat aan in zijn eigen thuisstad, Verviers, dat zes dagen in de week geopend was. Essentieel voor de organisatie, was voor Rühl om over kwaliteitsvolle secretaris te beschikken. De secretaris was het *“trekdier van de dierenbeschermingsmaatschappij”*. Zijn of haar kwaliteiten moesten veelzijdig zijn: orde,

---

³³⁸ Rühl, *Manuel des sociétés*, 52.

³³⁹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 52.

³⁴⁰ Rühl, *Manuel des sociétés*, 53.

³⁴¹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 53.

ondernemend, een egaal humeur en vriendelijkheid, tactvol en discretie. De secretaris is volgens Rühl dan ook de persoon met een oneindige devotie aan de dierenbeschermingsmaatschappij.³⁴²

Zoals al vermeldt moest de dierenbeschermingsmaatschappij het ook op zich nemen om een ophaaldienst voor zwerfhonden en zwerfkatten te hebben: ook dit moest efficiënt georganiseerd worden door de dierenbeschermingsmaatschappijen. Opmerkelijk is dat Rühl in de uitbating van die dienst ook strategische redenen zag. Volgens Rühl zou de uitbating van een gratis dienst voor de problematiek van zwerfhonden en zwerfkatten, zou ervoor zorgen dat de dierenbeschermingsmaatschappij een specifiek publiek nut had. Door dit publieke nut, zou de dierenbeschermingsmaatschappij zich populair maken in alle klassen van de maatschappij.³⁴³ Zo stelde Rühl in volgend citaat:

“Ce service a acquis une telle notoriété que les bons offices de la Société sont réquisitionnés jusqu’aux confins mêmes de l’arrondissement. Rien n’a plus contribué à faire apprécier la Société comme société d’utilité publique et à lui gagner des sympathies.”³⁴⁴

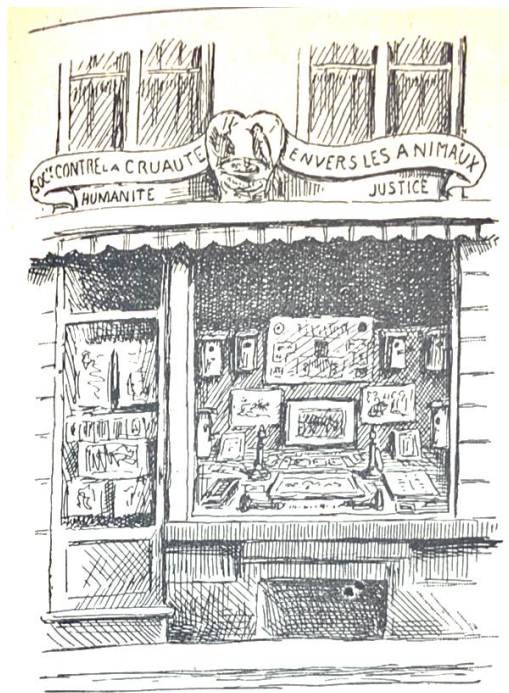
Die visie op de interne organisatie van dierenbeschermingsmaatschappijen toonde ook het belang dat Rühl hechtte aan strategie en aan het imago: die maatschappij moest toegankelijk zijn voor iedereen en vriendelijkheid uitstralen, maar ook seriositeit, zodat de dierenbeschermers ernstig werden genomen. Juist door die interne, sterke organisatie zou de situatie van de dieren sneller en concreter verbeteren, en ook zou de publieke opinie gunstiger staan tegenover de dierenbeschermers.

---

³⁴² Rühl, *Manuel des sociétés*, 54-5.

³⁴³ Rühl, *Manuel des sociétés*, 58-9.

³⁴⁴ Rühl, *Manuel des sociétés*, 50.

Figuur 10: Afbeelding van de vitrinekast in Verviers van de Maatschappij tegen de Wreedheid jegens de Dieren te Verviers.
Rühl, *Manuel des Sociétés*, 21

6.4.2 Een nationale organisatie van dierenbeschermers en dierenbeschermingsmaatschappijen

Rühl spoorde hij een nationale samenwerking aan van de Belgische dierenbeschermers zodat ze één front zouden vormen. Rühl trachtte zoveel mogelijk contacten en interacties te onderhouden met de Belgische dierenbeschermers onder het motto “*L’union fait la force.*”. Al vanaf het begin van zijn overname van het magazine “Onze Beste Vrienden” in 1897, spoorde Jules Rühl alle dierenbeschermingsmaatschappijen en dierenvrienden aan om geregeld updates en inzendingen te versturen naar het magazine. Hij wilde dat het magazine OBV een nationaal Belgisch magazine werd van de dierenbeschermers – en niet van een specifieke maatschappij.³⁴⁵ Alle dierenbeschermingsmaatschappijen hadden namelijk dezelfde doelstellingen volgens Jules Rühl: een samenwerking tussen allen was dan ook nodig, en dit zou hij blijven herhalen tijdens zijn activisme.³⁴⁶

³⁴⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1897, “Belangrijk Bericht.”

³⁴⁶ Rühl, *Manuel des sociétés*, 16.

Verlot concludeerde al dat de rol van Rühl in de vereniging van de Belgische dierenbeschermers essentieel was. Ten gevolge van het internationaal congres voor dierenbescherming, dat in Verviers werd gehouden door Jules Rühl in 1905, werd besloten om op een jaarlijkse basis een nationaal congres te organiseren.³⁴⁷ Vertegenwoordigers van de verschillende Belgische dierenmaatschappijen onderling zouden problematieken en strategieën aangaande de Belgische dierenbeschermingsbeweging kunnen bespreken en bediscussiëren, en Rühl applaudisseerde de oprichting ervan.³⁴⁸ Toch zou Rühl de werking van dit congres de jaren daarna toch soms bekritisieren. Op het congres in 1907 Rühl uitte zijn ongenoegen: hij vond de inkomsten verworven door de dierenbeschermingsmaatschappijen abominabel. Ook vond hij dat het congres van véél te korte duur was. In de toekomst zou het congres langer moeten duren dan slechts één dag, aangezien er op die manier amper naar oplossingen gezocht kon worden of een actieplan opgesteld kon worden.³⁴⁹ In 1913 werd de Bond der Belgische maatschappijen tot bescherming der dieren gesticht, het eerste centraal systeem dat trachtte een nationaal verbond te zijn om de opgestelde doelstellingen te bereiken. De rapporten van deze bond zouden verschijnen in OBV. De doelstellingen van die bond waren quasi een exacte weerspiegeling van de actieterreinen die Rühl al 10 jaar eerder had vernoemd, in zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen. Dit toonde de grote invloed aan van Rühl's gedachtegoed over activisme, op de Bond der Belgische maatschappijen tot bescherming der dieren.³⁵⁰

Rühl bekritiseerde soms andere Belgische maatschappijen op hun activisme in OBV. In 1913 poste Rühl een reeks van artikelen in opeenvolgende nummers van OBV waarbij hij de huidige dierenbeschermingsmaatschappijen aan een grondige analyse onderwierp. Zo gebruikte hij zijn magazine OBV naarmate de vordering van de tijd, ook als een middel om zijn gedachtegoed te rapporten en te propageren aan de andere Belgische dierenbeschermers, en zo ook onderlinge kritiek te kunnen geven. Volgens Rühl had de huidige dierenbeschermingsbeweging volgens hem soms de neiging om een instrument te worden van enkel gemeenschappelijke bewondering voor elkaar, met een gebrek aan kritiek omtrent methodes op elkaar: vrienden moesten ook elkaars gebreken aanduiden, argumenteerde Rühl. Hierbij verwees Rühl naar de werkwijze van Amerikaanse en Engelse dierenbeschermingsmaatschappijen, waarbij ook een systeem van gemeenschappelijke kritieken op elkaar werd toegepast.³⁵¹

---

³⁴⁷ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 52-3.

³⁴⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1905, "Avis important."

³⁴⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1907, "Congrès annuel des sociétés protectrices des animaux."

³⁵⁰ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 52-3.

³⁵¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1913, "A l'oeil droit de mes chers collègues des sociétés contre la cruauté envers les animaux."

Figuur 11: Een afbeelding van Jules Rühl en een andere dierenbeschermmer. Rühl, *Manuel des sociétés*, 120.

De analyse toonde aan dat Rühl goede contacten onderhield met de meeste Belgische dierenbeschermers, en dat hij actief bezig was met andere Belgische dierenbeschermingsmaatschappijen aan te sporen om zijn voorbeeld en gedachtegoed te volgen. Voornamelijk met de Koninklijke Antwerpse Maatschappij tegen de Wreedheid jegens de Dieren. Diens stichter, Léon van Peborgh, alsook Jos Moulckers en Julien Koch noemde hij echte vrienden van hem, en over die personen is Rühl enkel lovend geweest in de geschriften. Toch waren er bepaalde aspecten waar de Koninklijke Antwerpse Maatschappij het beter kon doen, zoals een betere interne organisatie, en zich ook meer bemoeien met de slachthuisproblematiek in Antwerpen.³⁵² Ook met de dierenbeschermingsmaatschappij te Brugge had Rühl goede relaties, en was hij goed bevriend met diens stichter, De Corte. Hetzelfde kan gezegd worden over de Koninklijke Maatschappij van Gent (Oost-Vlaanderen), waarbij hij ook goede contacten had met Van Wesemael en Spilthoorn, de twee pioniers van de vereniging daar. Ook hen wilde Rühl steunen, en doneerde hij in 1912 een eigen kar en een trekpaard, zodat ze daar een dienst konden stichten voor de zwerfdieren.³⁵³ Met de Koninklijke Maatschappij ter Bescherming van Dieren in Brussel, verliep de relatie veel stroever. Rühl verweet hen meermaals geen standpunt te durven innemen over vivisectie, alsook dat ze nooit de problematiek van de zwerfdieren hadden aangepakt in Brussel. Ook in 1902 had er een wedstrijd voor paardenkoersen plaatsgevonden, en die stond onder de steun van de Koninklijke Maatschappij ter

---

³⁵² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1913, "A l'oeil droit de mes chers collègues des sociétés contre la cruauté envers les animaux."

³⁵³ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 176-88.

Bescherming van Dieren. Dit vond Rühl enorm ironisch, en hij liet dit luid en duidelijk blijken in OBV.³⁵⁴ Ook op de dierenbeschermingsmaatschappij in Luik had Rühl soms kritiek, die was gesticht door Gulikers, en Rühl betreurde het dat de vereniging amper wilde deelnemen aan de federatie van dierenbeschermers en nooit aanwezig was op de nationale congressen.³⁵⁵

Ook zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen, waarvan we de inhoud al hebben besproken, die Rühl schreef in 1903, verspreidde hij naar alle andere activisten. Het bronmateriaal gaf soms weinig indicatie of de andere dierenbeschermingsmaatschappijen echt rekening hielden met zijn kritiek, en het was moeilijk om hun directe respons te analyseren aangezien de bronnen uit Rühl's perspectieven werden geschreven. We zagen wel dat Rühl voornamelijk de andere dierenbeschermingsmaatschappijen probeerde aan te sporen om voornamelijk diensten en asielen voor zwerfdieren op te richten.³⁵⁶ Over het algemeen was er een goede band met de andere dierenbeschermers, en rapporteerde Rühl vaak op een uiterst positieve manier over de andere dierenbeschermers, met soms de uitzondering van de Koninklijke Maatschappij te Brussel. Ook de berichtgeving van de persartikels en post-mortem berichten toonden aan dat Rühl een inspiratiebron en een leidersfiguur was voor de andere dierenbeschermers.³⁵⁷

Ter conclusie van dit deel had Rühl had een specifieke visie op activisme en wou dan ook een langdurige mentaliteitsverandering teweegbrengen bij de mensen. Dit was waarom preventief activisme zijn voorkeur had ten opzichte van repressief activisme één van de hoofdredenen waarom hij de school, kinderen en onderwijzers als een van de belangrijkste doelgroepen beschouwde, aangezien zij de toekomst waren van de dierenbescherming. De moralisatie en educatie van doelgroepen was één van de belangrijkste manieren om deze mentaliteitsverandering te garanderen, aangezien dit zou leiden tot een duurzaam effect voor dierenbescherming. Rühl had ook een duidelijk besef van strategie in de voorstelling van dierenbescherming. Daarnaast zagen we soms dat Rühl om strategische redenen de menselijke voordelen van dierenbescherming belichtte in zijn magazine OBV, om meer bereik te krijgen. Rühl begreep dat hij niet enkel kon terugvallen op sentimentele redenen, en daarom propageerde hij vaak uit redenen van publiek nut en rationele legitimatie. Vaak waren echter oplossingen voor dierenbescherming, zoals de moralisatie van de mensen, ook strategieën van Rühl tegelijkertijd. Zo stelde hij soms de moralisatie van de mens voor als een motief van de

---

³⁵⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1908, "J'accuse;" *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, december 1902, "Raid international."

³⁵⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1913, "A l'oeil droit de mes chers collègues des sociétés contre la cruauté envers les animaux."

³⁵⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1913, "A l'oeil droit de mes chers collègues des sociétés contre la cruauté envers les animaux."

³⁵⁷ "Een edelmoedig streven: de strijd tegen de dierenmishandeling," *Het Laatste Nieuws* 09.10.1922.

dierenbeschermers, terwijl dit eigenlijk een doel was om dierenbescherming te bereiken – en hand in hand ging met een respect voor dieren. Ook zagen we dat niet alleen het extern imago van de dierenbeschermers ernst moest uitstralen, ook de interne organisatie van de dierenbeschermers moest strategisch en serieus zijn. Door zich intern sterk te organiseren, zouden zowel dieren beter geholpen worden, als mensen een groter respect krijgen voor dierenbescherming. Rühl zelf speelde een grote rol in het uitreiken naar de andere Belgische dierenbeschermers, en streefde voor een samenwerking.

7. De verspreiding van activisme en de respons op Jules Rühl

In Rühl's handleiding voor dierenbeschermers, gaf hij een kort antwoord op de vraag voor wie activisme bestemd was: namelijk voor iedereen. Rühl wilde zoveel mogelijk mensen bereiken. Toch waren bepaalde doelgroepen belangrijker dan andere. In dit luik zal geanalyseerd worden hoe het activisme van Jules Rühl werd ontvangen door enkele van zijn doelgroepen, en hoe de interacties verliepen tussen Rühl en deze groeperingen van 1897 tot 1914. Dit zal enerzijds aantonen wat voor tactieken Rühl gebruikte naar de doelgroepen, en hoe de tactieken werden ontvangen omtrent zijn activisme. De analyse van deze respons zal gebeuren via het magazine *Onze Beste Vrienden*. Rühl achtte zijn magazine OBV als het belangrijkste middel van activisme, en wist dit ook te verspreiden naar veel van zijn doelgroepen.

In 1901 stuurde het kleine magazine 10.000 exemplaren elke maand uit, en werd het ook gratis geadresseerd aan alle onderwijzers.³⁵⁸ Dit zou uitbreiden doorheen de jaren. Hij zou dit magazine op een gratis kost ook naar ministers en andere belangrijke politici, naar clerici, elke maand sturen. Wat de precieze respons was, is een beetje moeilijk te achterhalen uit het bronmateriaal. Ook verspreidde hij dit soms gratis naar andere doelgroepen, zoals de politici van Brussel en de chefs van de stations. In OBV stelde hij dat de stationschefs dit goed hadden ontvangen en welwillend correspondeerden. Daarnaast had hij ook andere lezers die zich vrijwillig abonneerden. Dit is een beetje afhankelijk van jaartal tot jaartal, maar naarmate de jaren vorderden, steeg dit nummer ook.³⁵⁹ Via OBV kon Jules Rühl vele mensen bereiken, en dit was voor hem de voornaamste manier om contacten te leggen en zijn boodschappen te verspreiden. In 1911 in maart stelde Rühl dat dagelijks 25 brieven beantwoord moesten worden. Dit geeft aan hoe een lezerspubliek Rühl had weten te

---

³⁵⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1901, "Avis important."

³⁵⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1909, "Propaganda."

vergaren over de jaren heen, door de promotie van zijn magazine. Rühl stak zelf veel tijd in het onderhouden van persoonlijke contacten met zijn lezers. Soms verschenen ook brieven van lezers in het magazine OBV, onder een correspondentierubriek.³⁶⁰

Via zijn andere propaganda probeerde hij andere beroepen warm te maken voor dierenbescherming, voornamelijk van de middenklasse en landbouwers, dit waren groepen met wie hij niet altijd persoonlijk contact had. In 1912 liet hij 100.000 kalenders drukken en 40.000 almanakken drukken. De jaarlijkse kalenders werden gestuurd naar 23.000 scholen voor geheel België, naar 42.000 landbouwers en nog eens 16.000 exemplaren naar andere beroepen waarbij de mensen in contact kwamen met dieren, zoals bijvoorbeeld veeverkopers en beenhouwers.³⁶¹ Ook werd er vermeld dat in 1909 ze alle kalenders waren gaan ophangen in Brusselse cafés, ongeveer 2500: de meerderheid was goed ontvangen, maar sommigen toonden ook wantrouwen.³⁶² Vanwege het bronmateriaal is het moeilijk de precieze respons op het propaganda-offensief van Rühl te achterhalen. Toch wist Rühl zijn propaganda aan vele doelgroepen te adresseren en te verspreiden, vaak op een gratis kost naar de belangrijkste doelgroepen. Nu zal geanalyseerd worden hoe de interactie tussen Rühl verliep en enkele andere van zijn belangrijke doelgroepen, en wat de respons op dit activisme was. Die analyse zal worden gedaan aan de hand van een inhoud van OBV. Er zal worden gekeken hoe Rühl over die doelgroep in kwestie sprak, en hoe Rühl zijn dierenbescherming voornamelijk propageerde aan die doelgroep.

7.1 De school en onderwijzers

Zoals we zagen was een moralisatie en het aanleren van een bewustwording tegenover dieren, één van Rühl's grootste oplossingen voor dierenbescherming.³⁶³ Dit maakte de kinderen één van zijn belangrijkste doelgroep, en bij extensie de onderwijzers en de school. Kinderen waren namelijk nog vatbaar voor een sensibilisering. Bij de dierenbeschermers zou hij blijven herhalen dat de focus op de school een garantie voor de toekomst was en dat de ze dit niet uit het oog mochten verliezen. Rühl vestigde dan ook zijn hoop op de scholen en op de kinderen, de toekomstige generaties, die, veel

---

³⁶⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1911, "Avis."

³⁶¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1914, "Pourquoi nous voudrions voir se propager."

³⁶² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1909, "Propaganda."

³⁶³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1909, "Twee redevoeringen."

gevoeliger zou zijn dan de toenmalige: dit gegeven was ook een grote stimulans voor Rühl's vooruitgangsoptimisme.³⁶⁴

*“Oui, nous sommes, nous devons être des moralisateurs, des éducateurs. (...) C'est travailler pour l'avenir, car sauver les nids, c'est assurer les résolutions et l'enfant bon et sensible ne sera jamais un homme méchant.”*³⁶⁵

De rol van de onderwijzer was volgens Rühl om kinderen te behoeden van wreedheden jegens dieren, door ze gevoeligheid en liefde voor dieren aan te leren. Over het algemeen propageerde Rühl aan de onderwijzers de dierenbescherming voornamelijk als één die nuttig was voor de moralisatie van het kind. Dit was niet zo moeilijk – aangezien hij zelf de moralisatie van kinderen achtte als één van de belangrijkste middelen om een bewustzijn van liefde tegenover dieren te creëren. Rühl argumenteerde meermaals dat wanneer de onderwijzers hier meer aandacht aan gingen geven, uiteindelijk het volk beschaafder zou worden.³⁶⁶ Ook werd eerder in dit onderzoek geconstateerd dat Rühl argumenteerde dat wanneer kinderen dierenleed veroorzaakten op een bewuste manier, dit later zou leiden tot jeugddelinquentie. Ook wanneer kinderen ongewenst gedrag naar dieren toe toonden, zoals het achternazitten en opjagen van dieren, zou dit later leiden tot ergere vormen van wreedheid tegenover dieren. Kinderen hadden volgens Rühl een ingeboren wreedheid in zich, en die moest worden afgeleerd al op jonge leeftijd. Handelingen zoals het uittrekken van de poten van een insect en zo een weerloos dier laten lijden, zouden later kunnen leiden tot andere zelfs het doden en martelen van dieren. Het was aan de school en onderwijzer om die wreedheden af te leren volgens Rühl.³⁶⁷

In bijna elk nummer van OBV verscheen een terugkerend deeltje “voor onze jonge lezers.” Dit waren kortverhaaltjes die op een eenvoudige en humoristische, maar ook moraliserende wijze bedoeld waren om de jonge lezers aan te leren om goedheid tegenover dieren te tonen.³⁶⁸ Ook de jaarlijkse kalenders van de vereniging werden jarenlang aan de scholen bezorgd, altijd zonder kosten voor de ontvangers, en gefinancierd door giften of door de directie.³⁶⁹ Daarenboven kregen scholen en

---

³⁶⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1902, “Aux protecteurs de notre oeuvre.”

³⁶⁵ Rühl, *Manuel des sociétés*, 40.

³⁶⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1898, “De rol van de onderwijzer.”

³⁶⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1898, “De rol van de onderwijzer.”

³⁶⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1903, “Pour nos jeunes lecteurs.”

³⁶⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1912, “Notre propaganda.”

onderwijzers die het goede voorbeeld hadden getoond, beloningen of werden ze met dankbetuigingen opgenomen in OBV.³⁷⁰

Wanneer Rühl uitreikte naar de onderwijzers en de scholen, wees hij altijd op het uiterst positief effect dat dierenbescherming had voor de moraliteit van de kinderen in kwestie, ook naar mensen toe. De bronnenanalyse toonde aan dat Rühl tijdens zijn activisme veel onderwijzers wist te bereiken. Het werd aangetoond door de brieven van onderwijzers in OBV in de categorie “correspondentie” dat zij zich achter de dierenbeschermingsbeweging van Rühl schaarden.³⁷¹ Rühl zei zelf ook dat het voeren van persoonlijk activisme bij onderwijzers de meeste vruchten afwierp, en hij bedankte hen vaak voor de grote respons.³⁷² Rühl stelde dat vele onderwijzers vaste correspondenten waren geworden van de dierenbeschermers, en Rühl applaudiseerde dat ze al een groot werk hadden gedaan voor de verzachting van de zede van kinderen.³⁷³ Dit weerspiegelde zich ook in de aanwezigheid van een toch wel aanzienlijk aantal onderwijzers bij het internationaal congres van dierenbeschermers te Verviers in 1905.³⁷⁴ Toch schreef Rühl ook dat, desondanks het vele activisme naar de onderwijzers toe en de hoge respons, er nog steeds er vele onderwijzers waren die geen of amper interesse toonden in de dierenbeschermingsbeweging in 1912: hij hoopte dit in de toekomst te veranderen.³⁷⁵

7.2 De arbeidersklasse

In deze doelgroep, wilde Rühl voornamelijk de slachters, de mijnwerkers en de voermannen, alsook de gendarmerie bereiken: dit waren namelijk allemaal de beroepen van de arbeidersklasse die in contact kwamen met dieren. Al eerder zagen we dat Rühl zowel een materiële als morele verbetering wilde voor de arbeidersklasse (dit was onlosmakelijk verbonden aan dierenbeschermingskwestie). Dit is ook hoe Rühl dit zou propageren aan die doelgroepen. Ook in dit geval zou hij persoonlijk uitreiken naar de groeperingen in kwestie, en directe contacten met hen onderhouden. Hij zou een open brief sturen naar alle slachters in Brussel-Kuregem liet hij publiceren in OBV 1913. Hij opende de brief met de volgende woorden:

---

³⁷⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1901, “Merci.”

³⁷¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober-november 1912, “Correspondances.”

³⁷² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1908, “L’Action personnelle et directe en matière de protection des animaux.”

³⁷³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, december 1898, “Aan onze beste medehelpers.”

³⁷⁴ *Sociétés conte la cruauté envers les animaux, Congrès International tenu à Verviers*, 119-25.

³⁷⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober-november 1912, “Correspondances.”

“Chers camarades, nous venons faire un appel à tout ce que l’abattoir de Bruxelles et de Cureghem compte d’hommes de coeur, de volonté et d’intelligence. Nous estimons et aimons ces vaillants travailleurs, engagés dans le rude dangereux travail de l’abatage, qui peinent souvent dur pour élever leurs familles, nous ne demandons qu’améliorer leur sort. Nous sommes leurs amis, qu’ils ne l’oublient pas. Aujourd’hui, nous venons faire un appel à leur pitié.”³⁷⁶

Rühl wou in de brief allereerst zoveel mogelijk aantonen dat hij respect had voor het beroep van de slachters, en dat hij ernaar streefde om hun zwaar beroep te verbeteren. Door respect te uiten naar de slachters, hoopte Rühl hun medelijden te kunnen aanzwengelen tegenover slachtdieren en dierenbescherming. Hij argumenteerde dat de menselijkheid de belangrijkste reden was om de dieren een snelle en pijnloze dood te geven.³⁷⁷ Zoals in de actieterreinen verklaard, wilde Rühl dat de slachthuismedewerkers een opleiding kregen, zodat ze professioneel opgeleide mensen zouden worden. Ze moesten technieken aangeleerd krijgen en ook een moralisatie. Rühl ging vaak zelf ter plaatse en demonstreerde hij hoe de apparaten en de slachtmethodes in de praktijk moesten omgezet worden. Ook hier zien we Rühl’s voorkeur voor persoonlijke en direct activisme.³⁷⁸ Rühl beschreef in 1913 dat, over het algemeen, de respons van de slachters op zijn interventies en demonstraties redelijk goed was, en dat vaak klikte het tussen hen.

“Les abatteurs savent que nous sommes animés à leur égard d’intentions bienveillantes. Nous pansons leurs blessures quans il leur arrive des accidents. C’en est assez pour établir, entre eux et nous, un courant de sympathie qui profite largement, aux animaux qu’il sont appelés à sacrifier.”³⁷⁹

De goede band tussen beide zorgde ervoor dat de slachters juist meer aangemoedigd waren om ook de nieuwe slachtmethodes toe te passen en sympathieën te hebben voor dierenbescherming. Dit staafe Rühl in OBV 1914 in een rapport over de werken die in het slachthuis verricht waren het laatste anderhalve jaar, dat stelde dat ze erg populair waren geworden:

---

³⁷⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1913, “A tous ceux qui sont engagés dans le trafic des abattoirs.”

³⁷⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1913, “A tous ceux qui sont engagés dans le trafic des abattoirs.”

³⁷⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1908, “L’Action personnelle et directe en matière de protection des animaux.”

³⁷⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1913, “Avantages d’une police spéciale au point de vue de la protection du charretier et du cheval.”

“Nous avouerins volontiers que nous sommes devenus très populaire dans le monde des abatteurs et des bouviers. Ils aiment à voir, au milieu d’eux, leur Président, ainsi qu’ils ont l’habitude de nous appeler. Ils ont senti que nous avons pour eux une véritable sympathie, ils ont été sensibles à cette marque d’intérêt, la seule qu’ils aient peut être jamais reçue de la société bourgeoise et ils nous en ont su gré.”³⁸⁰

Rühl stelde zelfs in bovenstaand citaat dat de slachters zelf de gewoonte hadden om de dierenbeschermingsmaatschappij te bellen met vragen en updates. Meer nog stelde Rühl, in bovenstaand citaat, was dit één van de eerste keren dat ze interesse en sympathie hebben gekregen van een persoon uit de bourgeoisie. De steun van de slachters verwierf Rühl door zijn woorden ook in daden om te zetten: hij ging zich in de middens van de slachters te begeven, om door op wekelijkse basis naar slachthuizen te gaan te gaan en actief humane slachtmethodes te tonen.³⁸¹ Rühl zei dat de positieve effecten voor de slachtdieren groots waren, en dat de slachters enkel de opleiding ontbraken, maar nu capabele en coöperatieve mensen waren geworden die dierenbescherming hoog in achting namen.³⁸² Op te merken is dat na Rühl’s dood, de slachthuismedewerkers van Brussel-Kuregem maar liefst 1000 franken hadden gedoneerd voor de oprichting van een standbeeld. Dit bedrag was ongeveer 1/6 van het volledige ingezamelde geld, en weerspiegelde de steun, en het respect die hij doorheen zijn leven gekregen had van de Brusselse slachters uit het slachthuis van Kuregem.³⁸³

In tegenstelling tot de band met de slachters, was de klik met de directeurs van de slachthuizen daarentegen zeker niet zo goed. Rühl verweet hen namelijk vaak de zware omstandigheden waarbij de slachters te werk moesten gaan. In zijn rapport klaagde hij de lange werkuren van de slachters aan, alsook dat hun beroep zeer hard was. Rühl verweet de directeurs geen interesse te hebben voor het lot van de slachters noch voor de dierenbescherming, en dat ze geen mindere interesse konden getoond hebben.³⁸⁴

Naast de slachters, vergaarde Rühl ook de steun van sommige koolmijnwerkers, gendarmen en voermannen. Ook hier ging hij op eenzelfde manier te werk, via persoonlijk en direct activisme. Rühl stuurde hen brieven, toonde een respect voor de arbeiders en hun beroep, pleitte daarnaast voor een materiële en morele verbetering van de arbeiders, en vroeg vervolgens of de arbeiders de

---

³⁸⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1914, “Un an et demi travaux forcés dans les abattoirs.”

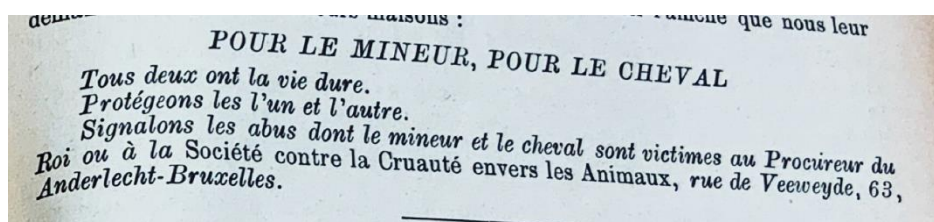
³⁸¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1914, “Un an et demi travaux forcés dans les abattoirs.”

³⁸² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1914, “Un an et demi travaux forcés dans les abattoirs.”

³⁸³ Verlot, “De geschiedenis van de dierenbescherming in België,” 172.

³⁸⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1914, “Un an et demi travaux forcés dans les abattoirs.”

dierenbescherming wilden steunen. Hij vroeg ook altijd een specifieke vraag en stelde een verwachting.³⁸⁵ Zo was ook het gevolg bij de koolmijnwerkers, die hij het volgende stuurde:

Figuur 12: Deel van een brief die Rühl verstuurde naar de kolenmijnwerkers. *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1909, "Une autre appel."

Rühl beschreef in de daaropvolgende jaren dat de koolmijnwerkers persoonlijk schreven naar Rühl over wantoestanden die de paarden meemaakten in de mijnen. Dat liet Rühl ook publiceren, tezamen met een oproep naar de overheidsdiensten, om zo snel mogelijk werk te maken van een speciale inspectiedienst in de mijnen.³⁸⁶ Ook pleitte Rühl in OBV voor een betere bescherming van de gendarmerie, wiens beroep hij onderbetaald noemde.³⁸⁷ Een tactiek die hij toepaste was door zowel persoonlijke en directe actie te ondernemen, te streven voor zowel een morele en materiële verbetering van zijn doelgroep en een specifieke verwachting van hen te stellen. Dit werkte vaak zeer positief, zo stelde hij zelf, en zo wist Rühl enkele groeperingen van de arbeidersklasse warm te maken voor dierenbescherming.³⁸⁸

7.3 Ministers, rechters, het parlement, de senaat, etc.

Een derde doelgroep die Rühl essentieel voor de dierenbeschermingsbeweging, om structurele veranderingen teweeg te brengen op basis van de wetgeving, waren de ministers, de rechters, het parlement en de senaat. Ook wederom zien we hier hoe Rühl zelf veel aan persoonlijke activisme deed. Zo stuurde hij gratis aan deze doelgroep maandelijks zijn eigen magazine OBV. Daarnaast zond hij ook open brieven aan sommige ministers om vele dierenbeschermingsproblematieken aan te kaarten.³⁸⁹ Rühl stuurde vaak over specifieke problematieken van dierenbescherming naar de ministers die daarvoor bevoegd waren. In een artikel van OBV schreef Rühl zelfs dat er geen dag voorbij ging dat hij de autoriteiten iets stuurde, maar helaas amper een respons kreeg, wat hem duidelijk frustreerde.³⁹⁰

³⁸⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1909, "Une autre appel."

³⁸⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1914, "Pour les chevaux de mine."

³⁸⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1913, "Un peu de respect s.v.p."

³⁸⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1908, "L'action personnelle et directe en matière de protection des animaux."

³⁸⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1913, "Lettre à M le Ministre des chemins de fer."

³⁹⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1911, "Pourquoi je suis féministe."

Meermaals klaagde hij de desinteresse aan van de ministers wanneer het ging over dierenbescherming, dat dit voornamelijk op de lange baan werd geschoven. Hij reikte uit vooral voor systematische veranderingen, zoals onder andere de verbetering van het transport van vee, waarvoor hij meermaals de ministers van transport en agricultuur stuurde.³⁹¹

*“Supposons que l’Etat Belge, au lieu de grouper les voyageurs à dix dans chaque wagon, les entasse à quinze ou davantage. Il est probable que les intéressés, même s’ils se rendent de Bruxelles à Ostende, arriveront toujours en via à destination, mais au prix de quelles souffrances!”*³⁹²

Bovenstaand citaat geeft de frustraties weer die Rühl had voor de desinteresse van de politiciers en de ministers voor dierenbescherming. Dit bleek een algemene terugkerende trend die Rühl aankaarte, en zelf ook uiterst jammer vond en onnoemelijke frustraties bij hem bracht.³⁹³ Hoewel de respons op zijn brieven in het algemeen uiterst mager was, slaagde Rühl er wel in om sympathieën te verkrijgen van belangrijke politiciers.

In 1901 raakte Rühl in de knoop met het gerecht. Vanwege een persoonlijke interventie bij hanengevechten, werd hij veroordeeld tot een boete en een gevangenisstraf van enkele dagen.³⁹⁴ Het effect en de weerklank van dit voorval was groot, en werd uitgebreid door de pers gerapporteerd. Dit zorgde ervoor dat de de problematiek van het hanengevechten uiteindelijk terecht kwam bij het Belgische parlement.³⁹⁵ Henri Carton de Wiart (1869-1951) legde dit voorval voor bij de sessie van 27 juni 1901 aan de minister van justitie. Carton De Wiart beschreef Rühl als een eervolle en genereuze man, die zich inzette voor alle sociale en humanitaire werken – en enkel de wrede hanengevechten een halt wilde toeroepen, maar tevens ook de gevolgen van zijn acties en bijgevolg zijn veroordeling accepteerde. Dit zorgde voor een debat in het parlement over de hanengevechten, en hoe de gendarmen soms weigerden te interveniëren – en daarnaast ook over de hanengevechten zelf en de moraliteit van wrede spelen. Een dag later zouden zowel Lorand, een linkse politieker als Hector Denis

---

³⁹¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1904, “Transport du bétail.”

³⁹² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1904, “Transport du bétail.”

³⁹³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1911, “Pourquoi je suis féministe.”

³⁹⁴ Hij werd aangeklaagd op aanklachten van het binnentreden van eigendom dat niet het zijne was, en daarnaast van verbaal geweld tegenover de gendarmen die bij het hanengevecht aan het assisteren was. Zie: *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus-september 1901, “L’affaire des combats de coqs de Goé.”

³⁹⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus-september 1901, “L’affaire des combats de coqs de Goé.”

(1842-1913), een zeer invloedrijke socialist in België, zich hierover uitspreken in het parlement. Beiden prezen de interventie van Rühl bij het hanengevecht, waarbij ze ook het demoraliserende karakter en de slechte invloed op kinderen aanduidden. Denis sloot zijn redevoering af met te zeggen dat alle vrienden van de socialistische partij zich achter deze boodschap van dierenbescherming moesten scharen, en dat hij hoopte dat de ministers acties zouden ondernemen. Rühl prees in OBV dat de drie grote partijen van de kamer akkoord gingen dat hanengevechten van een voorbij tijdperk waren en zoveel mogelijk onderdrukt moesten worden.³⁹⁶ Toch zou dit niet leiden tot een effectieve steun van de partijen aan Rühl, en bleven het voornamelijk bij woorden. Dit gaf echter Rühl wel de hoop om in de toekomst de socialistische partij aan zijn kant te verkrijgen.

Van twee andere invloedrijke Belgische politici zou Rühl wel de steun verkrijgen.³⁹⁷ We vermeldde Jules Lejeune (1828-1911) al eerder als één van de belangrijkste voortrekkers om de kinderbescherming op de kaart te zetten in België. Lejeune was naast een jurist en minister van de staat, zelf ook veel betrokken met filantropisch werk zoals de kinderbescherming. Rühl correspondeerde voornamelijk met Lejeune om hem advies te vragen omtrent gerechtelijke kwesties.³⁹⁸ Lejeune werd in 1905 de erepresident van Rühl's *Maatschappij jegens wreedheden tegen de dieren* te Verviers, en steunde ook financieel het Internationaal Congres van dierenbeschermers te Verviers. Lejeune was toen minister van de staat, en betuigde steun aan de dierenbeschermingsbeweging en sprak met lovende woorden over het werk van Rühl. Opmerkelijk is het eigen sentiment dat Lejeune liet blijken, die hij voelde voor dierenbescherming. Lejeune's steun aan Rühl's maatschappij dus waarschijnlijk van persoonlijk aard was, door een eigen gevoel van onrechtvaardigheid bij het zien van dierenleed. De persoonlijke brieven die Rühl stuurde naar Lejeune, moedigden waarschijnlijk de dierenbescherming bij hem aan.³⁹⁹ Ook toen Lejeune stierf was Rühl uiterst geëmotioneerd, aangezien ze vrienden van elkaar waren geworden.⁴⁰⁰

Een tweede juridische consult die Rühl wist te scharen achter de dierenbeschermingsbeweging, was socialist Edmond Picard (1836-1924), die zijn leven gewijd heeft aan de bescherming van de zwakkeren in de maatschappij. Picard wilde als socialist geen radicale maatschappijverandering maar met een

---

³⁹⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus-september 1901, "L'affaire des combats de coqs de Goé."

³⁹⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1914, "La protection des animaux au Sénat."

³⁹⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1905, "Notre referendum sur les jeux et sports cruels."

³⁹⁹ *Sociétés contre la cruauté envers les animaux, Congrès International tenu à Verviers*, 12-3.

⁴⁰⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1911, "Nécrologie."

geleidelijke invoering zijn ideaalbeeld bereiken. Picard heeft zich onder de socialisten nooit als een voorman opgedrongen, maar heeft wel veel invloed gehad op zijn tijdsgenoten. Volgens Picard ging het recht ging uit van de principes van rechtvaardigheid, en was toepasbaar op geheel de maatschappij, en zou voornamelijk de zwakken moeten beschermen.⁴⁰¹ Al in 1905 verscheen een respons van Edmond Picard naar aanleiding van een circulaire die Rühl had rondgestuurd, waarin Picard zich achter de boodschap van de dierenbeschermingsbeweging schaarde. Hierbij schreef Picard over het belang van de repressie van excessieve en onnodige wreedheden tegen de dieren, en duidt dit aan als zeer belangrijk voor de morele staat van de maatschappij. Picard aanschouwde diegenen die niet akkoord gingen met de zachtheid en het respect waarmee dieren moesten behandeld worden, als barbaren. Tegen het einde vergeleek hij die zelfs met grotbewoners (*cave men*) en onze kannibalistische voorgangers en carnivoren. Dierenbescherming paste in het beschavingsoffensief volgens Picard.⁴⁰² Na de dood van Jules Lejeune in 1911, nam socialist Edmond Picard de rol over als ere-president van de maatschappij te Verviers.⁴⁰³ Dit ere-presidentschap was voor Rühl ook om strategische redenen: Rühl vermeldde dan ook vaak de steun van beide raadgevers in zijn promotie. Dit gaf namelijk een grotere legitimatie aan de dierenbescherming, want de steun van twee befaamde politiciers straalde seriositeit uit⁴⁰⁴

Hoewel sommige politiciers op een symbolische manier achter Rühl stonden, leidde dit tot weinig actie in de realiteit. Deze magere respons frustreerde hem duidelijk meermaals doorheen de tijd. Toch slaagde Rühl erin om de steun te krijgen van enkele belangrijke contemporaine politiciers, en bekend te worden in die milieus. Voornamelijk van de socialisten Denis, Picard en Lorenz had Rühl al een goede respons verkregen, maar dit leidde niet echt tot directie acties. Rühl's activisme bij de ministers en het parlement zou eigenlijk pas later zijn vruchten afwerpen, namelijk in 1929 toen hij eindelijk de legislatie wist te bereiken toen het eerste wetsontwerp voor dierenbescherming, zelf geschreven door Jules Rühl, werd aangenomen.⁴⁰⁵

---

⁴⁰¹ Deferme, "Uit de ketens van vrijheid," 186-9.

⁴⁰² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1905, "Cruautés envers les animaux."

⁴⁰³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1913, "Une consultation intéressante."

⁴⁰⁴ "Hommage de M. Ruhl," *Le Peuple*, 22.06.1911, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

⁴⁰⁵ Verlot, "De geschiedenis van de dierenbescherming in België," 21-5.

7.4 De pers

Rühl beschouwde de pers als één van de belangrijkste middelen om de ideeën van de dierenbeschermingsbeweging te verspreiden – de pers was namelijk gratis en had een zeer groot bereik van mensen. Dit zat dus vervat in zijn bredere propaganda-offensief. In zijn handleiding spoorde hij dierenbeschermingsmaatschappijen aan om zoveel mogelijk te rapporteren aan de pers wat de maatschappij aan het doen was, op een korte en beknopte manier. Zelf deed hij dit geregeld en stuurde hij op wekelijkse basis berichten naar de Waalse pers.⁴⁰⁶ Uit de analyse bleek dat redelijk veel persorganen de artikels en inzendingen van Rühl overnamen, onder andere *Le Soir*, *Le Patriote*, *Le Peuple*, *Le Petit Blue*, *Le Gazette de Charleroi*, etc. Over het algemeen was de interactie tussen de pers en Rühl zeer goed: ze namen veel artikels van Rühl over en ze stonden zeer gunstig ten opzichte van zijn activisme.⁴⁰⁷

Opmerkelijk is de interactie tussen het magazine *Le Peuple* en Rühl. Die interactie ging verder dan enkel rapportage, en zorgde er mede voor dat Rühl de arbeidersklasse kon bereiken. *Le Peuple* was een socialistisch orgaan dat opgericht was in 1885, door idealisten die de sociale orde wilden veranderen. Het magazine wilde de echten van de meest zwakken van de maatschappij, “de *faibles*,” verdedigen.⁴⁰⁸ Al in 1899 organiseerde het huis van *Le Peuple* uit Verviers een conferentie waarbij Jules Rühl kwam spreken over de dierenbescherming en hoe deze gelinkt was aan de sociale kwestie.⁴⁰⁹ Van 1898 tot 1914 deed Rühl meermaals artikels publiceren in *Le Peuple*.⁴¹⁰ De krant *Le Peuple* was verbonden aan het syndicaat van de voermannen, voor trekhonden en trekpaarden, en via een correspondentie *Le Peuple* wist hij dit syndicaat te bereiken. Rühl gaf daar een conferentie, waarbij hij de voermannen aanraadde om weg te blijven van alcohol: dat voornamelijk kon leiden tot verderf. Daarnaast verkondigde Rühl dat men altijd de paarden met goedheid moest behandelen: niet enkel had de voerman rechten, hij had ook de plicht om zijn paard met goedheid te behandelen. In het artikel vermeldde *Le Peuple* dat zijn speech een grote indruk had nagelaten op het talrijke publiek. Vervolgens werd zelfs voorgesteld door medestanders om zelfs een technische school voor de voermannen op te

---

⁴⁰⁶ Rühl, *Manuel des sociétés*, 22.

⁴⁰⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1902, “à Bruxelles.”

⁴⁰⁸ Katrien Alderweireldt, “Les archives du journal *Le Peuple*,” *Brood & Rozen* 2, nr. 3 (1997): 55-61.

⁴⁰⁹ “A Verviers,” *Le Peuple*, 18.12.1899.

⁴¹⁰ “Deux poids et deux mesures,” *Le Peuple*, 03.02.1907, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020; “Le desarroi aux chemins de fer,” *Le Peuple*, 19.12.1914, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020; “Pour protéger les animaux,” *Le Peuple*, 30.12.1913, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020; “Ignobles cruautés à l’abattoir de Cureghem,” *Le Peuple*, 29.03.1912, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

richten, iets wat Rühl ook bewonderde. Het artikel eindigde met een aansporing: ‘*Arbeiders van het transport, volg zijn raad: alles aan het syndicaat.*’⁴¹¹ Twee maanden later – zowel in maart als april, vermeldde *Le Peuple* ook twee evenementen uit 1912, en een ervan betrof de arbeiders van het transport waar Rühl ook een gelijkaardige conferentie kwam geven, met gelijke positieve reacties en uitkomsten.⁴¹²

Ondanks over het algemeen een uiterst goede band met de pers, lag Rühl ook meermaals in de clinch met de Waalse pers, en dit was bijna altijd wanneer het ging over vivisectie. In 1907 verscheen in *Le Peuple* een artikel dat stelde dat vivisectie genoodzaakt was voor de progressie van de fysiologie. Dit maakte Rühl furieus, en hij schreef onmiddellijk een weerwoord. Wanneer *Le Peuple* de respons echter van Rühl weigerde te publiceren, liet Rühl zijn brief in OBV publiceren. Rühl omschreef in die open brief de vivisectie als een wrede marteling, waarbij hij argumenten van de darwinistische doctrine aanhaalde om zijn argumenten op een filosofische basis te staven. Daarnaast argumenteerde Rühl dat vivisectionisten hun experimenten – na ze op dieren te hebben uitgeoefend – verderzetten op arme zieken in de ziekenhuizen.⁴¹³ Dit was geen geïsoleerd voorval: ook met andere kranten zou hij om zelfde redenen soms problemen ondervinden, zoals onder andere met de krant *Le Patriote* en ook *Gazette de Spa*.⁴¹⁴ Dit toonde aan dat wanneer Rühl zijn filosofische argumenten aanhaalde, ter legitimatie van de anti-vivisectie, dit niet altijd op een positieve manier werd onthaald door de pers. Ook werd er doorheen de tijd ook gespot met Jules Rühl in satirische magazines, zoals onderstaande prent weergeeft. Deze karikatuur verscheen in een satirisch magazine in België, alhoewel niet bekend is uit welke. Het toont Jules Rühl die een paardenkar voorttrekt, met op de kar een afbeelding van de bekende plakaten die de dierenbeschermingsmaatschappij verspreidde “Behandel de dieren met goedheid.” De afbeelding toonde drie verschillende dieren, daarmee verwijzend naar de inzet van Rühl voor de behandeling van paarden die een kar voorttrekken, zwerfhonden en de bescherming van vogels.⁴¹⁵

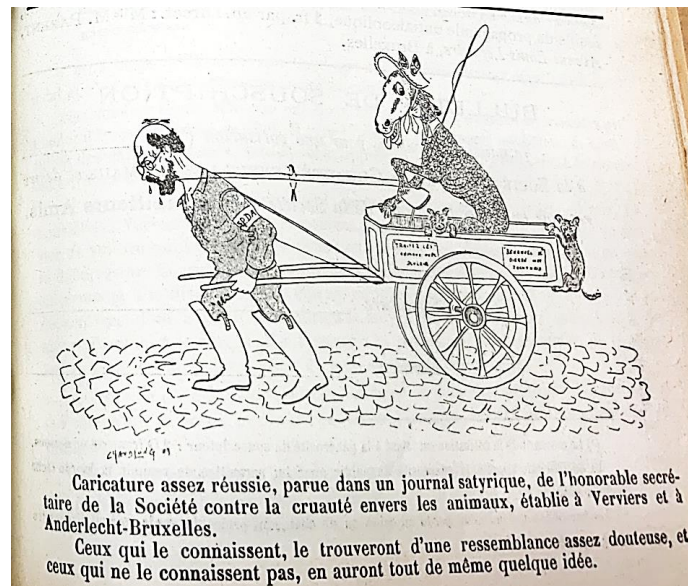
⁴¹¹ “M. Ruhl à la Maison de Peuple,” *Le Peuple* 16.01.1912 beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

⁴¹² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1912 “Action commune de la société contre la cruauté envers les animaux et du syndicat des conducteurs de chevaux.”

⁴¹³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1907, “La lutte contre la vivisection.”

⁴¹⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1914, “Encore le chanoine Appelmans” ; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1905, “À propos de la vivisection.”

⁴¹⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1913.

Figuur 13: Afbeelding van Jules Rühl uit een onbekende satirische krant. *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1913, 35

Toch hadden die conflicten uit de analyse weinig invloed op een lange termijn. In het algemeen had de pers een groot respect voor Jules Rühl. Zijn doorzettingsvermogen werd vaak bejubeld. Hij werd tijdens zijn leven omschreven als de “apostel” of “de bellichamer van de dierenbeschermingsbeweging in België.” Dit is ook te merken in de artikels die in de pers verschenen na Rühl’s dood in 1936. Hier zou hij in de persbladen herinnerd worden op een uiterst positieve manier. Zijn toewijding aan de dierenbeschermingsbeweging werd benadrukt, alsook het feit dat hij, onvermoeibaar, elke dag van zijn leven gespendeerd heeft aan zijn filantropisch werk.⁴¹⁶

7.5 Resterende doelgroepen

Een andere doelgroep die Rühl zou proberen warm maken voor dierenbescherming, waren de clerici. Rühl probeerde meermaals de geestelijken te overtuigen deel te nemen aan de dierenbescherming. In het magazine werd verteld dat meerdere geestelijken en bisschoppen brieven hadden gestuurd naar de maatschappij te Verviers, waarbij ze erkennen samen te willen werken met het werk van de dierenbescherming.⁴¹⁷ Ook verstuurde Rühl maandelijks een gratis kopie van OBV aan alle clerici en hield hij persoonlijke contacten met hen. Zo verzond Rühl allerlei brieven naar geestelijken om hun steun te vragen voor de dierenbeschermingsbeweging. Rühl gaf voornamelijk religieuze argumenten om de bewering te ontkrachten dat de mens zich meester mocht maken van alle dieren. Hij vertrok

⁴¹⁶ “Dierenvriend overleden,” *Het Laatste Nieuws*, 03.01.1937, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

⁴¹⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1899, “De geestelijkheid en de dierenbescherming.”

vanuit het principe dat zowel mensen als dieren wezens waren van God. Aangezien God niet handelt uit onverschilligheid, en dieren hier op aarde heeft geplaatst met een reden tot bestaan, is het niet aan de mens om te bepalen over het lot van dieren. Als de mens deze wezens van God gebruikt naar eigen belang, zonder enige verantwoordelijkheden of limieten, zou de mens zich als het ware verheven tot een soort god. De mens had dus verantwoordelijkheden.⁴¹⁸ Rühl bekritiseerde clerici en de katholieke partijen die zich niet bezighielden met dierenbescherming, zeggende dat het inconsistent was met de doctrine van Christus.⁴¹⁹ Van sommige clerici kreeg Rühl een uiterst goede respons en persoonlijke brieven. In die brieven werden telkens religieuze argumenten beschreven van individuele clerici, waarom het katholicisme en dierenbescherming hand in hand kan gaan.⁴²⁰

Toch zat Rühl soms zwaar in de clinch met geestelijken, zoals het geval was met clericus Appelmans. Naar aanleiding van de uitspraken van kanunnik Appelmans, die uitspraken had gedaan over de vivisectie. Appelmans was daarnaast een professor in de moraalwetenschappen: volgens hem mochten dieren zonder enige restricties gebruikt worden voor vivisectie, en ook voor andere gebruiken van de mens. Volgens hem was dierenbescherming niet nodig voor de dieren zelf – maar énkél voor de moraliteit van de mens. De vivisectie aanschouwde Appelmans als een kwaad dat verantwoord was aangezien dit essentieel was voor de wetenschappelijke vooruitgang: aangezien God de dieren had gecreëerd opdat de mens die volledig mocht gebruiken, was vivisectie een verantwoorde zaak. Dit viel niet in goede aarde bij de Rühl. Hij bestempelde in een open brief de visies van Appelmans als egoïstisch, en niet consistent met evolutieleer. Hij adresseerde dan ook naar alle clerici brieven om Appelmans' visies te verwerpen in de katholieke doctrine. Daarnaast voerde hij ook een campagne tegen Appelmans en was Rühl zeker niet schuw om ook kleinerende termen te gebruiken en met Appelmans te spotten.⁴²¹ Dit toonde aan dat Rühl zich soms wel liet leiden tot sentimenten en verontwaardiging over bepaalde situaties, voortkomend uit een grote frustratie.

Verder probeerde Rühl nog zoveel mogelijk andere mensen te bereiken. Rühl gaf over het gehele land conferenties en lezingen om zo mensen warm te maken voor de dierenbeschermingsbeweging. Deze conferenties en lezingen gebeurden bij tal van verschillende groepen in de maatschappij: iedereen die hen wilde ontvangen: aan de universiteit, aan de vereniging voor vegetariërs, in steden, in scholen, etc.⁴²² In die speeches benadrukte Rühl de veelzijdige aspecten van dierenbescherming, wederom

---

⁴¹⁸ Rühl, *Manuel des sociétés*, 1-8.

⁴¹⁹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 60.

⁴²⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1913, "L'église et la pitié envers les animaux."

⁴²¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1913, "L'église et la pitié envers les animaux."

⁴²² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1904 "Mouvement antivivisectionniste en Verviers"; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1902, "In Hesbaye"; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni

zowel de voordelen voor zowel mens als dieren.⁴²³ Volgens de rapporten in OBV sprak Rühl op een vlotte, sympathieke, soms humoristische manier en werden zijn conferenties goed ontvangen.⁴²⁴

Zo zagen we in de praktijk dat Rühl het sentimentele aspect van dierenbescherming eigenlijk amper gebruikte in zijn activisme, maar altijd terugviel op rationele argumentatie. De respons op Rühl was vaak positief en hij wist met zijn propaganda veel mensen warm te maken voor de dierenbescherming. We zagen dat Rühl vaak de persoonlijke en directe aanpak om activisme te voeren. Wanneer we zijn strategieën en interacties met de doelgroep analyseren, zagen we dat Rühl quasi altijd de veelzijdigheid van dierenbescherming benadrukte, en nooit iets specifiek belichten als éenig voordeel. We konden ook constateren dat Rühl in de praktijk zijn belichting van de positieve effecten van dierenbescherming soms verschilde, naargelang de doelgroepen waarmee hij te maken had. Zijn activisme dat gericht was aan de onderwijzers en de school benadrukte dat dierenbescherming een werk was van de moraliteit van de mensen, meer specifiek kinderen. Aan de ministers en het parlement benadrukte hij vooral het rechtvaardigheidsideaal van dierenbescherming, en kaartte hij voornamelijk specifieke problemen aan in België, die onrechtvaardig waren. Toch waren er soms wel frustraties bij Rühl doorheen de tijd wanneer mensen geen gehoor gaven aan zijn dierenbescherming. Voornamelijk bij de ministers, rechters en parlementsleden was dit het geval. Aangezien zij de personen waren die het land moesten leiden, kon Rühl de desinteresse van hen nog minder begrijpen. Bij de arbeidersklasse zagen we dat Rühl de steun wist te verkrijgen door persoonlijk respect te uiten voor hun beroep, en zelf activisme te voeren voor de morele en materiële verbetering van hun toestanden. Hierbij legde Rühl juist de gelijkenissen, dat zowel de dieren als arbeiders beiden onderdrukt werden. Naar de clerici toe probeerde Rühl dan weer religieuze argumentatie te gebruiken.

Toch werd niet altijd zijn rationele argumentatie goed ontvangen. Rühl's activisme werd niet altijd op een positieve manier werd ontvangen wanneer hij terugviel op het darwinisme als argumentatie. Dit betrof voornamelijk wanneer hij anti-vivisectie wilde legitimeren. Dit werd weerspiegeld in de publicatie van de pers, die weigerde sommigen van zijn open brieven te publiceren. Ook de verantwoording van dierenbescherming op basis van de darwinistische visie werd zelfs door de lezers van OBV soms geprotesteerd.⁴²⁵

1902, "In Hesbaye; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1901, "A la société des végétariens de Bruxelles."

⁴²³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1902, "In Hesbaye."

⁴²⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1901, "A la société des végétariens de Bruxelles."

⁴²⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1907, "Le transformisme et la protection des animaux."

Hoofdstuk 3: Het transnationaal activisme van de dierenbeschermers en het egonetwerk van Jules Rühl

In dit hoofdstuk zal het transnationaal activisme en het ego-netwerk van Jules Rühl centraal worden gesteld. Zoals in de inleiding al werd vermeld, is tot op heden nog geen onderzoek gebeurd naar de manieren hoe dierenbeschermers in contact kwamen met elkaar, elkaar inspireerden en zelfs samenwerkten. Eerst zal geanalyseerd worden op welke manieren activisten met elkaar in contact stonden en correspondeerden en hoe precies transnationale ideeën van de dierenbeschermers verspreidden door de westerse landen. Vervolgens volgt een diachrone analyse van het ego-netwerk van Jules Rühl, waar gekeken wordt naar inspiratiebronnen voor het gedachtegoed en het activisme doorheen het *fin de siècle*. Belangrijk te vermelden is dat bij de schetsing van het ego-netwerk, dit uit noodzaak selectief zal zijn. Het is onmogelijk om het volledige ego-netwerk van Rühl in kaart te brengen, ook omdat er met een selectief tijds kader wordt gewerkt, dat niet omvattend is van Rühl zijn gehele leven. Zoals in de inleiding werd gezegd, wil een ego-netwerkbenadering de verspreiding van ideeën analyseren, om zo inzichten te krijgen tot het bredere engagement van activisten, in dit geval de dierenbeschermers, tijdens het *fin de siècle*.

8. Dierenbeschermers in contact tijdens het *fin de siècle*

8.1 Manieren van correspondenties via OBV en internationale congressen

Rühl zelf vond het belangrijk om contacten te hebben met buitenlandse dierenbeschermers en organisaties. Vaak verschenen artikels uit andere magazines in OBV, waardoor zo ook buitenlandse ideeën over dierenbescherming en activisme verspreid werden binnen België. Zelf was Rühl zeer goed op de hoogte van andere magazines uit het buitenland. Hieronder is een lijst die Rühl liet verschijnen in 1903 in zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen.⁴²⁶

---

⁴²⁶ Rühl, *Manuel des Sociétés*, 62-5.

leurs formes, sports p...

Journaux et Revues

Un certain nombre de sociétés ont leurs organes spéciaux. Celle de Londres édite le *Animal world*, superbe publication illustrée; une autre publication du même genre est éditée par S. G. Trist : *The animals' friend*. En Angleterre paraissent aussi *The Abolitionist*, *The animals' guardian*, journaux contre la vivisection. New-York édite *Our animals friends*. A Philadelphie paraît *Journal of Zoophily*, journal contre la vivisection. *The Maryland Society* édite un journal *Fair play for helpless animals*. Il est probable que bon nombre de sociétés, dans les autres états américains, ont également leur organe.

C'est l'Allemagne qui possède le plus de revues protectrices (*Thierschutzschriften*). Voici les principales : *Ibis*, organe de la Société allemande à Berlin, tandis que la Société berlinoise proprement dite édite, à côté d'un nombre colossal de tracts et brochures, *Thierschutzcorrespondenz*; *Schlesische Thierschutzzeitung*; à Breslau; *Allgemeine Thierschutzschrift*, à Darmstadt; *Zeitschrift des Verbandes Reinisch Westphälischer Thierschutzvereine*, à Cologne s/Rhin; *Deutscher Thier-*

freund (illustré), Leipzig; *Zeitschrift des Thierschutzvereins*, à Posen; *Cimbria*, *Zeitschrift des Verbandes Schleswigholsteinischer Thierschutzvereine*, à Schleswig; *Der Thierfreund*, à Stuttgart; *Der Thier und Menschenfreund*, organe des anti-vivisecteurs, à Dresde.

La Société de Paris édite un *Bulletin mensuel*. Une société contre la vivisection ainsi qu'une société dite d'Assistance aux Animaux existent également à Paris avec *L'Ami de l'Animal* pour organe.

La Société Royale de Bruxelles édite un *Bulletin mensuel*. D. plus, sont édités : *L'Ami des Animaux*, par la Société de Liège; *De Dierenbeschermers*, par la Société de Tongres-Maeseyck, et *Nos meilleurs Amis*, en flamand *Onze beste vrienden*, par la Société de Verviers.

En Hollande paraît *Androcles*; en Russie, à St-Petersbourg, paraît le *Mensch und Thier*; en Suisse sont édités : à Zurich, *Zürcher Blätter für Thierschutz*, à Genève, *L'Ami des Animaux*; la Société de Lisbonne fait paraître *O Zoophilo*. De plus, les sociétés d'Italie, de Suède, du Danemark et de Grèce ont également des organes spéciaux. A noter encore *The Humanitarian*, journal de la Ligue humanitaire, paraissant à Londres W. C. Chancery Lane 53, qui embrasse tout le mouvement humanitaire en Angleterre.

Figur 14: Lijst van alle dierenbeschermingsmagazines die Jules Rühl kende en liet publiceren. Rühl, *Manuel des sociétés*, 64-

5.

Bovenstaande lijst omvat magazines uit Engeland, Duitsland, Frankrijk, Nederland en ook België. Daarnaast zelfs een oplistijng van magazines uit Rusland, Zwitserland en Portugal. Dit is een indicator dat Rühl een degelijke kennis had van de verschillende soorten dierenbeschermingsmagazines. Rühl schreef dat in essentie al deze magazines erg gelijkaardig zijn, met voornamelijk een instructief doel.⁴²⁷ "Bref, tous ces journaux et revues se ressemblent pour le fond; leur lecture est toujours instructive; ils éveillent entre les différentes sociétés une noble émulation et stimulent puissamment leur initiative."⁴²⁸

⁴²⁷ Rühl, *Manuel des sociétés*, 64-5.

⁴²⁸ Rühl, *Manuel des sociétés*, 64-5.

Al deze magazines hadden volgens Rühl een tweeledig doel: enerzijds houden ze leden van de dierenbeschermingsmaatschappij op de hoogte over het activisme, en, anderzijds, hebben ze ook een educatief doel. Opvallend ook, wat die magazines gemeen hadden, waren de artikels voor de jonge lezers, om sympathieën op te wekken voor de dierenbeschermingsbeweging, toekomstige doelen die men wil bereiken in de beweging.⁴²⁹

Rühl zelf zag voornamelijk op toekomstvlak een groter belang voor een samenwerkingsverband tussen dierenbeschermers van verschillende landen. Zo werd ook het aanleren van het “Ido,” dit was een vorm van het Esperanto aangespoord in OBV, voornamelijk in de nummers van het jaartal 1911. Rühl aanschouwde de doelen van dierenbescherming namelijk niet als enkel nationaal, maar ook hadden ze een globaal doel. *“L’idéal serait que l’humanité toute entière devînt protectrice des animaux.”*⁴³⁰ Telkens aan het einde van het magazine werd een stukje vertaald met de bedoeling om de dierenbeschermers het Ido aan te leren.⁴³¹

Daarnaast vertaalde Rühl tijdens zijn levensloop meerdere werken van andere dierenbeschermers naar het Frans, en liet die publiceren in Verviers, om dan verder te verspreiden naar zijn doelgroepen. Zo vertaalde Rühl in 1898 het werk *“Kindness to animals”* van John P. Haines, van de dierenbeschermingsmaatschappij in New York. Dit werk was specifiek gericht op kinderen, families en onderwijzers en bestond uit 113 kleine “lessen”. In zijn uitgave *“Soyez bons envers les animaux”* vertaalde Rühl ongeveer 50 lessen uit het Engels, en schreef de rest zelf op basis van de omstandigheden in België.⁴³² Ook vertaalde hij werken van Felix Ortt over anti-vivisectie, en van Heiss over de beste slachtmethodes, die tijdens de analyse van Rühl’s ego-netwerk worden verklaard⁴³³ Daarnaast verschenen in OBV zeer vaak bibliografische aanbevelingen van buitenlandse geschriften, vaak zelfs op een maandelijks basis. Dit toont aan hoe goed op de hoogte Rühl wederom was van buitenlandse ontwikkelingen. Naar alle waarschijnlijkheid stuurden de dierenbeschermers, anti-vivisectieën hun werk rond naar elkaar, hoewel uit het bronmateriaal niet altijd duidelijk blijkt of dit ook effectief het geval was. Allezins, zorgden die vertalingen ervoor dat gedachtegoed ook een internationale weerklank kon vinden.

---

⁴²⁹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 64-5.

⁴³⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1910, “La langue internationale.”

⁴³¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1911, “Texte Ido.”

⁴³² Rühl, *Soyez bons envers les animaux*.

⁴³³ Heiss en Rühl, *L’étourdissement des animaux de boucherie*; Ortt en Rühl, *La vivisection, est-elle utile à l’humanité?*

De analyse toonde ook aan dat de magazines een middel waren voor de dierenbeschermers om met elkaar in contact te komen en solidariteit te betuigen. Wanneer een dierenbeschermers stierf, verscheen soms een necrologie in het magazine OBV waarbij verteld werd over diens leven en de verschillende verwezenlijkingen. Sommige dierenbeschermers stuurden zelf levensbeschrijvingen van een overleden persoon aan andere buitenlandse magazines. Die necrologiën gaven een schets van het leven en de verwezenlijkingen van de dierenbeschermers in kwestie. In OBV 1904 rapporteerde Rühl dat de Engelse dierenbeschermers Sidney Trist, de secretaris van de *London Antivivisectionist Society*, hem gevraagd het portret van de Duitse dierenbeschermers en anti-vivisectionist Madame Marguerite Quidy te publiceren.⁴³⁴ Soms schreef Rühl zelf ook lovende woorden in die biografische necrologiën, want het kwam voor dat het persoonlijke vrienden waren van hem.⁴³⁵ Zo kreeg hij in 1907 bericht van een correspondent uit Kopenhagen, dat Lembcke was overleden, met al een Franse tekst bijgevoegd over diens biografie. Rühl zelf was duidelijk geëmotioneerd door dit overlijden. In maar liefst drie opeenvolgende nummers van OBV werden telkens enkele pagina's besteed aan het leven van Lembcke en diens vrouw, Julie Lembcke. Beiden waren hun hele leven actief in liefdadigheidswerk, waarbij ze zowel activisme voerden ten voordele van bewegingen ter bescherming van kinderen als van dieren.⁴³⁶ Rühl zou ook necrologiën van Belgische activisten en belangrijke personaliteiten laten verschijnen in zijn magazine, wat onder andere het geval was toen erepresident Jules Lejeune stierf.⁴³⁷ De necrologiën boden een bron van inspiratie voor de lezers en de dierenbeschermers, en wilde de herinnering van een gelijkgestemde activist of zelfs vriend verder verspreiden. Dit was een solidariteit die verder strekte dan enkel de nationale grenzen.

Niet alleen was Rühl zeer goed op de hoogte van buitenlandse magazines, maar ook van de buitenlandse ontwikkelingen op vlak van dierenbescherming. In OBV rapporteerde hij belangrijk nieuws en gebeurtenissen uit landen als Het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Duitsland en in mindere

---

⁴³⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1904, "Une femme de coeur: madame Marguerite Quidy"; Ook de dierenmaatschappij te Lissabon vroeg in 1906 om de biografie van overleden dierenbeschermers Julio de Andrade, hun president, te publiceren in het magazine OBV. Rühl liet de necrologie zelf vertalen vanuit het Portugees door een professor in de talen te Verviers. Zie: *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1906, "Biographie Julio de Andrade."

⁴³⁵ Zoals onder andere het koppel Hans en Meta Beringer uit Duitsland, van wie Rühl verschillende kortverhalen liet verschijnen. Zie bijvoorbeeld: *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1902, "Hans Beringer"; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1902, "Arme Phylax"; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, december 1899, "Une conte de Noel."

⁴³⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus – september – oktober 1907, "Notice Biographique"; Voor meer informatie omtrent de rol van het koppel Lembcke in de ontwikkeling dierenbescherming van Denemarken, zie: "Anne Katrine Gjerløff, "Kvinder, børn og andre dyr. Kvindeforeningen til Dyrenes Beskyttelse og dens kamp for menneskeligheden i 1800-tallets slutning," *Tidsskrift for Historie* 2 (2008): 13-25."

⁴³⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1911, "Nécrologie."

mate Italië en Nederland. In het tweede hoofdstuk van dit onderzoek werd al geconcludeerd dat Rühl bij veel van zijn activisme inspiratie haalde uit het Engelse voorbeeld en de netwerken. Ook over Duitsland was hij zeer lovend, en aanschouwde dit als een tweede schoolvoorbeeld. Rühl verkoos de Noorse manier wanneer het activisme betrof. Vaak was hij ook negatiever over de vooruitgang van de dierenbescherming in het Zuiden.⁴³⁸

De belangrijkste manier voor dierenbeschermers om in contact te komen met elkaar tijdens het *fin de siècle*, waren via internationale congressen voor dierenbescherming en anti-vivisectie. Die internationale congressen vonden plaats op geregelde tijdstippen: dierenbeschermers kwamen in persoonlijk contact en wisselden ideeën uit over ethica en activisme. Rühl zag meerdere voordelen in de internationale congressen: hij vond het belangrijk om afgevaardigden van dierenbeschermingsmaatschappijen persoonlijk te ontmoeten maar ook om de maatschappijen van over de hele wereld te verenigen met elkaar, zodat samen een ideaal actieplan kon bediscussieerd worden. Daarnaast benadrukte Rühl ook dat internationale congressen een goede manier waren voor de dierenbeschermingsmaatschappijen om zich te kunnen profileren naar anderen.⁴³⁹ Zelf woonde Rühl doorheen zijn leven meerdere internationale congressen bij, waarvan het belang en de werking tijdens de analyse van Rühl's ego-netwerk zal worden uitgelegd.

8.2 Internationale samenwerking tussen dierenbeschermers

Ook al in het *fin de siècle* vond er samenwerking en transnationaal activisme plaats tussen dierenbeschermers, soms zelfs als oplossing voor de dierenbeschermingsproblematiek. Wederom waren het internationale congressen die een internationale samenwerking stimuleerden tussen dierenbeschermers. Rühl maakte ook soms deel uit van deze internationale samenwerking, wat hier geanalyseerd zal worden. Soms werden bepaalde regels tussen activisten afgesproken, of werden actiegroepen gevormd om een specifiek probleem tegen te gaan. In het congres van Parijs in 1900 werd een internationale commissie samengesteld die bestond uit acht vertegenwoordigers uit verschillende landen.⁴⁴⁰ Rühl was de Belgische vertegenwoordiger in deze commissie. Het specifieke belang van deze commissie is nogal vaag omschreven, en wat voor doelstellingen het bereikt heeft. Het lijkt eerder een symbolische commissie te zijn. Elk van de leden van de commissie had als taak om

---

⁴³⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1912, "La guerre de Tripoli et les animaux"; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1904 "Les animaux martyrs."

⁴³⁹ Rühl, *Manuel des sociétés*, 64-5.

⁴⁴⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1900, "Encore pour les oiseaux."

in hun eigen land zoveel mogelijk het behoud van nuttige vogels te “controleren, aan te moedigen en favoriseren.”⁴⁴¹

De analyse van het bronmateriaal duidde ook op het bestaan aan van internationale/universele verenigingen tegen vivisectie tijdens de *fin de siècle*, waar Rühl soms over rapporteerde in OBV of zelf lid van was. Op het internationaal congres van antivivisectionisten in 1900, dat plaatsvond op 24 juli werd een Universele Liga voor dierenbescherming en tegen vivisectie opgericht. Er werd gesteld dat verschillende verenigingen van diverse landen hieraan zouden deelnemen, en dit gedachtegoed op lokaal vlak zou verspreiden. Congressen zouden op een periodiek plaatsvinden.⁴⁴² Het eerste congres vond plaats in Frankfurt-am-Main in 1903.⁴⁴³ Ook in 1904 werd in OBV een oproep gerapporteerd aan alle dierenbeschermers om een *assemblée* van de Internationale unie tegen vivisectie bij te wonen.⁴⁴⁴ De Internationale unie tegen vivisectie werd geleid door Madame de Silva, had haar zetel in Parijs, en werd ook ondersteund door vele Franse dokters die een erelidmaatschap hadden van deze unie.⁴⁴⁵ Opmerkelijk is dat de Unie ook een asiendienst had die zwerfhonden door de straten liet ophalen, om ze te beschermen tegen de “*hondendief*.” Er was immers een grote vrees onder dierenbeschermers dat zwerfhonden gebruikt werden voor experimenten.⁴⁴⁶

Er viel weinig informatie te halen uit het bronmateriaal over de precieze doelstellingen en eigenlijke organisatie van deze unie, en wat er uiteindelijk concreet door bereikt werd. Een hypothese is dat de werking van deze unie’s en liga’s eerder gericht was op nationaal activisme, maar dat de benamingen “internationaal” en “universeel,” gebruikt werden als een strategie. Lidmaatschap van deze unies was misschien eerder symbolisch, en een manier voor buitenlandse dierenbeschermers en antivivisectionisten om zich in grotere aantallen te profileren: een groot aantal leden versterkte mogelijks de legitimatie en weerklank van het nationaal activisme. Zo werd in 1906 gerapporteerd door Rühl, dat een andere unie, namelijk de *Universele Unie tegen de vivisectie*, een immense progressie had gemaakt in de Berlijnse Reichstag. Opmerkelijk is dat via een petitie, deze unie maar liefst 100.000 handtekeningen heeft kunnen voorleggen aan het Duitse parlement. De petitie was radicaal en vroeg

---

⁴⁴¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1900, “XIII Congrès des sociétés protectrices des animaux.”

⁴⁴² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus – september 1900, “Congrès international des antivivisectionnistes.”

⁴⁴³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1903, “Congrès international de Francfort contre la vivisection.”

⁴⁴⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1904, “Le mouvement antivivisectionnist à Paris.”

⁴⁴⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1908, “Contre la vivisection.”

⁴⁴⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1906, “Une excellente circulaire.”

een volledige onderdrukking van alle wrede wetenschappelijke experimenten die gebeuren door dieren.⁴⁴⁷ Het belang van internationale unies en liga's van dierenbeschermers en voornamelijk anti-vivisectionisten vergt nog meer historisch onderzoek in de toekomst.

Daarnaast was er soms ook een samenwerking van dierenbeschermers, niet specifiek gebonden aan een congres, commissie of unie. In 1908 stuurde Hermann Stenz, de secretaris van de Berlijnse *Thierschutzverein*, een brief naar Franse en Belgische dierenbeschermers, waaronder ook Rühl, met daarin de vraag om aan de paus een verzoek te sturen. In 1908 wilden sommige dierenbeschermers van paus Pius X de steun krijgen voor de dierenbeschermingsbeweging, om zo erkenning te krijgen van de katholieke kerk voor de dierenbeschermingsbeweging.⁴⁴⁸ Zo werken de dierenbeschermers samen om druk te zetten op de katholieke kerk, zodat ze hun visie tegenover dierenbescherming zouden verkondigen.⁴⁴⁹ Ook de ontwikkeling van de dierenbescherming in Italië werd sterk beïnvloed door transnationaal activisme, aangezien vele dierenbeschermers uit Noordwest-Europese landen (voornamelijk Duitsland), een grote kritiek hadden op de behandeling van dieren daar.⁴⁵⁰ In OBV werd soms gerapporteerd over de situatie van dierenbescherming in Italië, waarbij de interventies en hulp van de de Duitse dierenbeschermingsmaatschappijen in dat land werd benadrukt.⁴⁵¹ Herman Stenz reikte meermaals uit naar Rühl en de Belgische dierenbeschermingsmaatschappijen om te vragen hun transnationaal activisme te assisteren. De Duitse dierenbeschermingsbewegingen waren de eersten die aan dit transnationaal activisme deden in Italië, en meermaals werd ook aan de Engelse dierenbeschermers gevraagd voor hulp te geven. Zij stonden het sterkst in hun positie en zouden een verschil kunnen maken.⁴⁵² Of Rühl hier op in ging, was uit het bronmateriaal niet duidelijk.

Ook viel er nog een vorm van internationale samenwerking te noteren, namelijk tussen de Engelse dierenbeschermers Rühl. Zelf benaderde hij buitenlandse dierenbeschermers voor hulp bij één van zijn actieterreinen, namelijk het internationaal transport van vee. Voornamelijk naar de haven van Antwerpen werden veel paarden getransporteerd vanuit Engeland, voor vlees op de Belgische markt. Over deze kwestie verschenen zeer veel artikels in OBV om dit aan te kaarten. Hiervoor kwam Rühl in contact met de Engelse dierenbeschermers om te garanderen dat dit transport gebeurde volgens de

---

⁴⁴⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1906, "Contre la vivisection."

⁴⁴⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1908, "Le Pape Pie X et l'humanité envers les animaux."

⁴⁴⁹ Voor meer informatie omtrent de relatie tussen de katholieke kerk en de dieren, zie: Eric Baratay, "*L'église et l'animal (France, XVIIe-XXe siècle)*" (Parijs: Editions du Seuil, 1996).

⁴⁵⁰ Giulia Guazzaloca, "'In the name of justice and compassion': animal protection in Italy during the Liberal Age (1861-1914)," *Modern Italy* 22, nr. 3 (2017): 261-74.

⁴⁵¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1904, "Les animaux martyrs."

⁴⁵² *Sociétés contre la cruauté envers les animaux, Congrès international tenu à Verviers*, 109.

correcte maatregelen en in diervriendelijke omstandigheden.⁴⁵³ Via de casus van Rühl werden enkele manieren geschetst hoe dierenbeschermers samenwerkten op een internationaal niveau. Toch is dit eerder een aanzet en is dit onderwerp veel breder, en vragen de transnationale initiatieven en en doelstellingen van de dierenbeschermers nog meer historisch onderzoek.

9. Het egonetwerk van Jules Rühl

In dit deel zal het egonetwerk van Rühl worden onderzocht, door zowel zijn correspondenties te analyseren als de internationale congressen waar hij aanwezig was. Er zal onderzocht worden hoe bepaalde contacten met dierenbeschermers een invloed hadden tot de totstandkoming van Rühl's gedachtegoed tijdens het *fin de siècle*.

9.1 De vorming van een filosofische basis voor dierenbescherming

De analyse van het bronmateriaal toonde aan dat hoofdzakelijk de jaren 1897 tot 1900 essentieel bleken te zijn voor de vorming van Rühl's gedachtegoed over ethica en activisme. Tijdens die periode correspondeerde Rühl voornamelijk met Duitse dierenbeschermers, en las hij ook Duitse dierenbeschermingstijdschriften. Dit is niet onlogisch: Rühl zelf was de taal machtig vanwege zijn opvoeding, aangezien zijn vader Duits was. Tijdens de jaartallen 1897 tot 1900 vertaalde Rühl stukken van die teksten uit Duitse dierenbeschermingsmagazines, en liet deze plaatsen in OBV. Die fragmenten die hij publiceerde waren vaak moralistisch en filosofisch van aard, en gingen over de rechten van de dieren, en de plichten die de mens tegenover dieren had.⁴⁵⁴ Ook gingen deze fragmenten over het belang van de scholing in de dierenbeschermingsbeweging, en de grote invloed die de onderwijzers kunnen hebben op de jeugd. Zo verwees Rühl bijvoorbeeld naar Philipp Klenk's tijdschrift en boek, "*Thierschutz in Schule und Gemeinde*." Ook hierin zien we waarschijnlijk één van Rühl's inspiratiebronnen, aangezien de school één van zijn belangrijkste doelgroepen was, zoals geconcludeerd in het tweede hoofdstuk. Dit was dan ook de periode waar Rühl de kinderen als belangrijkste doelgroep zag, en dus Rühl zelf propageerde aan de scholen en voornamelijk de onderwijzers achter zich wilde scharen. De artikels in OBV van 1897 tot 1900 waren dan ook vaak

---

⁴⁵³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1909, "Le traite des vieux chevaux d'Angleterre."

⁴⁵⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1898, "Onze Geiten" ; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, december 1897 "Nog over hondentrouw" ; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1898, "Dierenmishandeling is een bron van hardvochtigheid en ruwheid, zowel als van misdaad."

moraliserend bedoeld, en hadden de bedoeling om de lezer een respect voor dieren bij te brengen en de link tussen de menselijke moraal en dierenbescherming duidelijk te maken.⁴⁵⁵

Wel zien we een verdere Duitse inspiratie op zijn denken. In de handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen schreef Rühl over de nationale congressen die gehouden werden in Duitsland, en haalde daar grote inspiratie uit. In Duitsland waren de dierenbeschermingsmaatschappijen verenigd onder een grotere organisatie, genaamd de *Thierschutz Verband des Deutschen Reiches*. Dit verband werd opgericht in 1881 en hield driejaarlijkse congressen.⁴⁵⁶ Hij wilde dit systeem zelf toepassen in België, en zo ook onder de Belgische dierenbeschermingsmaatschappijen jaarlijkse congressen houden – iets wat hij ook later zou verwezenlijken. Zelf lijstte hij al deze Duitse, nationale congressen op en omschreef wat er precies behandeld en besloten werd.⁴⁵⁷ Dit doet vermoeden dat Rühl zelf aanwezig was, aangezien hij een uitgebreide kennis bleek te hebben over het verloop en de besluiten van de congressen. Dit kan echter uit het bronmateriaal niet met volledige zekerheid besloten worden. Het kan ook zijn dat Rühl deze informatie verkreeg door de rapporten over de congressen te lezen of door correspondenties met dierenbeschermers die aanwezig geweest waren. Vast staat dat Rühl een zeer uitgebreide kennis over de organisatie en de nationale werking van de Duitse dierenbescherming, waarvan hij ook aspecten wilde toepassen in België. Zoals we zagen eerder, zou hij dit ook in de jaren erna kunnen bereiken.

Het eerste internationale congres waar Rühl's waarop Rühl met zekerheid aanwezig was, was het internationaal congres voor dierenbeschermers van 1898 te Graz in Oostenrijk. In OBV 1899 verscheen immers een speech die dokter Paul Förster daar had gegeven, en die door Rühl vertaald was van het Duits naar het Frans. Paul Förster was afkomstig van Berlijn en was de verantwoordelijke van het magazine *Thier und Menschfreund*. Förster sprak in zijn speech over de strijd voor de mensenrechten – en plichten, en stelde zich hierbij de vraag hoe het precies zat met de rechten van dieren.⁴⁵⁸ Förster beschreef in deze speech een dierlijk recht dat gecreëerd werd uit liefde, rechtvaardigheid en het medelijden waarbij het dier recht had om te genieten van zijn leven – en dit zonder leed te lijden. Verder toonde de speech aan dat Förster aanhanger was van dezelfde morele en ethische principes

---

⁴⁵⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1898, "Boekaankondiging; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1898 "Gevoeligheid en gevoeligheid."

⁴⁵⁶ Brantz, "Stunning bodies," 172.

⁴⁵⁷ Rühl, *Manuel des sociétés*, 62-3. De Duitse, nationale congressen die Rühl hier oplist en omschrijft zijn de volgende: het congres in Dresden in 1884; het congres in Keulen in 1887; het congres in Meissen in 1889; het congres in Karlsruhe in 1892; het congres in Braunschweig in 1895; het congres in Hamburg in 1898; het congres in Cassel in 1901.

⁴⁵⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1899, "Nobles paroles!"

als Rühl, waarop de dierenbeschermingsbeweging gebaseerd was. Ook refereerde Förster naar de dieren als “*onze inferieure broeders*,” waarbij we wederom invloeden zien van het darwinisme als een filosofische basis voor dierenbescherming. Förster beschreef dat de dierenbeschermingsbeweging geëvolueerd was naar een werk van generositeit en compassie tegenover alle zwakke wezens die zich niet kunnen verdedigen. Toch mag volgens Förster de mens de dieren blijven gebruiken – zij het op een verantwoordelijke en diervriendelijke manier.⁴⁵⁹ Förster schreef als volgt over de dierenbeschermers en de verdediging van het recht van dieren:

*“Le véritable protecteur des animaux est le représentant et le défenseur du droit de l’animale considéré comme une partie comme une partie de cette lutte pour le droit, lutte immense éternelle qui domine tout ce qui existe et qui n’est pas une question de gout, de caprice, de pitié étroite et personnelle, ou de calcul intéressé.”*⁴⁶⁰

Förster zou daarnaast een belangrijke rol spelen in de twee internationale congressen te Parijs in 1900, zelf als voorzitter, van het congres tegen vivisectie op 24 juli.⁴⁶¹ Het is hoogstwaarschijnlijk dat door de speech daar, Rühl zelf geïnspireerd was: Förster’s speech weerspiegelde namelijk perfect de denkwijze en ethica, die Rühl zowel in zijn latere geschriften in OBV, voornamelijk ook in zijn speeches, zou verkondigen. Ook toont het aan dat de dierenbeschermers praatten over die filosofische fundamenten van dierenbescherming, het recht van dieren en de plicht van mensen, op internationale congressen.

Het internationaal congres voor dierenbeschermers te Parijs in 1900 had verder ook een grote indruk op Rühl nagelaten had.⁴⁶² Zo vermeldde Rühl in zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen de volledige speech van John Colam (1827-1910), volgens Rühl “*une grande autorité*” vanwege zijn 38-jarige ervaring als president van de *Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals* in Londen.⁴⁶³ Colam was een echte strategist voor de dierenbeschermingsmaatschappij te Londen, en had zeer praktische visie op dierenbescherming, en bekritiseerde de hoge sentimentaliteiten. Dit viel niet altijd in goede aarde bij andere Engelse dierenbeschermers en anti-vivisectionisten.⁴⁶⁴ Die strategische aanpak reflecteerde zich ook in Colam’s speech. In die speech spoorde Colam namelijk de dierenbeschermers aan om zich altijd te laten inspireren door de omstandigheden van de huidige wetgeving en de publieke macht. Colam

---

⁴⁵⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1899, “Nobles paroles!”

⁴⁶⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1899, “Nobles paroles!”

⁴⁶¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus – september 1900, “Congres International XIII.”

⁴⁶² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus – september 1900, “Congres International XIII.”

⁴⁶³ Rühl, *Manuel des sociétés*, 56-9.

⁴⁶⁴ Brian Harrison, “Colam, John (1827-1910).” *Oxford Dictionary of National Biography*, 2004.

<https://doi.org/10.1093/ref:odnb/50959>

argumenteerde dat de dierenbeschermers een utopisch droombeeld moesten hebben dat moest dienen als een stimulans: dit ideaalbeeld moest werken als een aanmoediging voor dierenbeschermers, maar moest wél gepaard gaan met een realistische visie op hun activisme en de verwachtingen dat het ideaalbeeld pas over jaren zou bereikt worden.⁴⁶⁵ Dit strookte met wat in het tweede hoofdstuk van dit onderzoek geconstateerd werd over de verhouding tussen ethica en activisme van Jules Rühl: een utopische toekomstvisie, gepaard met een realistisch actieplan voor de praktijk. Rühl zelf duidde Colam aan als een grote inspiratiebron, in zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen.⁴⁶⁶ Ook refereerde Rühl naar Colam in zijn openingspeech op het internationaal congres te Verviers in 1905: hij spoorde de dierenbeschermers aan Colam's werkwijze in gedachte te houden, en ook niet al teveel sentimentaliteiten te vertonen bij de discussies over dierenbescherming.⁴⁶⁷ Die strategische werkwijze en het onderdrukken van sentimenten, maar eigenlijk continu zoeken naar rationele argumentatie, is ook iets wat Rühl's aanpak voor de jaren daarna zou kenmerken.

Wat daarnaast het congres van 1900 in Parijs belangrijk maakte voor Rühl, was dat er onder de aanwezigen een unanieme mening was omtrent vivisectie: er werd gestemd voor het abolitionisme van de vivisectie.⁴⁶⁸ Dit was onder de dierenbeschermers zeker niet evident: sommige dierenbeschermers hadden een apologetisch standpunt tegenover de vivisectie. Vanaf de jaren 1900 zien we dat Rühl steeds meer terecht kwam in de milieus van de ferventere anti-vivisectionisten van de dierenbeschermingsbeweging, wat een grote invloed zou hebben op de verdere netwerken en inspiratiebronnen voor Jules Rühl's ethica en activisme.

9.2 In de milieus van de anti-vivisectionisten

In de jaren na het congres van Parijs in 1900 zien we dat Rühl zich steeds meer zou inlezen over de vivisectie, en ook in contact zou komen met anti-vivisectionisten. Zo zien we binnen OBV een correspondentie tussen Rühl en Androcles, het belangrijkste dierenbeschermingsmagazine van Nederland, en tevens een prominente tegenstander van de vivisectie. Zeker in de beginjaren wanneer Rühl redacteur was van Androcles, werden artikels overgenomen in OBV en in zijn handleiding.⁴⁶⁹

---

⁴⁶⁵ Rühl, *Manuel des sociétés*, 56-8.

⁴⁶⁶ Rühl, *Manuel des sociétés*, 56-8.

⁴⁶⁷ Sociétés contre la cruauté envers les animaux. *Congrès international tenu à Verviers*, 5.

⁴⁶⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus – september 1900, "Congrès International XIII."

⁴⁶⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1898, "De Paardenstal" ; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1899, "Een goede hond" ; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1898, "De tien geboden van een veekweker" ; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1898, "Ce qu'il y a de meilleur dans l'homme c'est le chien" ; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1898, "Dierenmishandeling is

Verbonden aan het magazine *Androcles* was onder andere Felix Ortt. Ortt was een invloedrijke Nederlandse dierenbeschermer en filosoof, met grondlegger van de stroming 'het christenanarchisme.' Ortt zelf pleitte voor het vegetarisme en geheelonthouding van alcohol, bestrijding van vivisectie en dierenbescherming. Hij was de president van de Nederlandse maatschappij tegen de vivisectie. Zelf valt Ortt ook te plaatsen bij de humanitaire stroming.⁴⁷⁰ In 1902 liet Rühl een geschrift over vivisectie van Felix Ortt, genaamd "*La vivisection est-elle utile à l'humanité?*" vertalen in het Frans, en liet dit drukken te Verviers, waarbij hij zelf ook een groot voorwoord voor schreef.⁴⁷¹ We zeiden al dat Ortt's geschrift pleitte voor de afschaffing van vivisectie trachtte aan de hand van de wetenschap te bewijzen dat de vivisectie nutteloos en zelfs gevaarlijk was voor de mensheid.. Rühl trachtte dit werk zo verder te verspreiden over geheel België, voornamelijk onder de Belgische dokters. Hij geloofde dat een verspreiding van dit werk het anti-vivisectionisme in België meer zou aanwakkeren.⁴⁷² Verder viel uit de bronnen van OBV niet te halen of Rühl en Ortt nog verder veel contact hadden met elkaar, maar uit een omschrijving van Rühl over het loyale karakter van Ortt, laat blijken dat ze elkaar wel persoonlijk moeten gekend hebben.⁴⁷³ Daarnaast las Rühl zelf veel werken die geschreven werden over vivisectie, werken die vertaald waren van het Engels naar het Frans, van vele dokters. Hij was zeer goed op de hoogte van de buitenlandse ontwikkelingen.⁴⁷⁴

De contacten met fervente tegenstanders van de vivisectie wakkerden Rühl's drang voor de strijd tegen anti-vivisectie nog meer aan. Het is immers niet toevallig dat in datzelfde jaar, in 1902, Rühl radicalere visies omtrent vivisectie openlijk zou beginnen uiten binnenin de Belgische dierenbeschermingsbeweging: de Belgische dierenbeschermers die hem niet wilden steunen, nagelde hij openlijk aan de schandpaal, en meer nog, hij zou het niet erg gevonden hebben dat die zich terugtrokken uit de dierenbeschermingsbeweging.⁴⁷⁵ In de daaropvolgende jaren zou Rühl steeds meer connecties met buitenlandse activisten opbouwen, die radicalere tegenstanders waren van de vivisectie.⁴⁷⁶ Zelf assisteerde Rühl meermaals congressen van anti-vivisectionisten in de eerste jaren

---

een bron van hardvochtigheid en ruwheid, zowel als van misdaad" ; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1898, "Vogelmoord."

⁴⁷⁰ Voor meer informatie omtrent Felix Ortt, zijn vegetarisme, christenanarchisme en visies op anti-vivisectionisme zie: Dirk Verdonk, *Het dierloze gerecht: een vegetarische geschiedenis van Nederland* (Amsterdam: Boom, 2009) en Amanda Kluvel, *Reis door de hel der onschuldigen: de expressieve politiek van de Nederlandse anti-vivisectionisten, 1890-1940* (Amsterdam: Amsterdam university press, 2000).

⁴⁷¹ Rühl en Ortt, *La vivisection, est-elle utile à l'humanité?*, 1-12.

⁴⁷² Rühl en Ortt, *La vivisection, est-elle utile à l'humanité?*, 1-12.

⁴⁷³ Rühl en Ortt, *La vivisection, est-elle utile à l'humanité?*, 2-5.

⁴⁷⁴ Rühl, *Manuel des sociétés*, 39.

⁴⁷⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, december 1902, "Raid international."

⁴⁷⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1901, "La criminalité de la vivisection."

van de twintigste eeuw. Zo vond in 1903 een congres in Frankrijk tegen anti-vivisectie plaats, georganiseerd door de Internationale Unie tegen de vivisectie en voor de bescherming van dieren, die gevormd was tijdens het Congres in Parijs.⁴⁷⁷ Ook zou hij conferenties in Parijs bijwonen in 1904 waar de talrijk aanwezige doktors praatten over de gevaren die vivisectie impliceerden voor de maatschappij. Hier zou Rühl een grotere kennis krijgen over wetenschappelijke argumenten die de nutteloosheid en de gevaren van vivisectie zouden aantonen.⁴⁷⁸ Zoals al gezien in het vorige hoofdstuk, zag Rühl voornamelijk vivisectie als uiterst gevaarlijk. De verantwoording van vivisectie kon volgens Rühl namelijk enkel door een superioriteitsdenken: de uitbuiting van inferieure wezens werd verantwoord, aangezien het de vooruitgang van superieure wezens betekende. Juist door meer in de netwerken te komen van de anti-vivisectionisten, gaat waarschijnlijk Rühl ook steeds meer leren over de link tussen dierenbescherming, de arbeiderskwestie en de koloniale kwestie. Hij zag hierbij ook de grote sociale gevaren die vivisectie betekende. Rühl had wel al eerder sympathieën had voor de arbeiderskwestie en zijn sympathieën voor die doelgroep liet hij al redelijk vroeg blijven in OBV.⁴⁷⁹ We zien we eigenlijk dat hij voornamelijk vanaf 1905 die link tussen de arbeiderskwestie, de koloniale kwestie en vivisectie, steeds meer als argumentatie gebruiken, om voornamelijk de vivisectie te ontkrachten.⁴⁸⁰

9.3 Het internationaal congres voor dierenbeschermers te Verviers in 1905

In 1905 besloot Jules Rühl zelf om een internationaal congres van dierenbeschermingsmaatschappijen te organiseren van 28 tot 30 augustus. Oorspronkelijk was de bedoeling om het congres te houden in Luik, Brussel of Antwerpen. Echter vanwege onbepaalde omstandigheden, bleek dit in geen van deze drie steden mogelijk, zodat vervolgens werd besloten om het congres te houden in Verviers, de thuisstad van Jules Rühl. Dit congres zou onder de patronage van Jules Lejeune, toenmalig minister van de staat, komen te staan. Dit internationaal congres werd op een zeer professionele manier aangepakt, wat doet denken aan hoe de Duitse dierenbeschermers hun congressen organiseerden. Voorafgaand waren er specifieke doelstellingen en was er een strikte organisatie tijdens het congres.

---

⁴⁷⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1903, "Congrès international de Francfort contre la vivisection."

⁴⁷⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1904, "Suggestif petit tableau de la cruelle et inutile vivisection, par le Dr. Deswatinnes" ; "Le mouvement antivivisectionniste à Paris" ; Mouvement antivivisectionniste à Verviers."

⁴⁷⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1899, "In de school."

⁴⁸⁰ Rühl, *Manuel des sociétés*, 39; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1905, "à propos de vivisection."

Er werden vijf vragen besproken, die zeer gelijkaardig waren aan de actieterreinen die Rühl al uiteengezet had in zijn handleiding voor dierenbeschermingsmaatschappijen in 1903:⁴⁸¹

- (1) Vivisectie en welk standpunt de dierenbeschermers zouden innemen (radicaal of restrictie) en de beste manieren om dit standpunt te promoten en verdedigen naar het bredere publiek.
- (2) Het slachten en transport van dieren.
- (3) De bescherming van vogels.
- (4) De bescherming van trek- en lastdieren.
- (5) Onderdrukking van wrede spelen en de jacht/visvangst.⁴⁸²

Over elk van deze onderwerpen zou gestemd worden, waarbij elke dierenbeschermingsmaatschappij zijn inbreng kon geven.⁴⁸³ Opmerkelijk was het eerste vraagstuk van dit congres: hoewel op dit punt al duidelijk was dat Rühl helemaal niet apologetisch was, tegenover geen enkel aspect van vivisectie, toonde de organisatie van dit congres aan dat hij wel nog inbreng van andere dierenbeschermers wou horen. Hij vond het dus uiterst belangrijk dat bepaalde standpunten op een internationaal niveau werden beslist, met een inbreng van andere dierenbeschermingsmaatschappijen. Het vormen van één front van dierenbeschermers, was voor Rühl essentieel op een strategisch vlak, zodat een gelijklopend beleid kon gevoerd worden. Op het congres werd beslist voor het streven naar een afschaffing van de vivisectie, met op zijn minst wel zeer verregaande restricties. Ook waren er vele discussies over hoe de dierenbeschermers zich tegen vivisectie moesten verzetten. Er waren velen buitenlandse vertegenwoordigers en activisten die streden tegen de vivisectie, zoals de aanwezigheid van de Internationale Unie tegen vivisectie uit Frankrijk, de Universele liga tegen Vivisectie uit Duitsland, en vertegenwoordigers van Androcles. Allen gaven hun meningen over de beste aanpak van vivisectie, en dit debat nam een groot deel in van het congres. Er werd wel al gezegd dat dit onderwerp ook op eerdere congressen al vaak aan bod was gekomen, en dat het dus eigenlijk een herhaling was van argumentatie. Alleszins, hoe de dierenbeschermers het vivisectievraagstuk moesten oplossen, was brandend. De meeste dierenbeschermers, waaronder ook Rühl, argumenteerden dat ze allereerst de morele redenen moesten verspreiden om vivisectie te propageren: door te stellen dat de morele redenen de utilitaire principes waarop vivisectie volgens hen gebaseerd was, tenietdoen. Hierover leken de meesten dierenbeschermers het eens te zijn. Rühl stelde ook voor dat dierenbeschermers onder invloed van de wetenschap, moesten proberen bewijzen dat vivisectie zowel nutteloos als gevaarlijk was. Niet iedereen was het hier mee eens. Uiteindelijk werd beslist om voornamelijk de

---

⁴⁸¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juli 1905, "Important avis."

⁴⁸² *Sociétés contre la cruauté envers les animaux, Congrès international tenu à Verviers*, 5.

⁴⁸³ *Sociétés contre la cruauté envers les animaux, Congrès international tenu à Verviers*, 5.

morele redenen te gebruiken om tegen vivisectie te strijden, en voornamelijk te focussen op grote restricties te vragen aan de overheden. Dit toont dus aan dat de strategieën van dierenbeschermers op die internationale congressen duidelijk werden afgesproken, zodat ze allemaal een gelijkaardig standpunt konden propageren in hun nationaal activisme. Ter conclusie was Rühl's organisatie van dit internationaal congres ook zeer strategisch waarbij er gefocust werd op het zoeken naar directe oplossingen.⁴⁸⁴

Ook verwezen de dierenbeschermers op dit congres allemaal onderling naar dieren via de terminologie "inferieure broeders." Dit bewijst hoe verspreid die term was in de kringen van de dierenbeschermers.⁴⁸⁵ Rühl betreurde echter het gebrek van Duitse en Engelse dierenbeschermers op zijn internationaal congres, en loofde de grote aanwezigheid van Nederlandse en Italiaanse dierenbeschermers. De lijsten met aanwezigen van dit congres tonen een veertigtal afgevaardigden aan van buitenlandse dierenbeschermingsmaatschappijen, voornamelijk van Frankrijk, Nederland, Italië, Duitsland, Portugal, Engeland, Polen, Spanje en zelfs Argentinië. Weinig vertelde Rühl over eventuele ontmoetingen die hij tijdens de pauzes van het congres, of na het congres zou kunnen gehad hebben.⁴⁸⁶

Daarnaast waren ook vele Belgische vertegenwoordigers van dierenbeschermingsmaatschappijen aanwezig, alsook veel onderwijzers, en andere Belgische activisten aanwezig op dit congres. Eerder zeiden we al dat in het comité van de dierenbeschermingsmaatschappij te Verviers ook veel Belgische activisten voor de kindbescherming zetelden, en dat Jules Lejeune, grondlegger van de kindbescherming de sponsoring deed voor dit congres. Ook de president bijvoorbeeld, van de antialcoholistische liga te Verviers, Robert Cetner, was aanwezig, en die zetelde ook in het comité van de dierenbeschermingsmaatschappij te Verviers. Daarnaast waren ook Belgische feministes aanwezig op dit congres, zoals Léonie La Fontaine, de stichter van de liga voor vrouwenrechten, alsook Marie Parent, die naast een feministe ook een activist was voor het antialcoholisme. Ook hun aanwezigheid weerspiegelde een connectie tussen feministische bewegingen, dierenbeschermingsbewegingen en antialcoholistische liga's.⁴⁸⁷

---

⁴⁸⁴ Sociétés contre la cruauté envers les animaux, *Congrès international tenu à Verviers*, 74-101.

⁴⁸⁵ Sociétés contre la cruauté envers les animaux, *Congrès international tenu à Verviers*, 87-95.

⁴⁸⁶ Sociétés contre la cruauté envers les animaux, *Congrès international tenu à Verviers*, 116-22.

⁴⁸⁷ Sociétés contre la cruauté envers les animaux, *Congrès international tenu à Verviers*, 122-6.

9.4 De ontmoeting tussen Jules Rühl en Lizzy Lind-af-Hageby

Een belangrijkere en invloedrijke ontmoeting voor de ontwikkeling van het gedachtegoed van Rühl, zou plaatsvinden in 1906, op het congres tegen vivisectie in Helsingborg (Zweden). Hier maakte Rühl kennis met Louise “Lizzy” Lind-af-Hageby (1878-1963) en Leisa Schartau (1876-1962). Rühl liet weten dat hij erg onder de indruk was van zijn ontmoeting met zowel Hageby als Schartau.⁴⁸⁸ Lind-af-Hageby en Schartau waren twee jonge vrouwen, van Zweedse afkomst, die tijdens hun leven activisme voerden voor vele sociale kwesties, waaronder ook dierenbescherming, anti-vivisectie, feminisme en pacifisme. Ze zouden aan het begin van de twintigste eeuw van Zweden naar het Verenigd Koninkrijk verhuizen om daar fysiologie te studeren aan de universiteit. Beiden waren ook actief in *The Humanitarian League* van Henry S. Salt, en net als hem pleitten ze voor alle soorten sociale hervormingen en gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Beide vrouwen zagen ook een link tussen onrechtvaardigheden, en streefden naar de emancipatie van alle vormen van onderdrukkingen: zowel, de dieren, de arbeiders als de vrouwen. Tijdens deze studie beschreven Lind-af-Hageby en Schartau de verschillende experimenten op dieren die plaatsvonden, waarover ze publiceerden in hun boek *“The Shambles of Science.”* Dit invloedrijk werk kreeg een grote weerklank in Groot-Britannië, vanwege de levensechte beschrijvingen van de gruwelen van de vivisectie die zouden plaatsvinden in de universiteiten, en het pleitte voor de afschaffing van de vivisectie.⁴⁸⁹ Dat dit wetenschappelijk werk geschreven was door twee jonge vrouwen, die fysiologie studeerden aan de universiteit, zorgde ervoor dat dit werk nog een grotere weerklank kreeg in het Verenigd Koninkrijk: dit was namelijk uiterst uitzonderlijk. Kean schreef dat *The Shambles of Science* een reflectie was van het toenmalige politieke klimaat in het Verenigd Koninkrijk: *“new forces of civilization against old-age brutality.”*⁴⁹⁰

Via OBV raakten enkele fragmenten van *The Shambles of Science* tot in België. Zo werd in oktober 1906, ten gevolge van het internationaal congres een maand eerder, een stukje geplaatst uit *The Shambles of Science*. Dit fragment had Louise Lind-af-Hageby zelf naar Rühl opgestuurd, wat bewees dat deze twee activisten in contact stonden met elkaar na hun ontmoeting in Zweden. Rühl zelf was uiterst onder de indruk dat twee vrouwen een wetenschappelijk werk hadden geschreven, dat zo’n weerklank in Groot-Britannië had verkregen. Zelf was Rühl ook veel bezig met het zoeken van

---

⁴⁸⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1906, “Congrès international contre la vivisection à Helsingborg (Suède) du 2 au 4 août.”

⁴⁸⁹ Lisa Galmark, “Women antivivisectionists – the story of Lizzy Lind af Hageby and Leisa Schartau,” *Animal Issues* 4, nr. 2 (2000): 1-31.

⁴⁹⁰ Kean, *Animal rights*, 142-3.

wetenschappelijke verklaringen om dierenbescherming een grotere legitimatie te geven.⁴⁹¹ Verder in het magazine rapporteerde Rühl meermaals in OBV over het leven en de daden van Louise Lind-af-Hageby, telkens met een intonatie vol bewondering. Rühl bejubelde haar als een verdediger van dierenrechten en als de “*amazone*” of “*Jeanne d’Arc*” van de anti-vivisectionisten.⁴⁹² Een tweede ontmoeting tussen Rühl en Lind-af-Hageby zou volgens het bronmateriaal plaatsvinden in 1909, op het internationaal congres tegen anti-vivisectie, ditmaal in Londen en zelf georganiseerd door Louise Lind-af-Hageby. Rühl zou tezamen met madame Van den Hoorden, de stichter van de Belgische liga tegen het dragen van pluimen en een goede vriendin van Rühl, er naartoe trekken.⁴⁹³ Het congres dat van 6 tot 10 juli zou plaatsvinden had een tweeledig doel: zowel de anti-vivisectie als de algemene dierenbescherming werden besproken. Dit congres had onder andere de steun van Salt’s *The Humanitarian League*, de *RSPB* (Royal Society for the Protection of Birds) en de *National Anti-Vivisection Society* en de *ODFL* (Our Dumb Friends League).⁴⁹⁴

De organisatie van het congres was groots, met een ambitieus programma: zo zou een expositie in Caxton Hall plaatsvinden, meerdere vergaderingen worden gehouden en zelfs een theaterstuk gespeeld worden. Het congres eindigde met een religieuze ceremonie tegen de vivisectie waarbij voor de dierenbeschermingsbeweging gepleit werd.⁴⁹⁵ Overdag waren er vele sprekers die allerlei dierenbeschermingsproblematieken kwamen bespreken: de onderwerpen waren dan ook uiteenlopend, en gingen over heel veel landen. Kean beschreef dat dit congres gekenmerkt was door een grote aanwezigheid van vele socialisten, radicalen en liberale campagnevoerders in het Verenigde Koninkrijk. Dit congres zou een grote weerklink hebben in de Britse pers, waarbij veel journalisten en activisten zouden rapporteren.⁴⁹⁶ Lind-af-Hageby voerde een perscampagne in Engeland, en gebruikte de socialistische pers, om hen te scharen achter de dierenbescherming en voornamelijk achter de anti-vivisectie.⁴⁹⁷ De pers gebruiken als een middel van propaganda, is iets wat Rühl ook al deed sinds de beginjaren van zijn activisme. Pas in 1911 en 1912 zagen we dat Rühl de socialistische pers probeerde te bereiken, zoals *Le Peuple*, voor een grotere samenwerking te creëren en zoals we zagen, om ook de arbeidersklasse te bereiken. Dit kwam ook waarschijnlijk door het grote succes te zien in het Verenigd

---

⁴⁹¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1906, “Contre la vivisection.”

⁴⁹² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, mei 1908, “La lutte contre la vivisection en Angleterre.”

⁴⁹³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1909, “Congrès International de Londres pour la protection des animaux en général et contre la Vivisection.”

⁴⁹⁴ Kean, *Animal rights*, 150.

⁴⁹⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1909, “La lutte contre la vivisection.”

⁴⁹⁶ Kean, *Animal rights*, 150.

⁴⁹⁷ Kean, *Animal rights*, 150.

Koninkrijk, waar de socialisten een grote steun boden aan de dierenbescherming en talrijk aanwezig waren op het congres. Ter conclusie werd wederom bevestigd op het congres dat gestreefd moet worden naar het volledig abolitionisme van vivisectie, met op zijn minst uiterst verregaande restricties en controles.⁴⁹⁸

Rühl rapporteerde zelf in OBV over het enorm succes van dit congres met vertegenwoordigers van over heel de wereld, en was zelf ten zeerste onder de indruk van de impressionante organisatie. Opmerkelijk is dat Rühl minder een detailbeschrijving gaf van de standpunten die bediscussieerd werden in de vergadering zelf: daarentegen ging hij meer in op zijn impressie van de stad Londen, en de hoop die het bezoek aan dit congres hem had bracht voor de verspreiding van de dierenbeschermingsbeweging. Zo maakt Rühl nota van de monumenten die hij bezocht heeft, waaronder het befaamde monument van de *'Brown Dog'*.⁴⁹⁹ Dit monument werd opgericht in 1906 door de anti-vivisectionisten. Ook over dit monument werd eerder gerapporteerd in OBV, waarbij Rühl stelde dat de anti-vivisectionistische beweging in Engeland aan belang aan het winnen was.⁵⁰⁰ Het waren wederom Louise Lind af Hageby en Miss Schartau, die in hun uitgave *"The Shambles of Science"* gewag maakten van de vivisectie van een bruine terriër nog bij bewustzijn. Het monument *Brown Dog* beeldde de hond af, die zij hadden beschreven in hun werk. Dit monument veroorzaakte voor jarenlang veel controverse en spanningen tussen de voorstanders en tegenstanders van vivisectie in Engeland en zou overigens meermaals gevandaliseerd worden door voorstanders van de vivisectie.⁵⁰¹ In het Verenigd Koninkrijk was het onder andere door de stimulans van Lizzy Lind-af-Hageby dat de arbeidersklasse steeds meer steun toonde voor de anti-vivisectie. Lind-af-Hageby plaatste dan ook de vivisectie te plaatsen in een breder geheel van onderdrukkingen, en linkte de beweging tegen anti-vivisectie aan de vrouwenbeweging en de arbeidersbeweging.⁵⁰² Ook zouden vele vrouwen en arbeiders symbolen vinden in dit monument, van hun eigen onderdrukkingen.⁵⁰³ Rühl zelf noemt het *"de meest serieuze mijlpaal gevormd in de strijd tegen vivisectie in Engeland van de laatste dertig*

---

⁴⁹⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1909, "Congrès International de Londres pour la protection des animaux en général et contre la Vivisection."

⁴⁹⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1909, "Congrès International de Londres pour la protection des animaux en général et contre la Vivisection."

⁵⁰⁰ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, november 1906, "Monument élevé à un chien victime de la vivisection."

⁵⁰¹ Galmark, "Women antivivisectionists," 3-10.

⁵⁰² Kean, *Animal rights*, 150-3.

⁵⁰³ Brucker, "Animal rights and human progress." 8.

jaar.”⁵⁰⁴ Dit congres had hoogstwaarschijnlijk ook een symbolische waarde voor Rühl aangezien hij zag dat in Engeland de anti-vivisectie aan belang aan het winnen was bij de publieke opinie en voornamelijk bij de arbeidersklasse, wat hem hoop bracht voor de toekomst.

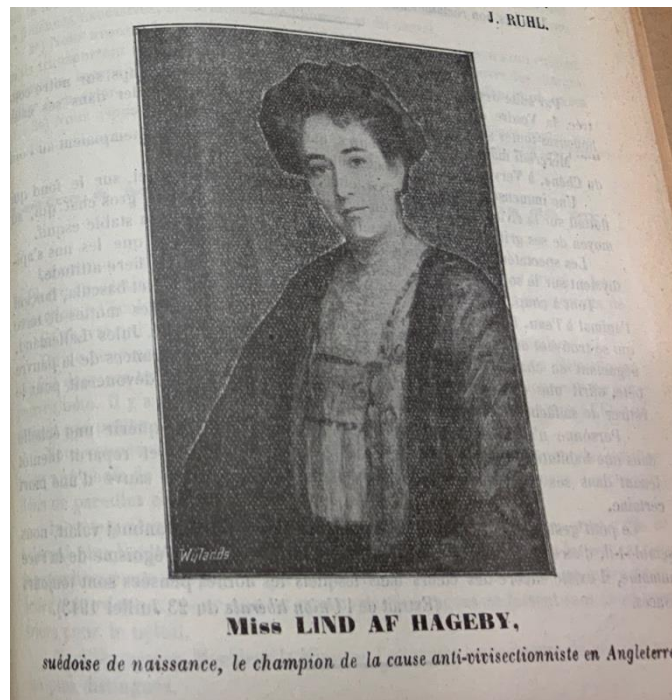
Naast de invloed van Lind-af-Hageby, zei Rühl zei ook dat hij onder de indruk was van de speech van Heiss op dit congres, over slachthuishervormingen en de rol die dierenbeschermers daarin moesten spelen. Zelf had Rühl al eerder een tractaat vertaald van Heiss over de beste apparaten voor grootvee te slachten.⁵⁰⁵ Dit congres ging Rühl waarschijnlijk meer stimuleren om nog meer te proberen om de arbeidersklasse te bereiken als een doelgroep. Voornamelijk de slachters zou hij willen bereiken, en Rühl zou vanaf 1910 zich meer gingen bezighouden met slachthuishervormingen in het slachthuis van Brussel-Kuregem. Mogelijks was dit ook geïnspireerd door de speech die Heiss had gegeven, en dat Rühl zijn geschriften had gelezen.⁵⁰⁶

---

⁵⁰⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1909, “Congrès International de Londres pour la protection des animaux en général et contre la vivisection.”

⁵⁰⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1909, “Congrès International de Londres pour la protection des animaux en général et contre la vivisection;” Heiss en Rühl, *L’etourdissement des animaux de boucherie*.

⁵⁰⁶ Rühl bleef dit ook doen na 1914, maar vanwege het tijds kader van de studie is dit niet geanalyseerd.

Figuur 15: Foto van activiste Louise Lind-af-Hageby. *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1913, "La lutte contre la vivisection."

Verder ging Rühl doorheen de verdere jaren blijven rapporteren over de campagne die Miss Lind aan het voeren was in Engeland. In 1913 raakte Hageby verzeild in een rechtszaak tegen de *Pall Mall Gazette*, waarover Rühl ook meermaals verslag bleef uitbrengen in OBV, en waarbij hij openlijk zijn steun betuigde voor Lind-af-Hageby.⁵⁰⁷ Ondanks het feit dat Lind-af-Hageby de rechtszaak verloor in 1913, bestempelde Rühl dit als een winst voor de dierenbescherming en voor de anti-vivisectie. Hij benadrukte de grote rol van de Engelse pers in de zaak en had wederom een uiterste bewondering voor het activisme van Hageby. "Jamais les droits de l'animal n'ont été défendus avec un tel talent, une telle conviction."⁵⁰⁸ Meer nog, Rühl zou zelf een oproep doen binnen OBV om de som te helpen betalen die Lind-af-Hageby verschuldigd was ten gevolge van het proces. Zelf omschreef hij dat de directie en het comité al 1000 franken hadden kunnen verzamelen.⁵⁰⁹ Het verzamelen van financiële steun toonde aan hoe groot het ontzag en de bewondering van Rühl was voor Louise Lind-af-Hageby en haar aandeel in de vooruitgang van de Engelse dierenbeschermingsbeweging en de anti-vivisectie.

⁵⁰⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1913, "Miss Lind af Hageby contre le Pall Mall Gazette."

⁵⁰⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1913, "Miss Lind et la campagne contre la vivisection en Angleterre."

⁵⁰⁹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1913, "Miss Lind et la campagne contre la vivisection en Angleterre."

Door te zien hoe de vrouwenbeweging in het Verenigd Koninkrijk was verbonden aan de dierenbescherming, stimuleerde dit waarschijnlijk Rühl's aanhang voor het feminisme nog meer. We zagen al dat hij in België connecties had met feministen. Vrouwelijke activisten zoals Lind-af-Hageby waren de toekomst: ze waren gepassioneerde wetenschappers en fysiologen, die een onvermoeide campagne in Groot-Britannië voerden, zowel voor de dierenbescherming als sociale hervormingen. Ook dat ze wetenschappers waren moet veel respect bij Rühl hebben opgewekt. Zoals we al vermelden, wilden Rühl ook veel op basis van wetenschappelijke argumentatie strijden tegen vivisectie, en was hij zelf veel bezig met onderzoek om te zoeken naar alternatieven om zijn argumentatie te ondersteunen.⁵¹⁰ In 1911 zou Rühl een artikel plaatsen in OBV onder de titel: *"Pourquoi je suis féministe,"* met een pleidooi voor het feminisme en het vrouwelijk kiesrecht.⁵¹¹ Er werd al vermeld dat dit ook gestimuleerd was door een frustratie over het weinige gehoor dat hij kreeg van de Belgische ministers en autoriteiten. Dit was nog een grotere legitimatie voor feminisme, aangezien hij geloofde dat vrouwelijke ministers wel meer aandacht zouden besteden aan dierenbescherming en aan sociale hervormingen.⁵¹²

Rühl zou vanaf de jaren 1910 ook meer in contact komen met enkele prominente Belgische feministen en zelf samenwerken. In 1912 zou er ook een samenwerking plaatsvinden tussen Rühl's dierenbeschermingsmaatschappij en *L'Union des Femmes belges contre l'Alcoolisme* een séance in het Vlaams theater, waar een komedie zou worden voorgesteld genaamd *"Ma Bru."* Die organisatie was ook sterk verbonden aan de Belgische feministische bewegingen. De unie had de helft van de zaal ter beschikking van Rühl's Brusselse Maatschappij jegens wreedheid tegen de dieren gesteld. In OBV werd aangespoord om een plaats te kopen om deze komedie te bekijken, ten voordele van de maatschappij.⁵¹³ Dit houdt dus een samenwerking in tussen beide organisaties.⁵¹⁴ Ook zou hij in de jaartallen 1913 en 1914 het magazine *Journal des Ecoliers* van Marie Parent, bekende Belgische feministe, promootten. Door het cultiveren van het sentiment bij het kind zal men respect tonen voor het lijden. Rühl loofde de publicatie van dit magazine en hoopte dat het zoveel mogelijk verspreid zou worden.⁵¹⁵ Zo stellen we een duidelijke link vast tussen het feminisme en de

---

⁵¹⁰ Sociétés contre la cruauté envers les animaux, *Congrès international tenu à Verviers*, 84-7.

⁵¹¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1911, "Pourquoi je suis féministe."

⁵¹² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1911, "Pourquoi je suis féministe."

⁵¹³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1912, "L'Union des femmes belges contre l'alcoolisme."

⁵¹⁴ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1912, "L'Union des Femmes belges contre l'alcoolisme."

⁵¹⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, juni 1913, "La culture du sentiment chez l'enfant."

dierenbeschermingsbeweging in België, net zoals Hilda Kean al argumenteerde dat het geval was voor Engeland, en zo ook een inspiratiebron was voor Rühl.⁵¹⁶

9.5 Een verdere toegang tot een netwerk van humanitaire denkers

Rühl zou meer in contact komen met humanitaire denkers, ook in de verdere jaren, die naast dierenbescherming zich bezighielden met allerlei andere onrechtvaardigheden – en ook een link zagen tussen die onrechtvaardigheden. De humanitaire denkers zouden een grote invloed hebben op de organisatie van de internationale congressen voor dierenbeschermers. In 1911 zou Rühl aanwezig zijn op een internationaal congres van dierenbescherming, dat zou plaatsvinden in Kopenhagen. Alle dierenbeschermingsmaatschappijen en alle humanitaire maatschappijen werden uitgenodigd op dit congres. Ook was één van de doelstellingen om te zien wat voor implicaties “dierenrechten” hadden op dierenbescherming, en werd de definitie van dierenrechten dus op een internationaal niveau werd bediscussieerd onder de dierenbeschermers.⁵¹⁷ Organisator van dit congres was Magnus Schwantje (1877-1959) de directeur van de *Berlijnse Humanitaire Liga*. Het is trouwens op te merken dat Schwantje ook al aanwezig was op het Internationaal congres, te Verviers, voor dierenbescherming in 1905.⁵¹⁸ Magnus Schwantje, was een Duitse invloedrijke filosoof en activist. Hij was een voortrekker van de Duitse vegetariërsbeweging, een pacifist en één van de aanhangers van dierenrechten. Schwantje vond dat elk wezen dat leefde een rechtssubject, ongeacht tot welk soort deze behoorde, bijgevolg anti-speciesistisch gedachtegoed. Schwantje’s principes rustten op een aversie tegenover elke vorm van geweld – in welke vorm deze zich voortdeed of tegen wie deze ook gericht was – zowel tegenover mens als dier. In Duitsland was de dierenbeschermingsbeweging minder gelinkt aan het socialisme, en was vooral het pacifisme was gelinkt aan de dierenbescherming: een repulsie voor het geweld en de wreedheid van de oorlog, leidde automatisch tot een verwerping van al het geweld, waaronder ook geweld dat gericht was op dieren.⁵¹⁹ In 1907 richtte Schwantje de “*Maatschappij voor de promotie van dierenwelzijn en gerelateerde zaken*” op, die hij na de eerste wereldoorlog zou hernoemen naar de “*Federatie voor de radicale ethiek.*” Deze maatschappij streefde voor een diversiteit van zaken en zag ook een onderlinge link tussen de problematieken: de geheelonthouding,

---

⁵¹⁶ Kean, *Animal rights*, 136.

⁵¹⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, februari 1911, “Futur congrès international à Copenhague qui se tiendra à Copenhague du 1 au 5 Avril 1911.”

⁵¹⁸ *Sociétés contre la cruauté envers les animaux, Congrès international tenu à Verviers*, 119.

⁵¹⁹ Brucker, “Animal rights and human progress,” 8-10.

anti-vivisectie, het vegetarisme, het pacifisme, gevangenisproblematiek, kinderbeschermingsbeweging, seksuele moraliteiten, vrouwenbeweging en feminisme, etc.⁵²⁰

Hier zien we duidelijk de directe invloed van Schwantjes ideeën op het gedachtegoed Rühl. In 1911 plaatste Rühl een artikel in OBV genaamd "*Myopie Intellectuelle*," waarin Rühl de onderlinge linken tussen sociale problematieken beschreef, en hoe ook de dierenbescherming zou voortuigaan als voor sociale hervormingen gepleit zou worden. In dit artikel pleitte Rühl voor een doorvoering van zoveel mogelijk van sociale hervormingen en duidde hij als inspiratiebron voor dit artikel het congres van Kopenhagen aan, en meer specifiek Schwantje zelf.⁵²¹ Ook vertaalde en publiceerde Rühl een mémoire die gelezen werd op het congres in Kopenhagen in 1911 van Schwantje over de immoraliteit van de jacht: "*L'immoralité du plaisir de la chasse, telle qu'elle est pratiquée aujourd'hui*."⁵²² Dit geschrift promoveerde hij in OBV aan al zijn lezers.⁵²³

De casus van Rühl toonde ook een duidelijk invloed aan van pacifisten in de kringen van de dierenbeschermers. Tijdens de Eerste Wereldoorlog zou Rühl ook activisme voeren als een pacifist.⁵²⁴ De precieze rol van zijn activisme werd vanwege de beperktheid van dit onderzoek niet bestudeerd. Dit is voornamelijk een aanzet tot verder historisch onderzoek naar de linken die te vinden zijn tussen het pacifisme en de dierenbescherming.

9.6 Andere contacten en netwerken van Rühl?

We schetsten in bovenstaande analyse voornamelijk de invloeden en correspondenties met Duitse en Engelse dierenbeschermers. Toch had Rühl ook regelmatig contact met Franse dierenbeschermers, en in mindere mate met Italiaanse. Zo nam hij ook soms artikels over van de dierenbeschermingsmaatschappij te Parijs, en van andere kranten uit Frankrijk.⁵²⁵ Echter was Frankrijk niet echt een inspiratiebron voor Rühl. Zelf maakte hij vaak de vergelijking tussen Frankrijk en België: in beide landen waren nog weinig dierenbeschermingsmaatschappijen en was er een uiterst beperkt dierenbeschermingsbeleid. Ook in latere nummers van OBV, voornamelijk rond 1912 ging Rühl steeds

---

⁵²⁰ Brucker, "Animal rights and human progress," 9.

⁵²¹ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis* 1911, "Myopie Intellectuelle."

⁵²² *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1912, "Bibliographie."

⁵²³ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1912, "Bibliographie."

⁵²⁴ "Le "Credo" d'un pacifiste," *Le Bruxellois*, 12.05.1917, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

⁵²⁵ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, oktober 1912, "Soyez bons envers les animaux"; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, augustus 1907, "Le tact dans l'amour des bêtes."; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1907, "Le Chien de Montargis"; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1908, "Ma société scolaire protectrice."

meer rapporteren in OBV over het nieuws uit Frankrijk en de dierenbescherming daar. Voornamelijk op vlak van de behandeling van paarden was volgens Rühl Parijs “*de hel voor de dieren.*”⁵²⁶ Zo verscheen ook een artikel in OBV dat stelde Frankrijk nog steeds de sceptische geest heerste, en nog steeds het humanitair en filosofisch ideaal niet was doorgedrongen, dit ondanks de verminderende invloed van de christelijke religie. Rühl meende dan ook dat de criminaliteit veel hoger was in Frankrijk, en de publieke moraliteit ook slechter. Verder stelde Rühl in het algemeen dat hij het volk van het Noorden verkoos, zoals Nederland, Engeland en Duitsland: deze hebben een betere administratie, zijn menselijker en zijn meer geavanceerd.⁵²⁷ Wanneer hij verwijzingen maakte naar Franse dierenbeschermers, waren dit hoofdzakelijk ook anti-vivisectionisten die aanhanger waren van het humanitair gedachtegoed, zoals bijvoorbeeld Marquis de Trevou de Brefeillac, alsook Madame de Silva en Lucien Millevoye.⁵²⁸

Bovenstaande analyse gaf dus een diachrone schets van hoe het gedachtegoed van Rühl tot stand moet gekomen zijn tijdens het *fin de siècle*. We zagen een grote invloed op Rühl zijn gedachtegoed door sprekers op internationale congressen. We hebben de contacten van Rühl met Duitse en Engelse dierenbeschermers tot nu toe besproken en geanalyseerd, om de welbepaalde reden dat Rühl uit deze twee landen de meeste inspiratie haalde en dit ook duidelijk liet blijken. In het algemeen toonde de casus van Rühl de invloed van veel humanitair gedachtegoed aan op de internationale congressen van dierenbescherming. Die invloeden zouden steeds groter worden naarmate de vordering van het *fin de siècle*, konden we constateren.

---

⁵²⁶ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, april 1912, “Nouvelles de France.”

⁵²⁷ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, maart 1912, “Paris, l’enfer des chevaux.”

⁵²⁸ *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, januari 1910, “Protection des animaux dans le chambre française”; *Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis*, september 1912, “Célébrités zoophiles contemporaines.”

10. Conclusie

In dit onderzoek werd de casus van Belgisch dierenbeschermmer en activist Jules Rühl (1864-1936) centraal gesteld. Dit onderzoek had twee grote onderzoeksvragen. De eerste was naar het gedachtegoed van Jules Rühl, over zowel de drijfveren, de ethica en het activisme. De tweede onderzoeksvraag onderzocht de totstandkoming van deze overtuigingen, rekening houdend met zowel de persoonlijke ervaringen van Jules Rühl, als de invloeden van de netwerken. Door een casus centraal te stellen, kon ook de onderlinge, complexere verhouding tussen die aspecten beter worden uitgediept.

In het eerste hoofdstuk werd onderzocht wat Rühl's overtuigingen waren over dierenbescherming en de sociale kwestie – en de onderlinge relatie. Er werd achterhaald dat het sentiment Rühl's belangrijkste drijfveer was voor zijn dierenbescherming, die voortvloeide uit de ervaring van een persoonlijke emotie bij het zien van dierenleed. Op basis van filosofische argumentatie, die uitging van het darwinisme, legitimeerde Rühl dat mensen een morele plicht hadden tegenover dieren, en ook dat dieren beschikten over rechten. Dat dieren over rechten beschikten ging uit van een dichtheid tussen mensen en dieren. Juist omdat de mens zich meester had gemaakt over dieren, hadden dieren ook rechten. Toch betekenden die dierlijke rechten volgens Rühl niet dat mensen moesten stoppen met dieren te gebruiken, maar mensen dit wel met menselijkheid en rechtvaardigheid moesten doen. Rühl's visie op het eten van dieren ging van hetzelfde uit: een sentiment van verontwaardiging, namelijk dat een dier moest sterven, enkel voor voedsel. Vervolgens zagen we ook dat hij allerlei wetenschappelijke argumentatie gebruikte om te staven dat het eten van dieren, nodeloos was voor de mens. Het belang van dit sentiment en een gevoeligheid voor de dood van dieren, is ook een element dat in het onderzoek naar het vegetarisme nog weinig werd aangehaald. Ook hier is meer historisch onderzoek zeker wenselijk.

Vervolgens werd achterhaald dat volgens Rühl de dierenbescherming een verlengde van de sociale kwestie, en steunde hij de arbeidersbeweging. Rühl had een brede visie op rechtvaardigheid, en veroordeelde allerlei vormen van onderdrukkingen. Voornamelijk de arbeiderskwestie en de dierenbeschermingskwestie vond Rühl onlosmakelijk aan elkaar verbonden, aangezien beide gebaseerd waren op systematische onderdrukkingen, volgens hem. Specifieker zag Rühl de link tussen vivisectie en de arbeiderskwestie. Volgens Rühl legitimeerden mensen de vivisectie op basis van een superioriteitsdenken: de uitbuiting van een inferieur wezen van de samenleving werd gelegitimeerd, enkel voor de vooruitgang en het profijt van de superieuren. Hiermee trok Rühl ook de link met de koloniale kwestie. Dit soort gedachtegoed vond Rühl uiterst angstaanjagend en hij zag hierin niet enkel

dierenleed, maar ook grote sociale gevaren. Ook zagen we dat volgens Rühl de dierenbeschermingskwestie niet kon verbeteren als de situatie van de arbeiders dezelfde bleef, en dus ijverde hij ook voor een morele en materiële verbetering van de arbeiders. Aangezien de sociale ellendige toestanden en de slechte moraliteit grote redenen waren voor dierenleed, zouden ook de dieren profijt hebben van de morele en materiële verbeteringen. Toch vond Rühl in de eerste plaats de arbeiderskwestie, gewoonweg uiterst onrechtvaardig, en had hij zelf veel sympathieën daarvoor. Het viel op te merken hoe gelijkaardig Rühl's gedachtegoed was over dierenbescherming en de relatie tot de sociale kwestie, als dat van Engels dierenrechtenactivist en stichter van *The Humanitarian League*, Henry Salt. Bij de analyse naar de netwerken van Rühl, zagen we dan ook dat netwerken een uiterst grote rol speelden. Vele humanitaire denkers drukten in die tijd hun stempel op de internationale congressen voor dierenbescherming.

Daarnaast was Rühl ook een aanhanger van het feminisme, ook iets dat gestimuleerd werd door netwerken en door connecties met vele vrouwelijke activisten, zowel buitenlandse als binnenlandse. Ook opmerkelijk was de aanwezigheid van Belgische feministes op zijn internationaal congres van dierenbescherming in 1905, wat waarschijnlijk inhield dat hij ook met hen contacten had. Rühl argumenteerde dat de dierenbescherming en sociale hervormingen een grotere weerklank zouden krijgen als vrouwen belangrijke functies zouden bekleden. We zagen ook dat zijn aanhang van het feminisme nog meer gestimuleerd werd doordat hij maar geen gehoor kreeg op de dagelijkse brieven die hij aan de overheid en de ministers stuurde: met vrouwen in die posities, zou dit anders zijn volgens hem. Een ander probleem dat moest bestreden worden volgens Rühl was dat van het alcoholisme, dat volgens hem één van de grootste oorzaken was van het toebrengen van leed aan de dieren. Voornamelijk de arbeidersklasse kampte met problemen van alcoholisme, maar Rühl zag dit als een neveneffect van de sociale ellendige situaties. Opnieuw, was er dus ook een morele en materiële verbetering van die klasse noodzakelijk, om zo dierenleed te bestrijden, en zat dit in een grotere problematiek van onrechtvaardigheden vervat.

De casus van Rühl toonde ook aan dat de dierenbeschermers een duidelijke visie hadden op activisme, en een besef hadden van strategieën en hoe ze de dierenbescherming moesten propageren. In het tweede hoofdstuk van dit onderzoek werden Rühl's actieterreinen van dierenbescherming geanalyseerd en zijn visie op activisme. Zijn actieterreinen omvatten vele aspecten van de dierenbeschermingsproblematiek, en gaven telkens duidelijke oplossingen voor elke problematiek. Rühl beschouwde de dierenbeschermingsbeweging als een langetermijnsdoelstelling: als een verandering van het gedachtegoed over dieren onder de mensen, een mentaliteitsverandering. Dit is waarom hij preventief activisme prefereerde ten opzichte van repressief activisme: hij wilde

voornamelijk de publieke opinie warm maken voor de bescherming van dieren. Hoe dit moest gerealiseerd worden was volgens Rühl in de eerste plaats via een moralisatie. Respect en medelijden voor dieren kon bijgebracht worden aan de mensen, en dit moest volgens Rühl zoveel mogelijk gepropageerd worden. Hierbij waren het kinderen de belangrijkste doelgroep, aangezien die hiervoor meer vatbaar waren. Daarnaast waren ook materiële verbeteringen nodig, voornamelijk voor de arbeidersklasse: ook dit was een oplossing, aangezien volgens Rühl de slechte moraliteit afstamde mede door de sociale ellendige situatie.

Naast die morele en materiële verbeteringen, moest ook de situatie van dieren effectief verbeteren. Daarvoor moesten de dierenbeschermers allerlei veranderingen proberen te laten doorvoeren, met als doel dat het lijden van de dieren zoveel mogelijk zou worden beperkt. Technologie en wetenschap zou ook een grote rol hierin spelen, aangezien die het lijden van dieren duidelijk konden verminderen, zoals bijvoorbeeld de slachtapparaten. Dit kon door onrechtvaardigheden aan te kaarten bij personen die daar verandering in konden brengen, zoals bv. gezagsdragers en ministers. Ook moesten de dierenbeschermers veel directe acties zelf ondernemen, zoals bv. zich actief inzetten voor slachthuishervormingen, het sensibiliseren van de voermannen, en het gebruik van diervriendelijker materiaal introduceren: gewoonweg alles wat het lijden van de dieren zou kunnen verminderen of zelfs verhinderen.

Hoewel minder belangrijk dan een preventieve aanpak, moest, volgens Rühl, toch ook aan repressief activisme gedaan worden door de dierenbeschermers. Een goede wetgeving ter bestraffing van wreedheden aan dieren, tot zelfs het confisqueren ervan, diende politiediensten en gendarmen de mogelijkheid te geven repressief op te treden. Hiervoor was het motiveren van de autoriteiten voor acties voor de dierenbescherming heel belangrijk. Er moesten voornamelijk inspecties gebeuren bij personen die tijdens hun beroep van dieren gebruik maakten. In het gunstigste geval zou er daarvoor een speciale dierenpolitie moeten komen. Volgens Rühl moest repressief activisme vooral gericht moest zijn op duurzaamheid, maar, zoals gezegd, verkoos hij in de eerste plaats preventief activisme.

Daarnaast toonde de casus van Rühl aan dat er een bewustzijn was onder de dierenbeschermers dat het vertonen van sentimentaliteiten niet altijd positief was. Rühl zelf spoorde aan om dit express te vermijden. Hoewel Rühl dus vond dat dierenbescherming gebaseerd was op het emotionele aspect, vond hij dat gevoeligheden niet interveniëren in het activisme. De dierenbeschermingsbeweging mocht zich namelijk niet profileren als "irrationeel" of "overdreven" aan het bredere publiek, aangezien dit slechte propaganda zou zijn, en de situatie van de dieren er niet door zou verbeteren. Bij de voorstelling van dierenbescherming zagen we dan ook dat in zijn magazine OBV. Rühl zou uit

strategische redenen eerder de nadruk leggen op rationale redenen voor dierenbescherming. Dit deed hij door bijvoorbeeld de nadruk te leggen op de menselijke voordelen van dierenbescherming, zoals vaak het moraliserende effect van dierenbescherming voor te stellen als een motief van de dierenbeschermers. Toch was de moralisatie volgens hem ook onlosmakelijk aan dierenbescherming, en zag hij dit als een uiterst belangrijke oplossing voor dierenbescherming. Het belang dat Rühl hechtte aan de ratio, weerspiegelde zich ook in de interne organisatie van de dierenbeschermingsmaatschappijen, die ook zeer ernstig moest zijn. Dierenbeschermers moesten samenwerken, actieplannen opstellen, en onderling kritiek durven geven op elkaar. Ook moesten dierenbeschermers zelf initiatieven nemen voor de opvang van zwerfdieren. De interne organisatorische aanpak van Rühl was ook tweeledig: dit verbeterde de toestanden van de dieren, en verminderde hun lijden, via directe acties, maar dit zorgde er ook voor dat andere mensen dierenbescherming meer apprecieerden en respect hadden voor de activisten, aangezien ze hard werkten en een duidelijke actie ondernamen. De rationale aanpak was volgens Rühl een oplossing voor dierenbescherming, aangezien zo het lijden van dieren effectiever werd tegengegaan, en ook de publieke opinie werd veranderd.

Belangrijk was ook om dierenbescherming zo “open” en breed mogelijk te maken om zoveel mogelijk mensen te kunnen bereiken. Om die redenen verbond Rühl waarschijnlijk de dierenbescherming ook niet expliciet met het socialisme, of met het vegetarisme. De inbedding van de dierenbescherming in de bredere sociale kwestie was volgens Rühl zo ook zeer strategisch, aangezien het voor velen de eenzijdige focus wegnam. Tegelijkertijd zou door sociale hervormingen door te voeren, ook de situatie van de dieren verbeterd worden, vanwege de link die bestond tussen de onrechtvaardigheden tegenover dieren en mensen.

Rühl's casus toonde ook aan dat dierenbeschermers rekening hielden met de voorstelling van de dierenbescherming, naargelang de doelgroep met wie ze te maken hadden. In het algemeen had Rühl een voorkeur voor persoonlijk activisme, en hij onderhield veel persoonlijke contacten met zijn doelgroepen. Naar de onderwijzers toe propageerde Rühl zijn dierenbescherming als positief voor de moralisatie van het kind, en benadrukte hij ook argumenten zoals de ‘horror van het bloed.’ Hierdoor wist hij veel onderwijzers achter zich te scharen die zich daardoor meer met dierenbescherming gingen bezighouden. We zagen ook dat wanneer Rühl zijn dierenbescherming en anti-vivisectie wilde legitimeren op basis van zijn filosofische argumentatie die steunde op het darwinisme, Rühl niet altijd een goede respons kreeg: dit kwam tot uiting in hoe de pers soms weigerde zijn open brieven te publiceren over vivisectie en/of Rühl's argumentatie te ridiculiseren. Toch zou hij die filosofische argumentatie blijven pleiten en fervent strijden tegen vivisectie. Wanneer Rühl dierenbescherming

propageerde naar de arbeidersklasse, nam hij zelf vaak directe acties die trachtten de omstandigheden van zijn doelgroepen uit de arbeidersklasse te verbeteren. Met de slachters had Rühl zelfs vriendschappelijke banden, en ook andere groeperingen van de arbeidersklasse steunden de dierenbeschermingsmaatschappij van Rühl.

Een tweede onderzoeksvraag was om te achterhalen hoe Rühl's gedachtegoed over dierenbescherming tot stand kwam en zelfs evolueerde, met een focus op twee factoren hiervoor: biografische elementen en netwerken. Dit onderzoek begon met een korte schets van Rühl's biografie, maar helaas verschaftte het geanalyseerde bronmateriaal amper informatie over Rühl's persoonlijke leven. Dit was omdat Rühl in zijn geschriften niet over zijn persoonlijk leven, opvoeding en studies heeft geschreven. Hierdoor kon dit onderzoek slechts beperkt Rühl's affiniteit met dierenbescherming verklaren aan de hand Rühl's opvoeding en eigen ervaringen, voordat hij met zijn activisme begon. Toch zouden de eerste vijftientig levensjaren van Rühl belangrijk moeten geweest zijn. Hoewel zelf afkomstig uit een rijke familie van de bourgeoisie, duidde Rühl deze groepering vaak aan als de schuldige, de "onderdrukker" en verweet hen vaak om te "pretenderen geciviliseerd te zijn." Dit kan ook wijzen op een afkeer tegenover zijn familie en zijn identiteit, als lid van de bourgeoisie. Ook werd in de biografie vermeld dat Rühl de steun van zijn familie voor zijn gedachtegoed niet bleek te hebben, aangezien die na zijn dood plannen had om het asiel te Veeweyde, Rühl's eigendom, te verkopen. Dit zou een interessante piste kunnen zijn voor verder historisch onderzoek met ander bronmateriaal, wat de stimulans was van Rühl's eigen persoonlijke ervaringen als lid van de bourgeoisie op zijn activisme.

In het derde hoofdstuk stond het transnationaal activisme en het egonetwerk van Jules Rühl centraal, en daaruit kon vastgesteld worden dat tijdens het *fin de siècle* dierenbeschermers met elkaar in contact stonden. Allereerst werden enkele manieren van correspondenties en connecties geschetst. De belangrijkste manier van het vormen van persoonlijke contacten gebeurde via internationale congressen. Ook Rühl's eigen magazine OBV fungeerde als een middel van correspondentie met andere dierenbeschermers, en een middel hoe dierenbeschermers elkaar konden bereiken. De analyse toonde aan dat er een grote solidariteit was onder de dierenbeschermers die verder reikte dan nationale grenzen: na de dood van een belangrijk activist werden namelijk necrologieën rondgestuurd, en werd er met uiterst veel respect over hun werk gepraat. Het magazine OBV zorgde er ook voor dat andere buitenlandse werken verspreid werden naar België, en Rühl zelf had hier ook een grote rol in aangezien hij goed op de hoogte was van buitenlandse ontwikkelingen. Vanwege de beperktheid van dit onderzoek is het echter niet mogelijk gebleken na te gaan in hoeverre de geschriften van Rühl eventueel naar het buitenland werden verspreid of wat de respons van andere buitenlandse activisten

erop was geweest. Toch stelde Scheltjens in 1922 dat Rühls geschriften “*een Europeesche bekendheid hebben verworven.*”⁵²⁹ Ook dit zou een interessant onderzoek kunnen zijn en een vollediger beeld kunnen geven voor dit onderzoek. Vervolgens kwam ook een korte schets van de internationale initiatieven, waar Rühl aan participeerde tijdens het *fin de siècle*. Dit toonde aan dat dierenbeschermers echt samenwerkten vaak om grotere doelen te bereiken, en een groot belang hechtten aan een ideaal actieplan. Wederom waren voornamelijk de internationale congressen een manier om ideale actieplannen te discussiëren.

Vervolgens werd aan de hand van een diachrone analyse het Rühl’s egonetwerk geschetst, en konden we concluderen dat netwerken een essentiële invloed hebben gehad de ontwikkeling van Rühl’s gedachtegoed. De analyse toonde aan hoe Rühl’s filosofie over zowel de dierenbescherming als de sociale kwestie, evolueerde tijdens het *fin de siècle*. De periode 1897 tot 1900 was zeer belangrijk voor de ontwikkeling van zijn filosofische fundamenten, en ook zijn visie op het belang van strategie bij dierenbescherming. Na het internationaal congres van Parijs in 1900, zou Rühl steeds meer in contact komen met anti-vivisectionisten en zelf ook veel buitenlandse geschriften lezen over de morele gevaren en nutteloosheid van vivisectie. Juist door steeds meer rationele legitimaties voor anti-vivisectie te zoeken, leerde Rühl ook bij over andere, systematische onrechtvaardigheden, zoals de arbeiderskwestie en de koloniale kwestie – en hoe die verwant waren aan dierenbescherming. Door in de milieus van anti-vivisectionisten te komen, leidde dit tot een verdere toegang tot een netwerk van humanitaire denkers, die stredden tegen allerlei vormen van systematische onrechtvaardigheden. De humanitaire denkers zagen ook een link tussen verschillende onrechtvaardigheden, en geloofden dat strijden tegen andere onrechtvaardigheden ook de dierenbescherming ten goede zal komen. Rühl kwam in contact via buitenlandse netwerken, maar ook via binnenlandse connecties, met feministen, met activisten die stredden tegen alcoholisme, met kinderbeschermers en pacifisten.

Ook de invloeden van de transnationale connecties op Rühl’s eigen activisme in België waren groot. Zoals we zagen boden het Duitse en Engelse model van dierenbescherming hem grote inspiratie, en hij stuurde de organisatie van zijn activisme in België naar die modellen. Daarnaast waren de invloeden van netwerken ook groot op Rühl’s gedachtegoed, en stimuleerden die waarschijnlijk nog meer zijn aanhang van het feminisme en pacifisme. Rühl’s casus toonde de grote invloeden van humanitaire denkers op de internationale congressen van anti-vivisectie en dierenbescherming tijdens het *fin de siècle*. Het belang van transnationaal activisme is vaak overzien in studies naar dierenbescherming.

---

⁵²⁹ “Een edelmoedig streven: de strijd tegen de dierenmishandeling,” *Het Laatste Nieuws* 09.10.1922, beschikbaar via BelgicaPress, KBR, geraadpleegd 17.04.2020.

Deze casus toonde echter het cruciaal belang van die connecties aan, en meer historisch onderzoek in de toekomst wenselijk zou zijn.

Tot slot kan ook een link gemaakt worden tussen dit onderzoek en de dierenrechtenorganisaties aan het einde van de 20ste eeuw en het begin van de 21ste eeuw. Velen duiden de periode 1970-1980 als uiterst belangrijk voor de evolutie van dierenrechten. Peter Singer's *Animal Liberation* wordt hierbij aanschouwd als uiterst toonaangevend. Singer baseerde zijn filosofisch werk op een verdere interpretatie van het utilitaristisch gedachtegoed, namelijk dat het lijden de verbindende factor is tussen dier en mens. Toch ging Singer verder dan dit en introduceerde de term "speciësisme," wat inhoudt dat men niet op soort mag discrimineren. Historici argumenteren dat tijdens de periode 1970-1980 steeds meer mensen een morele verontwaardiging hadden over de horrors van de moderne vee-industrie, en dit is een trend die de dierenrechtenorganisaties tot de dag van vandaag tekent. Dirk-Jan Verdonk maakte al de vergelijking dat die morele verontwaardiging leek op die van de negentiende eeuw, alleen zei hij die verontwaardiging voornamelijk over de menselijke zedelijkheid ging.⁵³⁰ Dit onderzoek heeft echter aangetoond dat die verontwaardiging over dierenleed en zelfs de dood van dieren, ook al aanwezig was bij dierenbeschermers tijdens het *fin de siècle*. Die verontwaardiging reikte ook tot hoe slachtdieren behandeld werden. Al tijdens het *fin de siècle* was de term "dierenrechten" niet vreemd voor dierenbeschermers: die werd zelfs naar voor geschoven op dierenbeschermingscongressen en was ook het onderwerp van vele correspondenties. De term dierenrechten was gebaseerd op een interpretatie van het darwinisme, die ook uitging van een dichtheid tussen mensen en dieren. Tenslotte is ook op te merken dat er momenteel nog een gebrek is aan historische studies over de ontwikkeling van de dierenbescherming in de periode 1945 tot 1970. Die periode is vaak overkeken geweest door historici. In plaats van enkel de periode aan het einde van de twintigste eeuw te beschouwen als toonaangevend of uniek, is het belangrijk dat toekomstig historisch onderzoek die evoluties op de lange termijn van dierenbeschermers en zelfs dierenrechtenactivisten, zal blootleggen.

---

⁵³⁰ Verdonk, "Het dier is dood, leve de dieren," 553-9.

Bibliografie

Bronnen

Gedrukte bronnen

Heiss, H. en Jules Rühl. *L'étourdissement des animaux de boucherie au moyen d'appareils à effet instantané et foudroyant*. Verviers: Imprimerie commerciale L.-M. Léonard, 1906.

Onze Beste Vrienden/Nos Meilleurs Amis. Tijdschrift der Maatschappijen, welke voor doel hebben de mishandelingen jegens de dieren te voorkomen/Organe des Sociétés établie pour prévenir la Cruauté envers les animaux. Verviers en Brussel, vanaf 1897 tot 1914.

Rühl, Jules en Felix Ortt. *La vivisection, est-elle utile à la humanité? Appel à tous les médecins de la Belgique, adressé par la société contre la cruauté envers les animaux*. Verviers: Imprimerie de Ch. Vinche, 1902.

Rühl, Jules. *Manuel des sociétés contre la cruauté envers les animaux*. Verviers: Imprimerie commerciale L.-M. Léonard, 1903.

Rühl, Jules. *De la protection des animaux et des mesures législatives les plus propres à l'assurer efficacement*. Andrimont: Imprimerie Pierre Keyeux, 1898.

Rühl, Jules. *Soyez bons envers les animaux: petit manuel de protection à l'usage des écoles et des familles avec un tableau colorié*. Brussel: Bureau du "Bien Social," 1898.

Salt, Henry S. *Animals' rights considered in relation to social progress*. Londen: George Bell & Sons, 1892.

Sociétés contre la cruauté envers les animaux. *Congrès international tenu à Verviers les 29 et 30 août 1905. Rapport des travaux*. Verviers: Imprimerie Ch. Vinche, 1905.

Databank

Belgicapress. *Koninklijke Bibliotheek van België*.

Literatuur

Alderweireldt, Katrien. "Les archives du journal Le Peuple." *Brood & Rozen* 2, nr. 3 (1997): 55-61.

Agulhon, Maurice. "Le sang des bêtes. Le problème de la protection des animaux en France au XIXème siècle." *Romantisme* nr. 31 (1981): 81-110.

Baldin, Damien. "De l'horreur du sang à l'insoutenable souffrance animale: élaboration sociale des régimes de sensibilité à la mise à mort des animaux (19e-20e siècles)." *Vingtième siècle. Revue d'histoire* 123 (2014): 53-68.

Baratay, Eric. "La souffrance animale, face masquée de la protection aux XIXe-XX siècles." *Revue québécoise de droit international* 24, nr. 1 (2011): 218-36.

Blanckaert, Claude. "Les animaux "utiles" chez Isidore Geoffroy Saint-Hilaire: la mission sociale de la zootechnie." *Revue de synthèse* 4, nr. 3-4 (1992): 347-82.

Bosmans en Van Damme. "Naar buiten stedeling! Zie wat groeit in het laboratorium van Onze-Lieve-Heer': het vegetarisme van het natuurgeneeskundig Hygiënisch Gesticht Van den Broeck en het denken over het geïndustrialiseerde voedselsysteem in het Antwerpse interbellum." *Stadsgeschiedenis* 11, nr. 1 (2016): 1-23.

Brantz, Dorothee. "Stunning bodies: animal slaughter, judaism, and the meaning of humanity in Imperial Germany." *Central European History* 35, nr. 2 (2002): 167-94.

Joanne Bourke, *What it means to be human: reflections from 1791 to the present*. Berkeley: Counterpoint, 2011.

Brucker, Renate. "Animal rights and human progress: aspects of the history of animal rights concepts, with special regard to their links with the ideas of nonviolence and the peace movement." *Conference Animals in History*.

Carlier, Julie. "Entangled feminisms: rethinking the history of the Belgian movement for women's rights through transnational intersections." *Revue Belge de Philologie et d'Histoire* 90, nr. 4 (2012): 139-51.

Christiaens, Jenneke. "A history of Belgium's child protection act of 1912: the redefinition of the juvenile offender and his punishment." *European Journal of Crime* 7, nr. 1 (1999): 5-21.

D'haeninck, Thomas, Lisa van Diemen en Amandine Thiry. "Hervormers en de sociale kwestie in België tijdens de negentiende eeuw." *Contemporanea* 38, nr. 4 (2016): 1-6.

Dupont-Bouchat, Marie-Sylvie en Eric Pierre. *Enfance et justice au XIXe siècle: essais d'histoire comparée de la protection de l'enfance, 1820-1914*. Parijs: Presses universitaires de France, 2001.

Deferme, Jo. *Uit de ketens van de vrijheid: het debat over de sociale politiek in België (1886-1914)*. Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2007.

Deneckere, Gita. *Les turbulences de la Belle Époque*. Brussel: Le Cri, 2010

Deneckere, Gita. *1900: België op het breukvlak van twee eeuwen*. Tielt: Lannoo: 2006.

De Rooy, P. "Een hevig gewarrel. Humanitair idealisme en socialisme in Nederland rond de eeuwwisseling." *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden* 4 (1991): 625-40.

Harrison, Brian. "Animals and the state in nineteenth-century England." *The English Historical Review* 88, nr. 349 (1973): 786-820.

Harrison, Brian. "Colam, John (1827-1910)." *Oxford Dictionary of National Biography*, 2004. <https://doi.org/10.1093/ref:odnb/50959>

Foster, Clark. "Introduction to Salt's: a lover of animals," *Organization & Environment* 13, nr. 4 (2000): 468-83.

Galmark, Lisa. "Women antivivisectionists – The story of Lizzy Lind af Hageby and Leisa Scharteu." *Animal Issues* 4, nr. 2 (2000): 1-31.

Guazzaloca, Giulia. "'In the name of justice and compassion': animal protection in Italy during the Liberal Age (1861-1914)." *Modern Italy* 22, nr. 3 (2017): 261-74.

Kean, Hilda. *Animal rights: political and social change in Britain since 1800*. Londen: Reaktion Books, 1998.

Kete, Kathleen. *The beast and the boudoir: petkeeping in nineteenth century Paris*. Berkeley: University of California Press, 1994.

Lis, Catharina, Hugo Soly en Dirk van Damme. *Op vrije voeten? Sociale politiek in West-Europa (1450-1914)*. Leuven: Kritak uitgeverij en verspreidingscentrum, 1985.

MacLachlan, Ian. "Coup de Grâce: Humane cattle slaughter in nineteenth century Britain." *Food & History* 3, nr. 2 (2005): 145-171.

Peeters, Evert. "Over lichamelijke beloften en burgerlijke twijfel. Een geschiedenis van de natuurlijke levenswijze in België." *Brood & Rozen* 4 (2008): 23-35.

Perkins, David. *Romanticism and animal rights*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Pierre, Éric. "La souffrance des animaux dans les discours des protecteurs français au XIXe siècle." *Études rurales* 147-148 (1998): 81-97.

Rogers, James Allen. "Darwinism and social darwinism." *Journal of the History of Ideas* 33, nr. 2 (1972): 265-80.

Shadle, Brett L. "Cruelty and empathy, animals and race in colonial Kenya." *Journal of Social History* 45, nr. 4 (2012): 1097-116.s

Sueur, L. "Rêver du paradis sur terre : la morale de la société protectrice des animaux de Paris au XIXe siècle." *Revue Historique* 293 (1995): 135-55.

Traïni, Christophe. "Opposing scientific cruelty: the emotions and sensitivities of protestors against experiments on animals." *Contemporary European History* 23, nr. 4 (2014): 523-43.

Traïni, Christophe. *La cause animal (1820-1980). Essai de sociologie historique*. Parijs: Presses Universitaires de France, 2011.

Van Praet, Carmen. "Liberale hommes-orchestres en de sociale kwestie in de negentiende eeuw: tussen lokaal en internationaal." PhD diss., Universiteit Gent, 2015.

Verdonk, Dirk-Jan. "Het dier is dood, leve de dieren: het dierenrechtendebat vanaf de jaren 1970." *Tijdschrift voor geschiedenis* 125, nr. 4 (2005): 552-66.

Verdonk, Dirk-Jan. *Het dierloze gerecht: een vegetarische geschiedenis van Nederland*. Amsterdam: Boom, 2009.

Verlot, Kevin. "De geschiedenis van de dierenbescherming in België." Licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, 1999.

Verbruggen, Christophe. "Het egonetwerk van Reiner Leven en George Sarton als toegang tot transnationaal intellectueel engagement." *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwe Geschiedenis* 38, nr. 1-2 (2008): 87-129.

Verbruggen, Christophe, Daniel Laqua en Gita Deneckere. "Belgium on the move: transnational history and the Belle Époque." *Revue belge de Philologie et d'Histoire* 90, nr. 4 (2012):1214-26.

Weinbren, Dan. "Against all cruelty: The Humanitarian League, 1891-1919." *History Workshop* 38 (1994): 86-105.

Weemaels, Liese. "De relatie tussen het antialcoholistisch vrouwelijk activisme en het feminisme in het fin de siècle in België." Masterproef, Universiteit Gent, 2009.